

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Ανάδοχες Οικογένειες».

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: Κα. Ρεγγίνα Γαϊτάνη

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: Αγγελική Ματσαϊδώνη

Πάτρα 2006

Η επιτροπή για την έγκριση της Πτυχιακής Εργασίας:

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Πολλοί είναι εκείνοι που βοήθησαν άμεσα και έμμεσα στην συγγραφή αυτής της μελέτης. Σίγουρα οι λίγες αυτές γραμμές δεν φτάνουν να εκφράσω την ευγνωμοσύνη που νοιώθω. Τους ευχαριστώ όλους.

Ιδιαίτερα:

Την Υπεύθυνη Καθηγήτρια της μελέτη μου Κα. Ρεγγίνα Γαϊτάνη, που με τις κατεύθυνσης της φέραμε εις πέρας το έργο αυτό.

Την οικογένειες μου που μου συμπαραστάθηκε καθ' όλη την διάρκεια της εργασίας μου και που υπομονετικά ανάμενε το τέλος της.

Συγκεκριμένα την Γιαννάκου Ζωή, φοιτήτρια στο Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας, για την συμπαράσταση της.

Αγγελική Ματσαϊδώνη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	9
ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ.....	11
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	14
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	17
Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ.....	23
Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ (I.F.C.O).....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....	30
1.1 Ανάδοχη Οικογένεια.....	30
1.1.1 Ορισμός.....	30
1.1.2 Εννοιολογική προσέγγιση.....	31
1.1.3 Σκοπός.	32
1.1.4 Μορφές ανάδοχης οικογένειας.....	33
1.1.5 Τύποι αναδοχής.	34
1.1.6 Πλεονεκτήματα ανάδοχης οικογένειας.....	39
1.2 Ανάδοχοι γονείς.....	42
1.2.1 Κριτήρια καταλληλότητας ανάδοχων γονέων.....	43
1.1.2 Τομείς ευθύνης ανάδοχων γονέων.....	44
1.1.3 Κίνητρα ανάδοχων γονέων	45
1.1.4 Τι πρέπει να λάβει υπόψη ο Κοινωνικός Λειτουργός.....	46
1.1.5 Προετοιμασία ανάδοχων γονέων.....	47
1.1.6 Πιέσεις που δέχονται οι ανάδοχοι	

γονείς.....	49
1.1.7 Συμβόλαιο ανάδοχης φροντίδας.	51
1.3 Αναδοχή και τρίτη ηλικία.	57
1.3.1 Πόσο έτοιμη είναι η Ελλάδα να δεχθεί τον θεσμό της αναδοχής ηλικιωμένων;.....	59
1.4 Αναδοχή ατόμων με ειδικές ανάγκες.....	61
1.4.1 Κοινωνικός Λειτουργός.....	63
1.4.2 Βιολογικοί και ανάδοχοι γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες.....	65
1.4.3 Προτάσεις εύρεσης ανάδοχων γονέων.	68
1.4.4 Η τοποθέτηση.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΠΑΙΔΙ70

2.1 Το παιδί μέσα στην αναδοχή.....	70
2.1.1 Αιτίες απομάκρυνσης του παιδιού από την οικογένεια.....	70
2.1.2 Κατηγορίες παιδιών που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες.....	71
2.1.3 Προετοιμασία και προσαρμογή του παιδιού.....	74
2.2 Στόχοι της προετοιμασίας.....	75
2.3 Στάδια τοποθέτησης στην ανάδοχη οικογένεια.....	80
2.3.1 Ταίριασμα-γνωριμία-αποδοχή.....	81
2.3.2 Περίοδος ένταξης.....	82
2.4 Οι ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της αναδοχής στο παιδί.....	86

2.5	Επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς γονείς.....	87
-----	---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΟΧΗ89

3.1	Οι φυσικοί γονείς.....	89
3.1.1	Προετοιμασία φυσικών γονέων για την τοποθέτηση του παιδιού σε Ανάδοχη Οικογένεια.....	92
3.1.2	Τρόποι απομάκρυνσης του παιδιού από την φυσική οικογένεια.....	94
3.1.3	Συναισθήματα φυσικών γονέων	94
3.1.4	Τι πρέπει να γνωρίζουν οι φυσικοί γονείς.....	98
3.1.5	Η επικοινωνία με τους φυσικούς γονείς.....	100
3.1.6	Οι επιπτώσεις του αποχωρισμού στην βιολογική οικογένεια.....	102
3.2	Αναδοχή και φυσικοί γονείς. Συνεργασία ή σύγκρουση.....	105
3.2.1	Σχέση ανάδοχης και βιολογικής οικογένειας.....	109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....111

4.1	Κοινωνική Οργάνωση.....	111
-----	-------------------------	-----

4.1.1	Δικαιώματα και υποχρεώσεις της κοινωνικής οργάνωσης μετά το στάδιο του ταιριάσματος.....	113
4.1.2	Προϋποθέσεις για την εφαρμογή των προγραμμάτων αναδοχής.....	114
4.2	Κοινωνικός Λειτουργός.....	118
4.2.1	Θέση και αρμοδιότητες	120
4.2.2	Διαδικασία επιλογής ανάδοχων γονέων.....	122
4.2.3	Μέθοδοι επιλογής ανάδοχων γονέων.....	123
4.2.4	Κοινωνικός Λειτουργός και παιδί.....	123
4.2.5	Τα 10 σημεία επικοινωνίας Κοινωνικού Λειτουργού και παιδιού.....	128
4.2.6	Προετοιμασία βιολογικής οικογένειας από τον Κοινωνικό Λειτουργό.....	130
4.2.7	Συνεργασία και στήριξη μετά την τοποθέτηση.....	133
4.2.8	Επανάσυνδεση παιδιού βιολογικής οικογένειας.....	136
4.3	Φορείς εφαρμογή προγραμμάτων Αναδοχής.....	139
4.3.1	Ε.Ο.Π (Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας).....	139
4.3.2	Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ».....	142
4.3.3	Σύλλογος Αναδόχων Οικογενειών.....	144
4.3.4	Π.Ν.Α (Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής).....	147

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΟΧΗ.....	149
5.1 Οι προσανατολισμοί για μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική της αναδοχής.....	149
5.1.1 Δείγμα δράσης οργανωμένων και συλλογικών προσπαθειών.....	152
5.1.2 Οι προοπτικές.....	154
5.1.3 Η κινητοποίηση του πολίτη ως μέσο παιδικής προστασίας.....	157
5.2 Νέα προγράμματα και ιδέες για την αναδοχή στην Ελλάδα.....	159
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	161
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	162
ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ.....	163
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'	164
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'	180
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	193

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η εξέταση του θεσμού της Ανάδοξης Οικογένειας στην Ελλάδα, καθώς και η λειτουργία του μέσα από τις οργανώσεις που τον εφαρμόζουν σήμερα (ΠΙΚΠΑ, Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» κ.λ.π.) σαν υποκατάστατο της φυσική – βιολογικής οικογένειας.

Στην προσπάθεια αυτής της εξέτασης του θεσμού της Ανάδοξης Οικογένειας ασχολήθηκα με τα παρακάτω θέματα:

- à Ιστορική αναδρομή της αναδοχής στην Ελλάδα και την Ευρώπη και ορισμοί όρων.
- à Στο πρώτο κεφάλαιο προσεγγίζω την ανάδοχη οικογένεια, τον ορισμό και την εννοιολογική προσέγγιση, τον σκοπό, τις μορφές, τους τύπους και τα πλεονεκτήματα. Καθώς επίσης και τους ανάδοχους γονείς, τα κριτήρια και τους τομείς ευθύνης και τις πιέσεις που δέχονται οι ανάδοχοι γονείς. Ακόμα σε αυτό το κεφάλαιο υπάρχει και το συμβόλαιο αναδοχής φροντίδας σε προτεινόμενο δείγμα. Υπάρχουν αναφορές και για τις Ειδικές Περιπτώσεις Αναδοχής που είναι η αναδοχή στην τρίτη ηλικίας και η αναδοχή ατόμων με ειδικές ανάγκες. Βεβαίως αναφέρεται ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σε κάθε περίπτωση.
- à Το επόμενο κεφάλαιο αναφέρεται για το ρόλο του παιδιού μέσα στην αναδοχή, τις αιτίες απομάκρυνσης του από την φυσική του οικογένεια, την προετοιμασία και προσαρμογή του για την τοποθέτηση του καθώς και τις ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της αναδοχής στο παιδιού.
- à Το τρίτο κεφάλαιο έχει τίτλο Οικογένεια και Αναδοχή και αναφέρεται στους φυσικούς γονείς και στους ανάδοχους.

- à Για την κοινωνική οργάνωση, τον κοινωνικό λειτουργό και τους φορείς εφαρμογής προγραμμάτων αναδοχής αναφέρεται το τέταρτο κεφάλαιο.
- à Η πολιτεία παίζει σημαντικό ρόλο στην αναδοχή ενός παιδιού. Για την πολιτεία και τα νέα προγράμματα και ιδέες αναδοχής στην Ελλάδα αναφέρομαι στο τελευταίο κεφάλαιο.
- à Τέλος, για το τι προβλέπει ο Νόμος περί αναδοχής ανηλίκου στην Ελλάδα βρίσκεται στο πρώτο παράρτημα και στο δεύτερο υπάρχει η σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ.

Ανάδοχη Φροντίδα.

Με τον όρο αναδοχή ή ανάδοχη φροντίδα εννοούμε την ανάληψη φροντίδας παιδιού άλλων γονέων από μια οικογένεια για μερικές μέρες, εβδομάδες, μήνες ή χρόνια, έναντι αμοιβής (επιδόματος ή μισθού).

(J. Triseliotis, T. Κουσίδου 1986 σελ. 9).

Ανάδοχη Οικογένειας.

Ο όρος ανάδοχη οικογένεια αναφέρεται στην οικογένεια η οποία πληρώνεται για να αναλάβει τη φροντίδα ενός παιδιού μιας άλλης οικογένειας.

(J. Triseliotis, T. Κουσίδου 1986 σελ 15).

Θεσμός.

Ο θεσμός αυτός χρησιμοποιείται πλατιά, για να περιγράψει κοινωνικές πρακτικές που επαναλαμβάνονται κανονικά και συνεχώς, επικυρώνονται και διατηρούνται από τους κοινωνικούς κανόνες και έχουν μεγάλη σπουδαιότητα για την κοινωνική δομή.

(Abercrombie - Hill - Turner, 1991, σελ. 201)

Μονιμότητα.

Με τον όρο μονιμότητα, εννοούμε την εξεύρεση οικογένειας που θα εγγυάται, στο «μάλλον» αβέβαιο κόσμο μας, ότι θα παρέχει στο παιδί απρόσκοπτη φροντίδα και την ασφάλεια ότι «ανήκει» στην οικογένεια, καθ' όλη την διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας.

(J. Triseliotis, T. Κουσίδου 1986 σελ 21).

Παιδική προστασία.

Ο όρος παιδική προστασία χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις υπηρεσίες που παρέχονται σε οικογένειες και παιδιά, οι περιπτώσεις των οποίων έρχονται σε γνώση κρατικών ή ιδιωτικών κοινωνικών οργανώσεων εξαιτίας αδυναμίας της φυσικής οικογένειας να φροντίσει το παιδί.

(Triseliotis, Κουσίδου, 1976, σελ. 7).

Οικογένεια.

- 1) Οικογένεια σημαίνει «πολυκυτταρική» οντότητα, ένα σύστημα που αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά, με πολλαπλές αλληλεπιδράσεις, καθώς και το κάθε μέλος του συστήματος ακολουθεί την προσωπική γραμμική πορεία εξέλιξης, η οποία όμως επηρεάζεται σημαντικά από τις επιδράσεις που δέχεται από κάθε άλλο μέλος και όλα μαζί από το σύνολο των επιδράσεων. Το σύνολο αυτό των αλληλεπιδράσεων το ονομάζουμε «οικογενειακή

ατμόσφαιρα», matrix της οικογένειας ή συναισθηματικό σύστημα της οικογένειας. (Μ. Γιωσαφάτ, 1987, σελ. 91).

- 2) Σύμφωνα με το Αστικό Δίκαιο η οικογένεια είναι ομάδα προσώπων, που έχουν κοινούς τους γεννήτορες, που πρέπει να είναι ενωμένοι με νόμιμο γάμο. Οι σχέσεις των μελών μίας οικογένειας, αν και βασίζονται κυρίως στην ηθική, διέπονται από ορισμένους νομικούς κανόνες (πατρική εξουσία, διατροφή ανηλίκων, προίκιση κ.λ.π.). (Χ. Γιοβάνης, 1978, σελ. 50).
- 3) Είναι μία ομάδα ευρύτερη από το ζευγάρι, που αποτελεί τη διαρκή και νόμιμη γεννητήσια ένωση. Περιλαμβάνει τους συζύγους, τα τέκνα τους και συχνά και τρίτα πρόσωπα που συνδέονται με τους συζύγους με στενούς δεσμούς. (Δ. Γ. Τσαούσης, 1987, σελ. 210).
- 4) Είναι ομάδα ανθρώπων που συνδέονται με δεσμούς αίματος και συνήθως κατοικούν κάτω από την ίδια στέγη. (Τεγόπουλος - Φυτράκης, 1990, σελ. 24).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.

Η προσέγγιση του θέματος γίνεται μέσα από τη μελέτη βιβλιογραφικού υλικού. Η πληροφορία μας προέρχεται κύρια από βιβλία, καθώς επίσης από εφημερίδες, εγκυκλοπαίδειες και από το Internet.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

«Βλέποντας μέσα απ' τα μάτια της αγάπης
όλα τα πλάσματα είναι όμορφα,
όλες οι πράξεις είναι αφιερωμένες,
όλες οι σκέψεις αθώες,
κι ο κόσμος όλος μια απέραντη οικογένεια».

«Άγνωστος»

Η ανάδοχη φροντίδα αποτελεί μία μορφή παιδικής προστασίας, με την οποία καλύπτονται οι ανάγκες των παιδιών που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος. Ως προνοιακό μέτρο κοινωνικής προστασίας, θεωρείται ότι είναι η προσφορότερη εναλλακτική λύση και παρέχεται σε παιδιά των οποίων η βιολογική οικογένεια λειτουργεί ανεπαρκώς ή περνάει σοβαρή κρίση ή δεν υπάρχει.

Σήμερα, στον τομέα της αναδοχής οι υπηρεσίες που προσφέρονται αφορούν την τοποθέτηση παιδιών και παιδιών με ειδικές ανάγκες, σε ανάδοχες οικογένειες που επιδοτούνται για τις υπηρεσίες που προσφέρουν στα ανάδοχα παιδιά τους. Ο θεσμός αυτός λειτουργεί πάνω από έναν αιώνα στην Ελλάδα, στην ανάπτυξή του όμως δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη ώθηση. Τα προγράμματα λειτουργούν όπως λειτουργούσαν και πριν από δεκαετίες και οι αλλαγές που έχουν συμβεί αφορούν κυρίως τις κοινωνικές και ηθικές αντιλήψεις των ατόμων. Οι σοβαρότεροι λόγοι που έχουν δημιουργήσει αυτήν την στασιμότητα είναι η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου για την αναδοχή, η καθήλωση και εφησύχηση των κοινωνικών υπηρεσιών στις άλλες μορφές παιδικής προστασίας: υιοθεσία, ιδρυματική φροντίδα, η μη πρόσληψη κοινωνικών επιστημών για να εργαστούν και να αυξήσουν την λειτουργικότητα του

θεσμού της αναδοχής και η ασάφεια για την έννοια του θεσμού της αναδοχής, καθώς πολλές φορές συγχέεται με την υιοθεσία.

Οι λόγοι αυτοί καθιστούν την αναδοχή άγνωστη στο ευρύ κοινό. Η έλλειψη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινωνίας έχει ως συνέπεια την μη αναγνώριση του θεσμού της αναδοχής από αυτήν, με αποτέλεσμα η πολιτεία να μην ασχολείται μ' αυτό το θεσμό, να μην βοηθάει στην ανάπτυξη και αναγνώρισή του με νόμους και να μην στελεχώνει τις κοινωνικές υπηρεσίες με κοινωνικούς λειτουργούς.

Ενώ ο θεσμός της ανάδοχης οικογένειας έχει μεγάλα πλεονεκτήματα για την ομαλή ζωή ενός παιδιού, στην Ελλάδα ο θεσμός αυτός δεν έχει εξελιχθεί, παρ' όλο που για ορισμένες περιπτώσεις παιδιών είναι ίσως το καλύτερο αν όχι το μόνο μέσο που πρέπει να χρησιμοποιείται.

Οι ανάδοχες οικογένειες δεν είναι οργανωμένες ξεχωριστά ως θεσμός, αλλά συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμα παιδικής προστασίας στην οικογένεια και δεν προβλέπεται καμία ιδιαίτερη οργάνωση, ανάλογα με τις ανάγκες του θεσμού αυτού.

Από την άλλη πλευρά η αναδοχή αποτελεί μια μορφή παιδικής προστασίας που έχει ως στόχο να προσφέρει στο παιδί, που οι γονείς του δεν μπορούν να το φροντίσουν, την εμπειρία της οικογενειακής ζωής, μέχρις ότου μπορέσουν να το ξαναπάρουν. Ο προσωρινός χαρακτήρας της αναδοχής καθώς και η ενεργή εμπλοκή όλων των μερών που συμμετέχουν σ' αυτήν (παιδί – ανάδοχοι γονείς- βιολογικοί γονείς- κοινωνική οργάνωση), έχουν ως συνέπεια την ευελιξία και την πολυπλοκότητά της.

Το γεγονός λοιπόν της μη ανάπτυξης του θεσμού στην Ελλάδα σε συνδυασμό με την πολυπλοκότητα και την πρόκληση της αναδοχής ως ευνοϊκότερη λύση προς το συμφέρον του παιδιού στάθηκε ο αρχικός προβληματισμός και προέτρεψε στην επιλογή του θέματος αυτού.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.

Ο θεσμός της ανάδοχης οικογένειας δεν είναι καινούρια μορφή προστασίας των παιδιών χωρίς οικογένεια, αν και ιστορικά είναι η νεότερη θεσμοθετημένη μορφή παροχής οικογενειακής φροντίδας σε παιδιά (Ελένη Στεφάνου, 2000, σελ. 12).

Η ανάθεση της φροντίδας απροστάτευτων ή εκτεθειμένων σε κίνδυνο παιδιών, μακριά από τη φυσική τους μητέρα, είναι τόσο παλιά όσο και η ανθρώπινη ιστορία. Αναφορές τέτοιων φαινομένων έχουμε και στην αρχαία μυθολογία, ο Ερμής μετέφερε στον Όλυμπο και ανέθεσε στον Διόνυσο το δύσμορφο νεογέννητο μωρό του Πάνα, που η μητέρα του εγκατέλειψε στην Αρκαδία αμέσως μόλις το γέννησε τρομαγμένη από τη μορφή του, επίσης η Ρέα είχε εμπιστευτεί το μωρό της, το Δία σε νύμφες σε βουνό της Κρήτης, για να το σώσει από τον πατέρα του τον Κρόνο ο οποίος είχε καταπιεί πέντε από τα παιδιά του.

Είναι γνωστό ότι Εβραίοι των βιβλικών χρόνων και πολύ αργότερα, στην αρχή της εξάπλωσης του Χριστιανισμού η εκκλησία όχι μόνο τοποθετούσε ορφανά παιδιά σε οικογένειες, αλλά και εξακολουθούσε να φέρει την ευθύνη γι' αυτά και μετά την τοποθέτησή τους. Στο Μεσαίωνα και στην αρχή της Αναγέννησης καθιερώθηκε η τοποθέτηση ορφανών ή πολύ φτωχών παιδιών σε οικογένειες που αναλάμβαναν να τους παρέχουν στέγη και φαγητό και αν ήταν αγόρια να τους μάθουν μια τέχνη, με αντάλλαγμα την προσωπική εργασία των παιδιών αυτών. Σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να αναφερθεί ότι πολλοί απ' αυτούς που αναλάμβαναν την φροντίδα ενός παιδιού απέβλεπαν στο δικό τους προσωπικό συμφέρον μιας και σκοπός τους ήταν τα φτηνά εργατικά χέρια με αποτέλεσμα να υποτιμηθεί η αξία της προσφοράς του θεσμού.

Συγχρόνως όμως με την τοποθέτηση παιδιών σε οικογένειες υπήρχαν και ιδρύματα όπου τοποθετούνταν μεγάλος αριθμός απροστάτευτων και κυρίως παιδιών που έχουν γεννηθεί εκτός γάμου. Ίσως τα παλαιότερα ιδρύματα που ιδρύθηκαν στην Ευρώπη ήταν στο Βυζάντιο με τη μέριμνα της εκκλησίας και διάφορων θρησκευτικών αδελφοτήτων.

Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα στην Βρετανία αρχίζει η επίσημη τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχους γονείς, ως μέρος της κοινωνικής πολιτικής για τα απροστάτευτα παιδιά, και έχει τις ρίζες της στους Αγγλικούς Νόμους για τους φτωχούς (English Poor Law), που επέτρεπε τη μαθητεία απροστάτευτων παιδιών κοντά σε αρχιτεχνίτες. Έναντι εβδομαδιαίας αμοιβής οι αρχιτεχνίτες έπαιρναν στα σπίτια τους εγκαταλελειμμένα παιδιά υπό την αιγίδα του Νόμου και τα μάθαιναν μια τέχνη, για να μπορούν αργότερα να κερδίσουν την ζωή τους. Την ίδια περίοδο αναπτύσσεται και ένα άλλο σύστημα, η πρακτική του Νοσοκομείου του Χριστού (Christ's Hospital) στο Λονδίνο, να τοποθετεί ορφανά και εγκαταλελειμμένα βρέφη κυρίως εκτός γάμου κοντά σε τροφούς επί πληρωμή μέχρι την ηλικία των τεσσάρων ετών (J. Triseliotis - Κουσίδου, 1989 σελ. 22).

Τον 17^ο αιώνα επικράτησε η ιδέα των μεγάλων ιδρυμάτων για την προστασία των παιδιών χωρίς οικογένεια και πολλά τέτοια ιδρύματα παρουσιάστηκαν σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Τον 18^ο αιώνα, με την επιρροή των θεωριών του J.J. Rousseau, ο οποίος τοποθέτησε το παιδί, την οικογένεια και την κοινωνία γενικά στη φυσική της κατάσταση, αρχίζει να δίνεται σημασία στην ανάγκη ανάπτυξης του παιδιού σε οικογενειακό περιβάλλον σε αντίθεση με το ιδρυματικό, του οποίου οι επιπτώσεις για την ομαλή ανάπτυξη του παιδιού μόλις τότε αρχίζουν αμυδρά να επισημαίνονται.

Ανάδοχες οικογένειες αρχίζουν να χρησιμοποιούνται σε μεγάλη κλίμακα το 18^ο αιώνα στη Γαλλία και στη συνέχεια στην Αγγλία, Γερμανία, Ισπανία, Βέλγιο, Ιταλία. Ώθηση στο θεσμό των ανάδοχων οικογενειών έδωσαν και πρακτικοί παράγοντες, όπως ο ανεπαρκής αριθμός των ιδρυμάτων για την κάλυψη των απροστάτευτων παιδιών, καθώς και το σχετικά μικρότερο κόστος των αναδόχων οικογενειών σε σύγκριση με τα έξοδα λειτουργίας ενός ιδρύματος για τον ίδιο αριθμό παιδιών.

Πρέπει να τονιστεί ότι ο 16^{ος} , 17^{ος} και 18^{ος} αιώνας ήταν πολύ σκληρές περίοδοι για όλα τα παιδιά και όχι μόνο τα απροστάτευτα. Τα παιδιά εκείνων των εποχών αντιμετώπιζονταν όπως οι ενήλικες. Μπορούσαν να τιμωρηθούν, να φυλακιστούν, να εξοριστούν ή και να απαγχονιστούν για πλημμελήματα ή κακή συμπεριφορά. Η απουσία λοιπόν υπέρμετρης συναισθηματικότητας προς τα παιδιά πιθανώς να είχε κάποια σχέση με το υψηλό ποσοστό θνησιμότητάς τους (J. Triseliotis, 1989 σελ. 23).

Στις Η.Π.Α. ανάδοχες οικογένειες πρωτοεμφανίστηκαν τον 19^ο αιώνα. Οι ανάδοχες οικογένειες όταν εμφανίστηκαν σαν θεσμός αλλά και για πολλά χρόνια αργότερα δεν είχαν την μορφή που έχουν σήμερα. Η αντίληψη που επικράτησε ήταν να θεωρούνται σαν ένα φτηνό και πρακτικό μέσον για την τοποθέτηση των απροστάτευτων παιδιών και τίποτα περισσότερο. Ήταν σύνηθες το φαινόμενο παιδιών δέκα ετών ή και μικρότερων ακόμα να τοποθετούνται σε οικογένειες προσφέροντας την προσωπική τους εργασία σαν αντάλλαγμα για φαγητό και στέγη. Εργατικοί νόμοι για το παιδί δεν υπήρχαν και η σημερινή αντίληψη για την αξία του παιχνιδιού στην ομαλή του εξέλιξη του παιδιού ήταν κάτι άγνωστο. Αλλά και στην περίπτωση που το παιδί τοποθετήτο υπό αυτές τις συνθήκες σε οικογένειες, δεν αναλαμβάνονταν καμία πρόνοια να ερευνηθεί η οικογένεια που θα έπαιρνε το παιδί αν ήταν κατάλληλη, δεν

γινόταν καμία προετοιμασία στο παιδί και δεν υπήρχε παρακολούθηση μετά την τοποθέτηση του παιδιού.

Στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα αρχίζουν να διαμορφώνονται νέες αντιλήψεις γύρω από τα παιδιά, όπως το ότι τα παιδιά διαφέρουν από τους ενήλικες και επομένως πρέπει να αντιμετωπίζονται πολύ διαφορετικά. Παρ' όλα αυτά όμως μόνο στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και έπειτα από τις επιδράσεις του Freud άρχισε να γίνεται κατανοητό ότι τα παιδιά δεν ήταν μόνο διαφορετικά απ' τους ενήλικες αλλά είχαν επίσης διαφορετικές συναισθηματικές, κοινωνικές και πνευματικές ανάγκες, (J. Triseliotis, 1989 σελ. 24).

Οι καταστάσεις μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ιδιαίτερα κατά την τελευταία εικοσαετία ήταν που έφεραν την αναδοχή στο προσκήνιο, διεθνώς, σαν μια σημαντική λύση, για τα δεκάδες ορφανά που άφησε πίσω του ο πόλεμος αυτός.

Μόνο πολύ πρόσφατα, συγκριτικά αρχίζει να επικρατεί η αντίληψη ότι κάθε παιδί, αδιάφορα ποια είναι η καταγωγή του ή οι περιστάσεις που βρέθηκαν, πρέπει να έχει την ευκαιρία να κάνει το καλύτερο δυνατό ξεκίνημα στη ζωή, έχει δικαίωμα να ζήσει για μια γεμάτη και φυσιολογική ζωή. Υπό το πρίσμα της αντίληψης αυτής αρχίζει να παρουσιάζεται η ανάδοχη οικογένεια με τη σημερινή της μορφή, δηλαδή σαν ένα υποκατάστατο της φυσικής οικογένειας και όχι απλώς σαν μια φτηνή και εύκολη λύση για τα απροστάτευτα παιδιά.

Εδώ είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με την Τασούλα Κουσίδου (1992, σελ. 10), το 1861 το Βρεφοκομείο του Δήμου Αθηναίων είχε περίπου 35 παιδιά σε ανάδοχες οικογένειες, που τις ονόμαζε «νοθοτρόφους» και τις επιδοτούσε με 20 δρχ. το μήνα. Με τη συρρίκνωση όμως του προγράμματος περίθαλψης απροστάτευτων παιδιών των δημοτικών βρεφοκομιών και την αλλαγή των στόχων τους, τα προγράμματα αναδοχής άρχισαν σιγά – σιγά να εκλείπουν.

Μεγάλη ώθηση στον θεσμό των ανάδοχων οικογενειών δύναται το 1909 όταν ο Θεόδωρος Ρούσβελτ καλεί το πρώτο Συνέδριο Προστασίας παιδιού στο οποίο τονίζει την σημασία της οικογένειας για το παιδί και την ανάγκη να μην στερείται την οικογένειά του παρά μόνο για εξαιρετικά σοβαρούς λόγους.

Έτσι η χρησιμοποίηση ανάδοχων οικογενειών αρχίζει να υπερισχύει σε σύγκριση με τα ιδρύματα και συγχρόνως αρχίζει η συστηματική εξέταση της καταλληλότητας της ανάδοχης οικογένειας που θα αναλάβει την φροντίδα ενός παιδιού. Η τοποθέτηση του παιδιού στην πιο κατάλληλη οικογένεια ανάλογα με τις ατομικές του ανάγκες και κυρίως η προσπάθεια να βοηθηθούν οι φυσικοί γονείς να πάρουν το παιδί ξανά κοντά τους, ήταν δυο νέες σπουδαιότερες αντιλήψεις.

Το 1938 στην Κοινωνία των Εθνών, γίνεται ειδική συνεδρίαση και 26 χώρες αναλύουν και περιγράφουν τα προγράμματά τους για την οικογενειακή προστασία.

Ο θεσμός της ανάδοχης οικογένειας άρχισε να εφαρμόζεται στην Ελλάδα πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η εφαρμογή του όμως συστηματοποιήθηκε μετά το 1944. Ο πόλεμος άφησε πίσω του πολλά παιδιά ορφανά, εγκαταλειμμένα και παιδιά που είχαν γεννηθεί εκτός γάμου, που είχαν ανάγκη προστασίας και για τα οποία βρισκόνταν ανάδοχες οικογένειες είτε μέσω οργανώσεων Κοινωνικής Πρόνοιας ή της εκκλησίας, είτε δια μέσου ιδιωτών.

Ανάδοχες οικογένειες από κοινωνικό – προνοιακούς φορείς άρχισαν να χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα από τα μέσα του περασμένου αιώνα. Αρχικά, προγράμματα αναδόχων οικογενειών είχαν τα δημοτικά βρεφοκομεία λόγω της μικρής ηλικίας των παιδιών που προστάτευαν και αργότερα το Π.Ι.Κ.Π.Α. Επίσης το πρόγραμμα αναδόχων οικογενειών του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων που ξεκίνησε μεταπολεμικά και ασκούσαν στους Νομούς μέσω των

περιφερειακών του Υπηρεσιών, δηλαδή των Διευθύνσεων Κοινωνικής Πρόνοιας, βαθμιαία ατόνησε και καταργήθηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1970. Η κατάργηση όμως των προγραμμάτων αναδοχής από τις περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου, που είναι κατ' εξοχήν κρατικές Υπηρεσίες για τη στήριξη της οικογένειας και την παιδική προστασία, στέρησε από τους κοινωνικούς λειτουργούς ένα σημαντικό μέσον βοήθειας για οικογένειες που βρίσκονται σε κρίση. Αποτέλεσμα ήταν, πολλά παιδιά που έπρεπε να απομακρυνθούν από τις οικογένειές τους να εισάγονται σε ιδρύματα και συχνά σε διαφορετικές περιοχές από την κατοικία της οικογένειας δυσκολεύοντας έτσι τη διατήρηση των δεσμών των παιδιών με τους γονείς τους και την επάνοδό τους σ' αυτούς.

Το ΠΙΚΠΑ χρησιμοποίησε το θεσμό αυτόν το 1932 με οργανωμένες τοποθετήσεις. Το 1952 έγινε η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια από μια ομάδα επισκεπτριών αδελφών, η οποία ανέλαβε τη φροντίδα της τοποθέτησης 25 παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες. Το πνεύμα στην προσπάθεια αυτή ήταν η πολιτεία να αναλάβει την προστασία των παιδιών που οι φυσικές τους οικογένειες αδυνατούσαν να τα φροντίσουν, ώστε η ανάδοχη οικογένεια να αποτελέσει μια σημαντική κοινωνικοπρονοιακή υπηρεσία για το παιδί, (Παπασημακοπούλου Ρόη, 1983 σελ. 26).

Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ

Ιστορική αναδρομή

Μέρος του προβλήματος της παιδικής προστασίας και οι αρνητικές συνθήκες που επικρατούσαν στα ιδρύματα σε μερικές Ανατολικές Ευρωπαϊκές χώρες οφείλονταν στην ιδεολογία που ακολουθούσαν, αλλά όχι μόνο σ' αυτή. Το πρόβλημα πρέπει να μελετηθεί μέσα στο ιστορικό του υπόβαθρο που δεν είναι πολύ διαφορετικό από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες που στηρίζονταν εξ ίσου στην ιδρυματική περίθαλψη ως την αποκλειστική μέθοδο φροντίδας παιδιών χωρίς οικογένεια. Το ότι ο ιδεολογικός παράγοντας επηρέαζε την παιδική προστασία σε μερικές Ανατολικές Ευρωπαϊκές χώρες είναι γεγονός (ΕΚΛΟΓΗ, 1993).

Αρχαία για την τύχη και την περίθαλψη των παιδιών που «δεν τα ήθελε κανείς» στην Ευρώπη υπάρχουν εδώ και περισσότερο από 3.000 χρόνια. Η βρεφοκτονία ήταν η μέθοδος που μπορούσε να απαλλαγεί κανείς από τα βρέφη, ενώ σε περιπτώσεις μεγαλύτερων σε ηλικία παιδιών η λύση ήταν η πώλησή τους ως σκλάβοι. Η κατάσταση αυτή ήταν αποτέλεσμα του οικογενειακού προγραμματισμού ή των περιορισμών της οικογένειας, όπως θα λέγαμε σήμερα. Στην τρέχουσα εποχή οι βασικοί λόγοι που οδηγούν τους γονείς να προβούν σε τέτοιες πράξεις είναι κυρίως οικονομικοί. Ο περιορισμός της οικογένειας σήμερα επιτυγχάνεται με περισσότερο παραδεκτούς τρόπους, αλλά τα φαινόμενα όπως πώληση βρεφών, κυρίως κατά την υιοθεσία, είναι τόσο πραγματική και σήμερα όπως τότε. Η κατάσταση αυτή δεν είναι χαρακτηριστική μόνο των Νοτιο – αμερικανικών χωρών ή των Φιλιππίνων, αλλά και της Ρουμανίας, της Ιταλίας, της Αμερικής και άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Η εμφάνιση των ιδρυμάτων για την προστασία κυρίως ορφανών που άφηναν πίσω τους οι κατά καιρούς πόλεμοι, στην Ευρώπη ξεκινά τον 4^ο

και τον 5^ο μ.Χ. αιώνα στο Βυζάντιο. Μέχρι τον 14^ο αιώνα τα μοναστήρια περιέθαλπαν μεγάλους αριθμούς παιδιών που ήταν ορφανά ή αποδιωγμένα από τις οικογένειές τους. Τα νοσοκομεία για βρέφη ήταν τα πρώτα ιδρύματα που αργότερα αντικαταστάθηκαν από τα Βρεφοκομεία που ιδρύθηκαν σε πολλές Ευρωπαϊκές πόλεις κατά τη διάρκεια του 15^{ου} αιώνα αλλά και αργότερα. Η εκτεταμένη χρήση τους συνεχίστηκε στη Δυτική Ευρώπη μέχρι το πρόσφατο παρελθόν. Σε χώρες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και η Ελλάδα χρησιμοποιούνται ακόμα σε μεγάλους αριθμούς σε συνδυασμό με το θεσμό των αναδόχων οικογενειών. Η ζωή αυτών των ιδρυμάτων στην Ανατολική Ευρώπη επιμηκύνθηκε κυρίως επειδή ταίριαζε στην ιδεολογία της κοινοβιακής ζωής που υποστηριζόταν από τα κομμουνιστικά καθεστώτα.

Τα συστήματα των βρεφοκομιών και των ανάδοχων οικογενειών που φαίνεται ότι ξεκίνησαν από τη Γαλλία γύρω στο 15^ο αιώνα οφείλονταν κυρίως στην αρχική αναγνώριση των βλαβερών συνεπειών του ιδρυματισμού. Αυτές τις ιδέες τις υιοθέτησαν αργότερα ένας αριθμός Δυτικών και Ανατολικών Ευρωπαϊκών χωρών. Αλλά σε πολλές Ανατολικές χώρες οι ιδέες αυτές εγκαταλείφθηκαν γιατί δεν συμβάδιζαν με την κομμουνιστική ιδεολογία, όπως προαναφέρθηκε. Ακόμα όμως και εκεί υπήρχαν οι εξαιρέσεις. Για παράδειγμα στην Πολωνία αλλά και τη Γιουγκοσλαβία εφαρμόστηκε ο θεσμός των αναδόχων οικογενειών (ΕΚΛΟΓΗ, 1993).

Σημείο εκκίνησης για μια κατά το δυνατόν ενιαία εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής στις χώρες της Ευρώπης αποτελεί το άρθρο 20 της Διεθνούς Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών (παράρτημα Β'), για τα δικαιώματα του παιδιού μετά την κύρωσή της από τις περισσότερες χώρες. Το άρθρο ιεραρχεί τις εναλλακτικές επιλογές τοποθέτησης ενός παιδιού που απομακρύνεται από τη φυσική του οικογένεια,

προτάσσοντας την αναδοχή, ενώ η υιοθεσία και η ιδρυματική φροντίδα έρχονται σε δεύτερη μοίρα.

Η προηγούμενη Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. για τις Κοινωνικές και Νομικές Αρχές σχετικά με την προστασία και την ευημερία του παιδιού το 1986, είχε θέσει τις βασικές κατευθύνσεις για την αναδοχή και την υιοθεσία.

Συγκεκριμένα δίδεται προσοχή:

- α) Στην κατάλληλη εκπαίδευση των επαγγελματιών που εργάζονται στην τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχη οικογένεια.
- β) Στη ρύθμιση της διαδικασίας της τοποθέτησης σε ανάδοχη οικογένεια από το Δίκαιο κάθε χώρας.
- γ) Στην ισότιμη συμμετοχή της ανάδοχης οικογένειας, του παιδιού και των φυσικών γονέων στη λήψη των σχετικών με την αναδοχή αποφάσεων.
- δ) Στην εποπτεία της τοποθέτησης από αρμόδια αρχή ή υπηρεσία προκειμένου να διασφαλίζεται η ευημερία του παιδιού.

Σύμφωνα με τις στατιστικές της βρετανικής κυβέρνησης, η αναδοχή αποτελεί τη βασική επιλογή τοποθέτησης παιδιών που απομακρύνονται από τη φυσική οικογένειά τους. Η τοποθέτηση σε αναδοχή καλύπτει σε ποσοστό το 64 % και μόνο 12 % τοποθετείται σε ιδρύματα. Σε άλλες χώρες υπάρχει μεγαλύτερη αναλογία ανάμεσα στην ιδρυματική περίθαλψη και την αναδοχή, όπως για παράδειγμα στη Γαλλία και τη Δανία. Τα προγράμματα για την αναδοχή και τη λειτουργία της οικογένειας που εφαρμόζονται στη Δυτική Ευρώπη παρουσιάζουν πολλές κατά τόπους διαφοροποιήσεις. Γενικά, στη Βόρεια Ευρώπη ο θεσμός της αναδοχής έχει εξελιχθεί με γοργότερο ρυθμό. (Βάσω Πολύζου, 2001 σελ. 71 - 72).

Η διεθνής οργάνωση για την αναδοχή I.F.C.O.

Η διεθνής οργάνωση International Foster Care Organization (I.F.C.O.), δίνει μεγάλη έμφαση στη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, ανάδοχων οικογενειών, παιδιού, φυσικών γονέων και προσωπικού του φορέα αναδοχής, στη διαδικασία λήψης των σχετικών με την αναδοχή αποφάσεων. Προσδιορίζει τις ευθύνες των αναδόχων, που αφορούν τη φυσική φροντίδα, την ανατροφή και τη συναισθηματική υποστήριξη των παιδιών. Επιπλέον προτείνει νέες μορφές ανάδοχης φροντίδας, όπως η αναδοχή πριν την υιοθεσία, ή ανακουφιστική ή και θεραπευτική αναδοχή.

Οι οδηγίες της διεθνούς οργάνωσης για την ανάδοχη φροντίδα βασίζονται στην άποψη ότι πρέπει να μειωθεί ο κίνδυνος της απομάκρυνσης του παιδιού από τη βιολογική του οικογένεια και να ενισχυθούν οι υπηρεσίες για την αναδοχή και τις ανάδοχες οικογένειες προκειμένου να διασφαλίζεται η υγεία, η ασφάλεια, η εθνική κληρονομιά και η αξιοπρέπεια του παιδιού που τίθεται υπό την επίβλεψή τους. Πολλές από τις κατευθύνσεις αυτές έχουν περιληφθεί στην εθνική νομοθεσία αρκετών χωρών με διαφορετικό ρυθμό κοινωνικής ανάπτυξης, όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Ουγκάντα, η Ρουμανία και άλλες. (I.F.C.O. 1996, σελ. 67).

Τα δικαιώματα της βιολογικής οικογένειας.

Οι ευρωπαϊκοί νόμοι σκοπό έχουν να συμφιλιώσουν το συμφέρον του παιδιού με την προστασία του και τα δικαιώματα της βιολογικής οικογένειας. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα δικαιώματα του ανθρώπου θεωρεί ότι το πλαίσιο τοποθέτησης του παιδιού σε οικογένεια ή ίδρυμα πρέπει να είναι γνωστό στους φυσικούς γονείς και να βρίσκεται αρκετά κοντά στον τόπο κατοικίας τους προκειμένου να μπορούν να το επισκέπτονται συχνά.

Κάποιες χώρες, όπως η Γερμανία, οι οποίες είχαν την τάση να ενισχύουν την ανάδοχη οικογένεια σε βάρος της φυσικής, έχουν τροποποιήσει τους νόμους τους υιοθετώντας τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου δικαιωμάτων του ανθρώπου. Κάποιες άλλες χώρες, όπως η Βρετανία, φαίνονται πιο συγκρατημένες απέναντι στη νέα τάση, ενώ άλλες, όπως η Γαλλία, ενισχύουν φανατικά τη φυσική οικογένεια.

Ειδικότερα στη Βρετανία και την Ουαλία, από το 1989, εφαρμόζεται ένας ειδικός νόμος για την παιδική προστασία γνωστός ως Children Act 1989. Αυτός προβλέπει με μεγάλη λεπτομέρεια ότι αφορά τις ανάγκες των παιδιών στις περιπτώσεις που το δικαστήριο καλείται να αποφασίσει για το μέλλον τους. Κεντρικός άξονας του νόμου είναι ότι η καλύτερη δυνατή φροντίδα παρέχεται από τις φυσικές οικογένειες με τους δύο γονείς να λαμβάνουν ενεργό ρόλο σε αυτήν. Στις περιπτώσεις που νομικά κρίνεται αναγκαία η απομάκρυνση του παιδιού από τη βιολογική οικογένεια, είναι προτιμότερο να γίνεται με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων του.

Στη Βόρεια Ιρλανδία τα περισσότερα παιδιά φθάνουν στις κοινωνικές υπηρεσίες έπειτα από αίτημα των γονέων τους και συνοδευόμενα από τους ίδιους. Η κοινωνική υπηρεσία και οι φυσικοί

γονείς καταστρώνουν από κοινού ένα σχέδιο με στόχο το συμφέρον του παιδιού, στη διαμόρφωση του σχεδίου αυτού συμμετέχουν και τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Στο σχέδιο αυτό προέχει η επικοινωνία των γονέων με το παιδί. (Hill - Nutter - Gilhnan 1993, σελ. 17).

Η επαγγελματική αναδοχή

Η θέση των ανάδοχων γονέων στην παροχής υπηρεσιών παιδικής προστασίας έχει αλλάξει σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες, και ειδικότερα στις Δυτικές χώρες. Η επαγγελματική αναδοχή που αρχικά είχε συνδεθεί με τα εναλλακτικά προγράμματα φροντίδας εφήβων έχει επηρεάσει τις υπάρχουσες απόψεις σχετικά με αυτό το είδος αναδοχής. Οι συνθήκες λειτουργίας των φορέων αναδοχής έχουν βελτιωθεί και οι παρεχόμενες υπηρεσίες υποστήριξης των αναδόχων έχουν συστηματοποιηθεί. Οι υπηρεσίες υποστήριξης παρέχουν αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση, τις δαπάνες διαβίωσης του παιδιού, εξειδικευμένη συμβουλευτική βοήθεια και αναγνώριση των αναδόχων ως συναδέλφων των επαγγελματιών που στελεχώνουν τους φορείς αναδοχής.

Σε μερικές χώρες, όπως η Ρουμανία και η Δανία, οι μισθοί των αναδόχων είναι ανάλογοι των κοινωνικών λειτουργιών. Η ανάπτυξη συστηματικών προγραμμάτων εκπαίδευσης είναι εξαιρετικά προωθημένη στη Βόρεια Αμερική. Συγκριτικές έρευνες έχουν δείξει ότι το επίπεδο των Καναδών και Αμερικανών αναδόχων είναι δύο φορές υψηλότερο από αυτό των Βρετανών (Government of Romania, 1997, σελ. 3).

Η τελευταία μεταρρύθμιση στο γαλλικό νόμο έδωσε στην αναδοχή επαγγελματικό χαρακτήρα. Η εκπαίδευση των αναδόχων είναι

υποχρεωτική, διαρκεί 120 ώρες και αμείβεται από τον φορέα. Η αξιολόγηση της υποψήφιας οικογένειας διαρκεί έξι μήνες, και έπειτα από αξιολόγηση των δυνατοτήτων τους, τους χορηγείται άδεια άσκησης της αναδοχής. Η άδεια αυτή ανανεώνεται μετά από επαναξιολόγηση κάθε πέντε χρόνια.

Η εξεύρεση ανάδοχων οικογενειών

Στις ευρωπαϊκές χώρες έχει διαπιστωθεί αυξανόμενη έλλειψη προθυμίας μεταξύ των οικογενειών να γίνουν ανάδοχες. Οι αλλαγές στο ρόλο της γυναίκας και ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχουν συμβάλει στη μείωση του αριθμού των προσφερομένων για αναδοχή. Το πρόβλημα απασχολεί σοβαρά τους φορείς αναδοχής, οι οποίοι αναζητούν τρόπους προσέλκυσης υποψηφίων. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η συνεχής έντυπη και τηλεοπτική ενημέρωση δεν αρκεί. Σημαντική επιρροή ασκεί η διεύρυνση της επαγγελματικής αναδοχής με την παροχή μισθού, κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης καθώς και η δημιουργία τοπικών συλλόγων ανάδοχων οικογενειών, οι οποίοι δραστηριοποιούνται προς την κατεύθυνση προσέλκυσης νέων αναδόχων (Βάσω Πολύζου, 2001 σελ. 75).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

1.1 Ανάδοχη Οικογένεια.

1.1.1 Ορισμός.

Με τον όρο αναδοχή ή ανάδοχη φροντίδα εννοούμε την ανάληψη της φροντίδας ενός παιδιού που ανήκει σε κάποια οικογένεια, από μία άλλη οικογένεια για μερικές μέρες, εβδομάδες, μήνες ή χρόνια, έναντι αμοιβής υπό την μορφή επιδόματος ή μισθού. (J. Triseliotis, Κουσίδου, 1986 σελ. 9).

Σύμφωνα με την Τ. Κουσίδου (1992, σελ 6) η αναδοχή ορίζεται ως η ανάληψη ενός, πλήρως ή μερικώς εξαρτημένου ατόμου (ανηλίκου ή ενηλίκου) από μία οικογένεια ή άτομο, για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα, κατά κανόνα έναντι αμοιβής (επίδοματος ή μισθού).

Σύμφωνα με την Ρόζη Νασίκα (1992 σελ. 26) ανάδοχη οικογένεια ορίζεται η οικογένεια με ή χωρίς παιδιά, αλλά και μόνα άτομα άνδρες ή γυναίκες που αναλαμβάνουν για ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα να φροντίσουν ένα παιδί, που η φυσική του οικογένεια αδυνατεί, για διάφορους λόγους, να εκπληρώσει την αποστολή της. Η ανάδοχη οικογένεια δεν υιοθετεί το παιδί αλλά του δίνει την ευκαιρία και τη δυνατότητα να ζήσει σ' ένα οικογενειακό περιβάλλον, ώστε η φυσική, νοητική και ψυχική του ωρίμανση να γίνει κάτω από τις καλλίτερες δυνατές συνθήκες και η έξοδός του στην κοινωνία να γίνει ομαλά χωρίς παρενέργειες.

1.1.2 Εννοιολογική προσέγγιση.

Όπως ο Dr. N. Littner (1978 σελ. 24), αναφέρει, για πολλά παιδιά ο ανάδοχος γονέας είναι σωτηρία ζωής και η τελευταία ελπίδα για κάποια υγιή επιβίωση.

Από τις ανάδοχες οικογένειες λοιπόν, απαιτείται να φροντίζουν τα παιδιά σαν δικά τους, ενώ συγχρόνως να αποδέχονται ότι το παιδί έχει την βιολογική του οικογένεια στην οποία ελπίζει ότι θα επιστρέψει. Ουσιαστικά, ο απώτερος σκοπός της τοποθέτησης του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι η επιστροφή του στην φυσική του οικογένεια, παρ' όλο που αυτό δεν συμβαίνει πάντα. (J. Triseliotis, 1984 σελ. 158).

Η αναδοχή είναι ο θεσμός όπου μία οικογένεια προσφέρει το σπιτικό της και βοηθά το παιδί που το έχει ανάγκη, να ζήσει στο φυσικό του περιβάλλον. Η ανάδοχη οικογένεια σε καμία περίπτωση δεν είναι υποκατάστατο της βιολογικής οικογένειας αλλά βοηθός της για όσο διάστημα κριθεί αναγκαίο. Η αναδοχή χαρακτηρίζεται από μεγάλη ευελιξία και ευρύτητα σε ότι αφορά την κάλυψη αναγκών και προστασίας του παιδιού. (Μαγγανιώτου, 1997).

Αναδοχή, σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα του Φ.Ε.Κ. υπ' αριθμ. 144/2-9-1993, που αναφέρεται στο άρθρο 9 του Ν.2080/92 περί αναδιάρθρωσης της κοινωνικής πρόνοιας, είναι μία εναλλακτική μορφή παιδικής προστασίας, μέσα στα πλαίσια της οποίας οικογένειες αναλαμβάνουν την φύλαξη και την φροντίδα παιδιών άλλων οικογενειών. Οι ανάδοχες οικογένειες, με ή χωρίς αμοιβή, προσφέρουν σταθερό οικογενειακό περιβάλλον, αγάπη, ασφάλεια, αναγνώριση και υποστήριξη, ερεθίσματα για νέες γνώσεις, προάγοντας έτσι την ομαλή ψυχοδιανοητική, σωματική ανάπτυξη του παιδιού και την κατάλληλη κοινωνική προσαρμογή του.

1.1.3 Σκοπός.

Η αναδοχή έχει εφαρμοστεί ως επί το πλείστον για παιδιά που για διάφορους λόγους δεν μπορούν να τα φροντίσουν οι γονείς τους, αλλά βαθμιαία επεκτάθηκε και στην προστασία ενηλίκων και παιδιών με ειδικές ανάγκες καθώς και σε ηλικιωμένους. (Τ. Κουσίδου 1992, σελ. 35).

Η ανάδοχη οικογένεια αποτελεί μια μορφή υποκατάστατης οικογένειας κι έχει αναπτυχθεί διεθνώς ως προσωρινό μέτρο κοινωνικής προστασίας κυρίως ανηλίκων ατόμων, που στερούνται διαπαντός ή για ένα χρονικό διάστημα την οικογενειακή φροντίδα. (J. Triseliotis – Τ. Κουσίδου, 1986 σελ. 18).

Σκοπός της τοποθέτησης του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια είναι να διατηρηθεί (ή να υπάρξει, αν ποτέ δεν υπήρξε) η γονική παρουσία και λειτουργικότητα που θα κάνει δυνατή την παροχή φροντίδας ανάλογης με τις ανάγκες και το στάδιο ανάπτυξης του παιδιού. Έτσι ελαχιστοποιούνται τα συναισθηματικά προβλήματα που είναι επακόλουθα του χωρισμού από τους φυσικούς γονείς ή της απουσίας τους και παρέχεται η δυνατότητα στο παιδί να βιώσει όλες εκείνες τις εμπειρίες της οικογενειακής ζωής που είναι βασικές για την επίτευξη της ψυχοσωματικής του ωριμότητας. (Τ. Κουσίδου, 1992 36).

1.1.4 Μορφές ανάδοξης οικογένειας.

Δικαίωμα στην αναδοχή δεν έχει μόνο ένα νόμιμα δεσμευμένο ζευγάρι αλλά και μεμονωμένα άτομα που πληρούν τις προϋποθέσεις για αναδοχή ή και άλλοι μετέπειτα δημιουργηθέντες θεσμοί. Έτσι λοιπόν η αναδοχή ανάλογα με την περίπτωση κάθε φορά αποκτά την ανάλογη μορφή.

Οι μορφές αυτές είναι οι εξής :

- 1. Αναδοχή από δύο γονείς.** Είναι η μορφή αυτή που την φροντίδα του ανηλίκου αναλαμβάνει ένα νόμιμα δεσμευμένο ζευγάρι (σύζυγοι) από κοινού.
- 2. Μονογονεϊκή αναδοχή.** Στην περίπτωση αυτή η φροντίδα του ανηλίκου αναλαμβάνεται από ένα άτομο που κρίνεται κατάλληλο για την αναδοχή.
- 3. Αναδοχή από τεχνητή οικογένεια.** Η τεχνητή οικογένεια αποτελείται από τους γονείς (διοριζόμενοι) και έναν μικρό αριθμό παιδιών που συστεγάζονται στο ίδιο σπίτι (μισθωμένο). Η μορφή αυτή αναδοχής δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην χώρα μας.
- 4. Δημιουργία οικογενειών με ανάδοχες μητέρες για αυτόνομη διαβίωση των παιδιών.** Στην περίπτωση αυτή στο ίδιο σπίτι διαμένουν τρία παιδιά μαζί με την ανάδοχη μητέρα και το φυσικό της παιδί. Η μητέρα αναλαμβάνει αποκλειστικά την φροντίδα των παιδιών μέσα σε ένα ζεστό οικογενειακό περιβάλλον. Σκοπός του συλλόγου αυτού είναι η αγορά ή μίσθωση μονοκατοικιών, για τη δημιουργία οικογενειών με ανάδοχες μητέρες για παιδιά που έχουν ανάγκη για μόνιμη στέγη.

1.1.5 Τύποι αναδοχής.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι αναδοχής, που είναι ανάλογοι της διάρκειας και των στόχων που εξυπηρετούν. Αυτοί είναι:

1. Μακροχρόνια αναδοχή, για παιδιά που τοποθετούνται για πολλά χρόνια ή μόνιμα σε ανάδοχες οικογένειες και πολλές φορές παραμένουν μέχρι να ενηλικιωθούν. Πρόκειται για περιπτώσεις παιδιών που είτε δεν δίνονται για υιοθεσία από τους γονείς τους, οι οποίοι όμως δεν έχουν την προοπτική να τα ξαναπάρουν σύντομα πίσω, είτε οι γονείς τους κρίνονται ακατάλληλοι να αναλάβουν την φροντίδα τους, είτε δεν προσφέρεται οικογένεια να τα υιοθετήσει εξ αιτίας πολύ σοβαρών αναγκών που έχουν, ή οι δεσμοί που διατηρούν με τις φυσικές τους οικογένειες εξυπηρετούνται καλύτερα με την αναδοχή και όχι με μια υιοθεσία. Τα παιδιά σε μακροχρόνια αναδοχή μπορούν να διατηρούν ή όχι επικοινωνία με τους φυσικούς τους γονείς και ενδέχεται μελλοντικά να υιοθετηθούν από τους ανάδοχους γονείς. Η μακροχρόνια αναδοχή είναι η συνηθέστερη μορφή αναδοχής στην Ελλάδα. (Μαρία Σίνδρου, 2001, σελ. 117).

2. Μεσοπρόθεσμη αναδοχή, διαρκεί από 1 με 2 χρόνια και για παιδιά με προοπτική να επιστρέψουν στην φυσική τους οικογένεια, ή για παιδιά που ακόμα η οικογένειά τους δεν έχει αποφασίσει αν θα κρατήσει το παιδί ή θα το δώσει για υιοθεσία, ή για παιδιά που η εξέλιξή τους χρειάζεται παρακολούθηση για κάποιο διάστημα, πριν ληφθούν αποφάσεις για το μέλλον. Σε αυτές τις περιπτώσεις προτιμάται το παιδί να τοποθετηθεί απ' την αρχή σε υποψήφια θετή οικογένεια έστω και αν δεν μπορεί να γίνει

πρόγνωση για την σωστή εξέλιξη της κατάστασης ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος περιττών αλλαγών περιβάλλοντος. (Μαρία Σίνδρου, 2001, σελ. 117).

3. **Βραχυπρόθεσμη αναδοχή**, διαρκεί μόνον λίγες εβδομάδες ή λίγους μήνες και εξυπηρετεί περιπτώσεις παιδιών που χρειάζεται να απομακρυνθούν από την οικογένειά τους για μικρό διάστημα λόγω κρίσης, ή προορίζονται απ' την αρχή για υιοθεσία, μέχρι να ολοκληρωθούν οι απαραίτητες διαδικασίες. (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ.8).
4. **Επείγουσα αναδοχή**, πρόκειται για την άμεση και επιτακτική απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένειά του για λίγες ημέρες, κυρίως για λόγους υγείας που αντιμετωπίζει κάποιος απ' τους γονείς. (Μαρία Σίνδρου, 2001, σελ. 117)
5. **Αναδοχή ημέρας**, αναφέρεται σε περιπτώσεις παιδιών που επιστρέφουν το βράδυ στο σπίτι τους. (Μαρία Σίνδρου, 2001, σελ. 118)
6. **Περιοδική αναδοχή ή αναδοχή φιλοξενίας**, αφορά παιδιά που μένουν σε ιδρύματα και φιλοξενούνται για Σαββατοκύριακα ή διακοπές σχολείου, για ειδικές μόνο περιπτώσεις παιδιών και υπό ορισμένες προϋποθέσεις. (Μ. Σίνδρου, 2001 σελ. 118).
7. **Ανακουφιστική αναδοχή για μικρό διάστημα**, περιλαμβάνει περιπτώσεις παιδιών με ειδικές ανάγκες όπου η αναδοχή χρησιμοποιείται ως μέσο ξεκούρασης των φυσικών γονιών από την φροντίδα ενός τέτοιου παιδιού. (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 8).
8. **Συγγενική αναδοχή**, όταν οι γονείς αδυνατούν να φροντίσουν το παιδί και κάποιος από το συγγενικό περιβάλλον (θείος, θεία, γιαγιά κ.λ.π.) επιθυμεί να αναλάβει

την φροντίδα του. Αυτός ο τύπος αναδοχής θεωρείται πολύ καλή περίπτωση και αποτελεί ίσως την πιο αποτελεσματική λύση, γιατί το παιδί δεν χάνει την επαφή με τους γονείς του και βρίσκεται ανάμεσα σε συγγενικά του πρόσωπα. (Triseliotis, Κουσίδου 1985 σελ. 31).

9. **Ιδιωτική αναδοχή**, αναφέρεται στην περίπτωση όπου οι βιολογικοί γονείς επιλέγουν τους ανάδοχους οι οποίοι μισθώνονται για την φύλαξη και φροντίδα των παιδιών. Το επίδομα σ' αυτήν την περίπτωση πληρώνουν οι φυσικοί γονείς. Θεωρητικά όμως, είναι απαραίτητη η έγκριση και εποπτεία μίας οργάνωσης ειδικά όσο αφορά την καταλληλότητα των αναδόχων. (Triseliotis, Κουσίδου 1985 σελ. 31).
10. **Εγκλείουσα αναδοχή**, δηλαδή η ανάδοχη οικογένεια «εγκλείει» τη βιολογική. Την αποδέχεται και τηρεί τις προγραμματισμένες συναντήσεις μαζί της, έτσι ώστε να τη βοηθήσει να αποκαταστήσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και στο μέλλον να ξαναδεχθεί το παιδί. Στις περιπτώσεις αυτές υπάρχει κατανόηση της δύσκολης κατάστασης των φυσικών γονέων και η επικοινωνία τους γίνεται κάτω από κλήμα αλληλεγγύης. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το παιδί να διατηρεί ζωντανές εικόνες και σχέσεις με τους φυσικούς του γονείς. Πρέπει να γίνει γνωστό ότι αυτός ο τύπος αναδοχής δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που έχει κριθεί αναγκαία η αποκοπή του παιδιού απ' τους φυσικούς γονείς του, π.χ. παιδιά που έχουν δεχθεί κακοποίηση από τους γονείς τους. (Μ. Σίνδρου, 2001 σελ. 118)

11. Αποκλείουσα αναδοχή, εδώ οι ανάδοχοι γονείς θέτουν όρια στην επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς του γονείς και αντιμετωπίζουν ως απειλή την παρουσία του κοινωνικού λειτουργού, η συμπεριφορά τους αυτή προκαλεί σύγχυση στο παιδί. Το ωθούν στο να σκέπτεται συνεχώς και να νοσταλγεί τους φυσικούς του γονείς και του δημιουργούν φαντασιώσεις που συνήθως δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Απ' την άλλη πλευρά οι φυσικοί γονείς μπαίνουν στο περιθώριο και δεν έχουν την δυνατότητα να ενημερωθούν σχετικά με την ανατροφή του παιδιού τους και συχνά οδηγούνται στο να εγκαταλείπουν την προσπάθειές τους για βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους, (Μ. Σίνδρου, 2001 σελ. 118).

Η ίδια συγγραφέας (σελ. 119), αναφέρει και ένα άλλο είδος αναδοχής την **θεραπευτική αναδοχή**. Σύμφωνα με αυτό τον τύπο αναδοχής, οι ανάδοχες οικογένειες προορίζονται να αναλάβουν τις δύσκολες περιπτώσεις παιδιών εφόσον εκπαιδευτούν και καθοδηγηθούν από ειδικούς. Σ' αυτήν την περίπτωση οι οικογένειες αυτές αναλαμβάνουν περιπτώσεις παιδιών και εφήβων με έντονα ψυχολογικά προβλήματα ή στερητικά βιώματα, καθώς και περιπτώσεις παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Υπάρχει όμως και μία άλλη λιγότερο ανεπτυγμένη μορφή αναδοχής (τουλάχιστο στη χώρα μας). Πρόκειται για την **επαγγελματική αναδοχή** όπως αναφέρεται από την Τ. Κουσίδου (1992 σελ. 8) η οποία έχει συνήθως προσωρινή και χρονικά προσδιορισμένη διάρκεια και από τους ανάδοχους γονείς απαιτείται να ακολουθήσουν συγκεκριμένες θεραπευτικές οδηγίες, για την αντιμετώπιση του παιδιού που τους δίνονται από ειδικούς (ψυχολόγους, ψυχιάτρους, κοινωνικούς λειτουργούς κ.α.). Αυτό το

είδος αναδοχής αποκαλείται επαγγελματική αναδοχή διότι οι ανάδοχοι γονείς λειτουργούν με επαγγελματικά πλάνα και με συγκεκριμένους στόχους για την ψυχολογική αποκατάσταση του παιδιού. Τέλος αμείβονται με μισθό και όχι με το παραδοσιακό επίδομα.

Είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι οι ψυχολογικές επιπτώσεις των μακροχρόνιων τοποθετήσεων διαφέρουν από τις μεσοπρόθεσμες και τις βραχυπρόθεσμες. Στις δύο τελευταίες (αποκλείουσα και εγκλείουσα αναδοχή) τα παιδιά προσδοκούν να επανέλθουν στη φυσική τους οικογένεια, ενώ στις μακροπρόθεσμες τοποθετήσεις συχνά δεν έχουν επικοινωνία και ψυχολογικούς δεσμούς με τους βιολογικούς γονείς και προσπαθούν μόνο τους να βρουν τρόπους να εδραιώσουν τους δεσμούς τους με τους ανάδοχους γονείς. Επίσης οι πιθανότητες να επιστρέψει το παιδί στην φυσική του οικογένεια μειώνονται σημαντικά όσο περνάει ο καιρός. (J. Triseliotis, 1989, σελ. 32).

1.1.6 Πλεονεκτήματα ανάδοχης οικογένειας.

1. Η ανάδοχη φροντίδα παρέχει στα παιδιά ένα σταθερό οικογενειακό περιβάλλον, στοργή και προστασία, καθώς και τη δυνατότητα να αναπτύξουν αυτόνομη προσωπικότητα. (Μ. Σίνδρου, 2001 σελ. 114).
2. Μέσα στην ανάδοχη οικογένεια η ανατροφή του παιδιού είναι εξατομικευμένη, σε αντίθεση με την ομαδική αγωγή που επιβάλλει το ίδρυμα. (Μ. Σίνδρου, 2001 σελ. 114).
3. Το παιδί, μέσω της ανάδοχης οικογένειας, επανατοποθετείται στο φυσικό του περιβάλλον, μέσα δηλαδή σε μια οικογένεια που είναι έτοιμη να του προσφέρει, πέρα των άλλων και την πατρική ή και την μητρική αγάπη. (Ρ. Νασίκα, 1992 σελ. 26).
4. Οι δυνατότητες του παιδιού για ανάπτυξη αυτόνομης προσωπικότητας και κάθε είδους σχέσεων, είναι πολύ μεγαλύτερες υπό την σκέπη μιας οικογένειας. (Ρ. Νασίκα, 1992 σελ. 26).
5. Η ανατροφή του παιδιού από μια ανάδοχη οικογένεια το απαλλάσσει από το στίγμα του εγκαταλειμμένου, του μόνου που συνήθως το ακολουθεί και το βασανίζει σ' όλη του τη ζωή. (Ρ. Νασίκα, 1992 σελ. 26).
6. Τέλος η φιλοξενία έστω και προσωρινή ενός παιδιού από μια ανάδοχη οικογένεια συμβάλει στην προσωπική ολοκλήρωση των μελών της οικογένειας αυτής, τα οποία, μέσω της προσφοράς αγάπης, αποδεικνύουν έμπρακτα το πώς αντιλαμβάνονται την κοινωνική αποστολή του ατόμου. (Ρ. Νασίκα, 1992 σελ. 26).

Στο τέλος αυτής της ενότητας είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η υπόθεση της αναδοχής είναι κάθε άλλο παρά εύκολη. Είναι σημαντικό

να γνωρίζουμε ότι ένα παιδί που μπαίνει στην διαδικασία της αναδοχής κουβαλάει μαζί του πολύ άσχημες εικόνες και εμπειρίες που προκαλούν φόβους. Γι' αυτό στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε την σημαντικότητα της επιλογής μιας κατάλληλης οικογένειας, για την επιτυχία της αναδοχής και από την πλευρά των ανάδοχων γονέων αλλά και την πλευρά του παιδιού.

Οι David και Appell (ΕΚΛΟΓΗ, 1992), θεωρούν ότι η οικογενειακή τοποθέτηση χωρίς την κατάλληλη υποδομή είναι συχνά σαν την τοποθέτηση σε ίδρυμα, δηλαδή φορέας στερήσεων. Όταν μιλάνε για υποδομή αναφέρονται σε ένα πλούσιο σε ερεθίσματα και δοτικό περιβάλλον δηλαδή τις προϋποθέσεις που πρέπει να υπάρχουν, οι οποίες είναι οι εξής:

- è Ένα οικογενειακό περιβάλλον που θα αποδέχεται το παιδί.
- è Θα ικανοποιεί τις ανάγκες του παιδιού.
- è Θα του προσφέρει πλούσια ερεθίσματα.
- è Οι ανάδοχοι να έχουν ειδικές ικανότητες.
- è Να έχουν την δυνατότητα παροχής υλικής βοήθειας.
- è Κυρίως όμως να αποτελούν ένα υγιές και αρμονικό περιβάλλον.

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό, να αναφέρουμε τους θετικούς παράγοντες που σχετίζονται με την ανάδοχη οικογένεια όπως αυτοί καταγράφηκαν από την Ελένη Πολομαρκάκη (2001 σελ. 136).

Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής :

- Εγκλείουσα ανάδοχη οικογένεια που αποδέχεται τη φυσική.
- Η επαρκής προετοιμασία και εκπαίδευση της ανάδοχης οικογένειας και η συνεχιζόμενη υποστήριξή της κατά τη διάρκεια της τοποθέτησης.
- Η αποδοχή του ρόλου ως ανάδοχη, όπως έχει αποσαφηνιστεί, και των προσδοκιών της από την αναδοχή.

- Η προθυμία των αναδόχων να συνεργαστούν με τους κοινωνικούς λειτουργούς και το φορέα αναδοχής.
- Η απουσία φυσικού παιδιού του ίδιου φύλου και αντίστοιχης ή μικρότερης ηλικίας με το ανάδοχο παιδί.

1.2 Ανάδοχοι γονείς.

Ο ανάδοχος γονέας έχει έναν από τους σημαντικούς ρόλους στην παράσταση της αναδοχής, οι άλλοι συμπρωταγωνιστικοί ρόλοι είναι αυτός του παιδιού και των φυσικών γονέων. Οι ανάδοχοι γονείς πρέπει να κατανοήσουν καλά μέσα τους ότι για να παιχτεί αυτό το έργο με επιτυχία οι ίδιοι πρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του ρόλου τους. Δηλαδή από τη στάση τους, τα συναισθήματά τους και τους χειρισμούς τους θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό, η επιτυχία της τοποθέτησης. (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 35).

Τα στοιχεία που καθορίζουν τον ρόλο των ανάδοχων γονέων και την μετέπειτα στάση τους προς το παιδί, τους φυσικούς γονείς και την κοινωνική οργάνωση είναι η πολυμορφία που χαρακτηρίζει σήμερα την αναδοχή από πλευράς στόχων και χρονικής διάρκειας. Σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα, η πολυμορφία αυτή που αποτελεί και το δυνατό στοιχείο του θεσμού να ανταποκριθεί σε διάφορες ανάγκες παιδιών και οικογενειών, είναι συγχρόνως και μια αδυναμία, κι' αυτό γιατί :

- 1) Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να επιφέρει σύγχυση και σύγκρουση στόχων σε όλα τα μέρη που εμπλέκονται στην αναδοχή και ιδιαίτερα στους ανάδοχους γονείς.
- 2) Στην πορεία χρειάζεται αναθεώρηση ή επαναπροσδιορισμός ακόμα και αλλαγή των στόχων και των ρόλων, πράγμα που απαιτεί ψυχολογική αναπροσαρμογή από τους ανάδοχους γονείς.
- 3) Απαιτείται από τους ανάδοχους γονείς δυνατότητα ευελιξίας και αυτό γιατί πρέπει το πρόγραμμα της κοινωνικής υπηρεσίας να μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες της κάθε περίπτωσης και όχι αντίστροφα, πάντα βέβαια στα πλαίσια βασικών αρχών και δεοντολογίας. (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 35).

1.2.1 Κριτήρια καταλληλότητας ανάδοχων γονέων.

Δεν υπάρχει καμιά ιδιαιτερότητα στο να αγαπά κάποιος το παιδί του. Το να αγαπά όμως κάποιος το παιδί κάποιου άλλου, το οποίο δεν του ανήκει προϋποθέτει εξαιρετικές ικανότητες και δυνατότητες μυαλού και καρδιάς.

Θα μπορούσε κανείς να γράψει ολόκληρο βιβλίο πάνω στα κριτήρια επιλογής αναδόχων γονέων. Μπορούμε να αναφέρουμε περιληπτικά και με σιγουριά πως βασικές προϋποθέσεις είναι το πραγματικό ενδιαφέρον η κατανόηση, η ευαισθησία, η ικανότητα επικοινωνίας με το παιδί, η αρμονική οικογενειακή ατμόσφαιρα, προθυμία συνεργασίας με την οργάνωση και πάνω απ' όλα κατανόηση του δικού τους ρόλου. Οι οργανώσεις που ασχολούνται με το πρόγραμμα των ανάδοχων οικογενειών, έχουν καθορίσει ορισμένα κριτήρια για την ανεύρεση κι επιλογή κατάλληλων ανάδοχων οικογενειών. (Θ. Μουρμούρη, 2001 σελ. 128).

Αυτά τα κριτήρια είναι:

- 1) Έλλειψη προβλημάτων διαπροσωπικών κι ενδοοικογενειακών σχέσεων.
- 2) Καλή ψυχική και σωματική υγεία όλων των μελών της οικογένειας.
- 3) Υψηλό μορφωτικό και πνευματικό επίπεδο .
- 4) Ικανοποιητικές οικονομικές συνθήκες.
- 5) Κατάλληλος χώρος διαμονής και επάρκεια χώρου.
- 6) Διάθεση συνεργασίας με την οργάνωση.
- 7) Την ηθική υπόσταση και γενικότερα τη συγκρότηση της οικογένειας έτσι ώστε σε κλίμα αγάπης, ασφάλειας και παραδοχής ώστε να αναπτυχθεί ένα παιδί.

1.2.2 Τομείς ευθύνης ανάδοχων γονέων.

Σύμφωνα με την Τ. Κουσίδου (1992, σελ. 36), ο ρόλος των ανάδοχων γονέων περιλαμβάνει πέντε τομείς ευθύνης και υποχρεώσεων :

- i. Να καλύπτουν ικανοποιητικά τις βιολογικές ανάγκες του παιδιού με σταθερή φροντίδα.
- ii. Να αγαπούν και να προσφέρουν ασφάλεια, αγωγή και ερεθίσματα στο παιδί, βοηθώντας το να αναπτύξει το δυναμικό του και να βιώσει ικανοποιητικούς δεσμούς.
- iii. Να βοηθήσουν το παιδί να αποκτήσει υγιή ταυτότητα εξηγώντας του με σαφήνεια πράγματα που αφορούν το παρελθόν του και την φυσική του οικογένεια καθώς και τους λόγους που βρίσκεται σε αναδοχή. Επίσης είναι πολύ σημαντικό να ενημερώνουν το παιδί και για το μέλλον.
- iv. Να βοηθηθούν είτε στην αποκατάσταση του παιδιού σε άλλο οικογενειακό περιβάλλον, είτε στην επάνοδό του στη βιολογική του οικογένεια ή ακόμα και στην υιοθεσία του.
- v. Να συνεργάζονται και να χρησιμοποιούν τη βοήθεια που προσφέρει η κοινωνική οργάνωση που έχει την προστασία του παιδιού, για το καλό του.

1.2.3 Κίνητρα ανάδοχων γονέων

Οι ανάδοχοι γονείς έχουν κάποιες προσδοκίες από την αναδοχή που εξαρτώνται από τα κίνητρα του καθενός, τα οποία ποικίλουν ανάλογα με την οικογενειακή και οικονομική τους κατάσταση και το οικονομικό - μορφωτικό τους επίπεδο

Τα κίνητρα αυτά σύμφωνα με τους Ζαχαριά, Παπασημακοπούλου (1980 σελ. 4), είναι τα εξής:

- è Οικονομικά κίνητρα. Με το χορηγούμενο μηνιαίο επίδομα πολλές ανάδοχες οικογένειες
- è Ανάγκη για συντροφιά. Μοναχικά ζευγάρια ή άτομα που δεν έχουν αποκτήσει παιδιά ή τα παιδιά τους έχουν μεγαλώσει και έχουν απομακρυνθεί από την οικογένεια, επιθυμούν να αναλάβουν την φροντίδα ενός παιδιού.
- è Άτομα που θέλουν να προσφέρουν οικογενειακό περιβάλλον σε παιδιά που το χρειάζονται.
- è Ζευγάρια που θέλουν να υιοθετήσουν ένα παιδί, αφού προηγουμένως το γνωρίσουν και συνδεθούν μαζί του.

1.2.4 Τι πρέπει να λάβει υπόψη ο Κοινωνικός Λειτουργός.

Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να λάβει υπόψη του και να εκτιμήσει την προσωπικότητα, την συμπεριφορά και τον τρόπο ζωής των ανάδοχων γονέων, να διερευνήσει και να επεξεργαστεί τα προσωπικά βιώματα και τις εμπειρίες που έχουν οι ίδιοι από την σχέση τους με τους δικούς τους γονείς, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτά έχουν επηρεάσει τις στάσεις τους απέναντι στους γονεϊκούς ρόλους και τη γονεϊκή επάρκεια και φροντίδα. Πρέπει να γίνει διερεύνηση των κινήτρων τους να γίνουν ανάδοχοι και η αποσαφήνιση των προσδοκιών τους από την αναδοχή. (Θ. Μουρμούρη, 2001 σελ. 132).

Είναι απαραίτητη η αξιολόγηση, από τον κοινωνικό λειτουργό της ποιότητας των σχέσεών τους με κοινωνικά δίκτυα από τα οποία μπορούν να αντλήσουν υποστήριξη (συγγενείς, γειτονιά κ.α.), καθώς επίσης απαραίτητο είναι, να διαπιστωθεί αν υπάρχει σαφής κατανόηση της προσωρινότητας της τοποθέτησης και των διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα στην αναδοχή και την υιοθεσία. Το θέμα αυτό χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, ειδικά όταν οι ανάδοχοι δεν έχουν φυσικά παιδιά, προκειμένου να προληφθεί η δυσχείρηστη «οικειοποίηση» του ενδεχομένου στο μέλλον.

Πολύ σημαντική είναι η επεξεργασία των σκέψεων και των συναισθημάτων των ανάδοχων σχετικά με τον αποχωρισμό που θα βιώσουν όταν το παιδί φύγει από κοντά τους, ειδικά μάλιστα όταν οι ανάδοχοι γονείς έχουν εμπειρίες αποχωρισμού ή αποχωρισμών κατά την παιδική τους ηλικία. Πολλοί δυσκολεύονται να απαλλαγούν από τη σκέψη της επερχόμενης διακοπής της σχέσης, γεγονός που λειτουργεί ανασχετικά στην ανάπτυξη ασφαλούς σχέσης με το παιδί, (Θ. Μουρμούρη, 2001 σελ. 131).

1.2.5 Προετοιμασία ανάδοχων γονέων.

Η προετοιμασία των υποψήφιων ανάδοχων γονέων μπορεί να γίνει με ένα συνδυασμό ατομικής συνεργασίας με κοινωνικό λειτουργό και εργασίας σε ομάδα και με τη συμμετοχή τόσο άλλων ειδικών, ανάλογα με τις ανάγκες, όσο και αναδόχων γονέων που συνεισφέρουν την πορεία τους.

Η προετοιμασία περιλαμβάνει τους εξής τομείς, που λειτουργούν και σαν κριτήρια επιλογής:

- Ø Πρέπει οι ίδιοι οι ανάδοχοι γονείς, να συνειδητοποιήσουν τα βιώματά τους και την προσωπικότητά τους, και να κατανοήσουν ότι αυτά θα επηρεάσουν το ρόλο τους ως ανάδοχοι γονείς και τη συμπεριφορά τους απέναντι στο παιδί αλλά και τους φυσικούς του γονείς.
- Ø Πρέπει να γίνουν πλήρως κατανοητοί οι λόγοι και τα κίνητρά τους στο να γίνουν ανάδοχοι γονείς και σε τι περιστατικό παιδιού και φυσικών γονέων μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα.
- Ø Πρέπει να γίνει από τους ειδικούς η κατάλληλη ενημέρωση και εκπαίδευση όσων αφορά αναπτυξιακά θέματα των παιδιών, για προβληματικές συμπεριφορές που υπάρχουν ή που επρόκειτο να υπάρξουν και πως αυτές θα αντιμετωπιστούν, καθώς και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών που αποχωρίζονται από το φυσικό τους περιβάλλον.
- Ø Πλήρη ενημέρωση, γνωριμία και προσαρμογή με το παιδί.
- Ø Ενημέρωση για τους φυσικούς γονείς και τις στάσεις τους προς το παιδί και την αναδοχή, και γνωριμία μαζί τους εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο και οι συνθήκες το επιτρέπουν.
- Ø Σημαντική είναι η εκτίμηση του δικτύου στήριξης της ανάδοχης

οικογένειας στο έργο της, (συγγενείς, γειτονιά, φίλοι, εκπαιδευτικές υπηρεσίες κοντά στο σπίτι κ.α.). (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 37 - 38).

1.2.6 Πιέσεις που δέχονται οι ανάδοχοι γονείς.

Σύμφωνα με τον Littner (1979 σελ. 28), οι ανάδοχοι γονείς όπως και όλοι οι άλλοι άνθρωποι έχουν και αυτοί τα αδύνατα και δυνατά τους σημεία. Όπως ο ίδιος υποστηρίζει οι πιέσεις που δέχονται οι ανάδοχοι γονείς κατά την διάρκεια της αναδοχής, προέρχονται από:

- α) το παιδί,
- β) τους βιολογικούς γονείς,
- γ) τον κοινωνικό λειτουργό και την οργάνωση,
- δ) τον φόβο ότι θα χάσουν το ανάδοχο παιδί τους,
- ε) **την δημιουργία μεταβολής της σχέσης ισορροπίας μέσα στην οικογένεια**

Οι πιέσεις αυτές που πιθανόν να δεχτεί ο ανάδοχος γονέας μπορούν να καμφθούν είτε όταν αποκτήσει ο ίδιος συνείδηση των προβλημάτων του είτε μέσα από την σχέση του ανάδοχου γονέα με τον κοινωνικό λειτουργό και την οργάνωση είτε μοιράζοντας τις εμπειρίες και τα συναισθήματά του με άλλους ανάδοχους γονείς.

Τέλος κλείνοντας με την πολυπλοκότητα του ρόλου του ανάδοχου γονέα είναι σημαντικό να τονιστεί πως έρευνες έχουν δείξει ότι οι ανάδοχοι γονείς, παρά τις δυσκολίες και τις αναπόφευκτες απογοητεύσεις και ανεξάρτητα από τον τύπο της αναδοχής, παίρνουν πολλές φορές ικανοποιήσεις από την προσφορά τους και από τους δεσμούς με τα αναδεχόμενα παιδιά. (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 37).

Η επιτακτική ανάγκη για την εξασφάλιση μιας επιτυχημένης αναδοχής και την αποφυγή τυχόν παρανοήσεων στις προφορικές συνεννοήσεις ώθησε τους φορείς αναδοχής στη σύνταξη συμβολαίων αναδοχής, τα οποία υπογράφονται από όλους τους συμβαλλόμενους.

Πρόκειται για διμερείς συμφωνίες μεταξύ:

- Ανάδοχων γονέων και κοινωνικού λειτουργού,

- Φυσικών γονέων και κοινωνικού λειτουργού,
- Παιδιού και κοινωνικού λειτουργού.

Στις διμερείς αυτές συμφωνίες διευκρινίζονται οι λόγοι και οι στόχοι της τοποθέτησης του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια, οι υποχρεώσεις του καθενός και όλων των μερών από κοινού, καθώς και η συχνότητα και οι στόχοι των παρεμβάσεων των κοινωνικών λειτουργών μετά την τοποθέτηση.

Τα συμβόλαια χρησιμοποιούνται ευρέως τόσο στην Ευρώπη όσο και στις Η.Π.Α. (Ε. Πωλομαρκάκη, 2001 σελ. 142).

1.2.7 Συμβόλαιο ανάδοχης φροντίδας.

(προτεινόμενο δείγμα)

Το Κέντρο Ανάδοχης Φροντίδας
που εδρεύει στην μέσω των νομίμων εκπροσώπων του
.....
και ο/η κάτοικος
....., οδός
....., τηλέφωνο
συμφωνούμε σήμερα, ημέρα μηνός του έτους
....., να συνεργαστούμε για την εξασφάλιση κατάλληλης
οικογενειακής φροντίδας τον/την
.....(ονοματεπώνυμο παιδιού), ημερομηνία γέννησης:
....., που την περίοδο αυτή είναι αδύνατον να πάρει από
τη φυσική οικογένειά του/της. Η φροντίδα αυτή έχει μεγάλη σημασία για
το μεγάλωμά του/της και την εξέλιξή του/της στην ενήλικη ζωή.

Συμφωνούμε επίσης ότι το καταλληλότερο είδος φροντίδας είναι η
αναδοχή με πιθανή διάρκεια από έως,
διάστημα που προβλέπεται αναγκαίο έως ότου οι δικοί του/της
καταφέρουν να τον/την πάρουν κοντά τους.

Οι υποχρεώσεις του Κέντρου :

1. Εποπτεία της φροντίδας που παρέχεται σύμφωνα με το άρθρο 1665 του Αστικού Κώδικα.
2. Φύλαξη όλων των εγγράφων που τον/την αφορούν, την αλληλογραφία των γονέων ή αδελφών του/της.
3. Συνεχή συνεργασία και υποστήριξη από τον/την κοινωνικό λειτουργό κύριο/κυρία Για οποιαδήποτε απορία και πρόβλημα παρουσιαστεί σχετικά με το παιδί και για τη διασύνδεση του ίδιου και των αναδόχων με τις υπηρεσίες που παρέχει ο φορέας (ψυχολογική, ιατρική κ.α.).
4. Επίδομα ύψους ευρώ για τα έξοδα φροντίδας του παιδιού. Τα έξοδα μετακίνησης του παιδιού για τις συναντήσεις με τους φυσικούς γονείς του. Τα έξοδα μετακίνησης για συνεδρίες με ειδικούς (π.χ. λογοθεραπευτής). Τις τυχόν έκτακτες ή και συνεχιζόμενες δαπάνες για το παιδί (π.χ. ενισχυτική κατ' οίκον διδασκαλία).
5. Παρακολούθηση της εξέλιξης και της υγείας του παιδιού καθώς και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, όποτε χρειαστεί.
6. Έγκαιρη ενημέρωση παιδιού και ανάδοχης για τυχόν αντικατάσταση του επαγγελματία ή των επαγγελματιών που απασχολούνται - συνεργάζονται για τις ανάγκες της περίπτωσης.

Οι υποχρεώσεις τ.....(ονοματεπώνυμο ανάδοχου/χων γονέα/νέων) ως ανάδοχ..... γονέ..... απέναντι στο Κέντρο και στο παιδί ορίζονται από τα άρθρα 1656,1657,1658 και 1659 του Νόμου 2447 (ΦΕΚ Α', 278- 30 / 12/ 1996) ως εξής :

1. Υποχρεώσεις προς το (ονοματεπώνυμο παιδιού)

Η καθημερινή φροντίδα, η διαπαιδαγώγηση και η προστασία του/της από κάθε φυσικό και ηθικό κίνδυνο σύμφωνα με τις ανάγκες της ηλικίας του, σαν να επρόκειτο για δικό μας παιδί και χωρίς διάκριση από άλλα παιδιά ή συγγενείς.

Η διατήρηση του διαλόγου στα ερωτήματά του/της για τη διάρκεια ή το σκοπό της συμβίωσης και τα συναισθήματά του/της από αυτής.

Η φροντίδα διαμονής, διατροφής, φροντίδας εαυτού (καθαριότητας), μελέτης, φοίτησης στο σχολείο, ψυχαγωγίας μέσα και έξω από το σπίτι.

Η τήρηση της ιατρικής φροντίδας (παιδιατρικός, οφθαλμιατρικός, οδοντιατρικός έλεγχος) και χορήγηση της φαρμακευτικής αγωγής εφόσον συστηθεί.

Η συνοδεία σε συνεδρίες φυσιοθεραπείας, λογοθεραπείας και ψυχολογικής υποστήριξης εφόσον συστηθεί.

Η φύλαξη σε ασφαλές σημείο του φακέλου του με τα αγαπημένα αντικείμενα του/της (ονοματεπώνυμο παιδιού). Σε αυτό το φάκελο και σε συνεννόηση μαζί του/της θα φυλάσσουμε ότι θεωρεί πολύτιμο ή ζητήσει (το ενδεικτικό του/της, μία ζωγραφιά, ένα αυτοσχέδιο αντικείμενο, ένα απόκομμα από μια συλλογή γραμματοσήμων ή καρτών, ακόμη και ένα ρούχο που αγαπά ιδιαίτερα κ.α).

Δεν εμπιστευόμαστε ούτε μεταβιβάζουμε τις ευθύνες της φροντίδας του παιδιού σε άλλους (φιλοξενία).

Η επικοινωνία και η ειλικρινής συνεργασία με τον/την κοινωνικό λειτουργό για τα καθημερινά και τα έκτακτα θέματα και για οτιδήποτε (συμβάν, συμπεριφορά) πέσει στην αντίληψή μας, το οποίο ενδέχεται να τον/την θέσει σε φυσικό ή κοινωνικό κίνδυνο.

Η άμεση σε περίπτωση ανάγκης επικοινωνία (ώρες γραφείου) με τον/την κοινωνικό λειτουργό ή (τις άλλες ώρες) με την εφημερεύουσα στην υπηρεσία.

2. Υποχρεώσεις προς το φορέα αναδοχής:

Επειδή οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή στη ζωή απαιτεί έγκαιρο σχεδιασμό και οργάνωση για να πραγματοποιηθεί ομαλά, επιβάλλεται να ενημερώνουμε το κέντρο για τυχόν σκέψεις, έστω και υποθετικές, να διακόψουμε τη φροντίδα στο παιδί, ή για τυχόν αλλαγή κατοικίας ή αλλαγές στη σύνθεση της οικογένειας και των συγκατοικώντων ατόμων, ακόμη και για την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού μαζί με το παιδί στο εξωτερικό. Θα προσκομίζουμε τις αποδείξεις δαπανών που θα κάνουμε για το παιδί.

3. Υποχρεώσεις προς τους γονείς τ... ..

Δεχόμαστε με ευγένεια και διακριτικότητα τους γονείς και άλλους συγγενείς του παιδιού τις ώρες συνάντησης που έχουν οριστεί από τις συνεννοήσεις της κοινωνικής λειτουργού.

Τακτική επικοινωνία του παιδιού με τ..... κάθε
ώρα στο....., και με τα αδέρφια του

..... στο....., κάθε
.....

Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων με τη μητέρα/τους γονείς αποφεύγουμε τις ερωτήσεις για την προσωπική τους ζωή. Δεν δεχόμαστε από εκείνη/εκείνους, ούτε προσφέρουμε χρήματα ή δώρα.

Αρνούμαστε τη φιλοξενία της μητέρας ή των συγγενών του παιδιού.

4. Οι υποχρεώσεις του αναδεχόμενου / της αναδεχόμεν.....

Δέχομαι να φιλοξενηθώ στο σπίτι τ..... (ονοματεπώνυμο ανάδοχης οικογένειας/γονέα) και να έχω τη φροντίδα τους για τη διατροφή, την καθαριότητα, την υγεία, τη φοίτησή μου στη μονάδα εκπαίδευσης, τα χόμπι και τις παρέες μου. Μαζί τους θα συζητώ τις επιθυμίες, τις έγνοιες, τα σχέδια και τα προβλήματά μου. Τις τελικές αποφάσεις και τις σοβαρές δυσκολίες θα τις συζητούμε μαζί και με την κ.....

Θα σέβομαι το χώρο και όσα συμφωνούμε (π.χ. ώρες απουσίας, κάπνισμα κ.α.) μεταξύ μας και μαζί με τον/την κοινωνικό λειτουργό κ..... θα τηρώ τις συναντήσεις με τους δικούς μου κάθε..... στις στο..... Επίσης δέχομαι να συμμετέχω σε κοινές συναντήσεις με και τον στα γραφεία.

Ο έλεγχος της τήρησης του συμβολαίου γίνεται από τ... προϊστάμ... κ....., στ... οποί... μπορούν να απευθύνονται ο/η κ....., όταν εκτιμούν ότι δεν τηρείται από την πλευρά του/της κοινωνικού λειτουργού του φορέα.

Ημερομηνία :.....200...

Οι συμβαλλόμενοι :

Ο/Η ανάδοχος
το παιδί

Ο/Η υπεύθυνος/η
Κοινωνικός Λειτουργός

.....

.....

Οι ανάδοχοι

.....

.....

Ο/Η διευθυντής/ντρια

.....

1.3 Αναδοχή και τρίτη ηλικία.

Η εργασία αυτή εξ αρχής αναφέρθηκε στον θεσμό της αναδοχής, σε όλες τις μορφές που μπορεί να αποκτήσει. Έτσι λοιπόν είναι πολύ σημαντικό να δοθεί λίγος χώρος μέσα στο κείμενο για την αναδοχή της τρίτης ηλικίας. Η ανάδοχη φροντίδα που έχει ως αποδέκτες ανθρώπους προχωρημένης ηλικίας – της ονομαζόμενης τρίτης ηλικίας – έχει δύο όψεις.

Η μία είναι αυτή όπου το ηλικιωμένο άτομο προσφέρει το ίδιο προστασία και φροντίδα και η άλλη εκείνη όπου το ηλικιωμένο άτομο είναι το ίδιο αποδέκτης προστασίας και φροντίδας.

Εδώ θα αναφερθούμε στην δεύτερη περίπτωση όπου το άτομο προχωρημένης ηλικίας χρήζει ιδιαίτερης φροντίδας και που η λύση της αναδοχής κατά τη βασική έννοιά της, θεωρείται, αν και λιγότερο διαδεδομένη στην χώρα μας, ως ένα σωτήριο μέσω για τέτοιες ομάδες ατόμων. (Άννα Αμηνά, 2001 σελ. 219).

Η αναδοχή ενηλίκων θεωρείται μια ενδιαφέρουσα εναλλακτική λύση στο πρόβλημα της φροντίδας ηλικιωμένων ατόμων, ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Ελλάδα όπου η σημασία της οικογένειας είναι σημαντική. Η τρίτη ηλικία είναι μια περίοδος της ζωής, στην οποία ο άνθρωπος παρουσιάζει τα περισσότερα προβλήματα υγείας, εξάρτησης και φόβου μιας και ο θάνατος είναι πλέον κοντά. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο θεσμός της αναδοχής μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο, γι' αυτό οι αρμόδιοι φορείς και οι ειδικοί έχουν τοποθετηθεί υπέρ αυτού.

Όσον αφορά την ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής ηλικιωμένων στη χώρα μας υπάρχουν σύμφωνα με την Α. Αμηνά (2001 σελ. 220), ορισμένα βασικά ερωτήματα:

- Ποιοι είναι οι ηλικιωμένοι τους οποίους θα μπορούσε να εξυπηρετήσει ο θεσμός;

- è Πόσο έτοιμοι είναι οι Έλληνες να αποδεχθούν το θεσμό της αναδοχής ηλικιωμένων και κάτω από ποιες προϋποθέσεις;
- è Τι γίνεται στον τόπο μας που προσομοιάζει στο θεσμό της αναδοχής και θα μας έδινε ιδέες για την κατάρτιση στρατηγικής εφαρμογής του;

Οι περιπτώσεις ηλικιωμένων τις οποίες θα μπορούσε να καλύψει η αναδοχή σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα (σελ. 220), είναι οι ακόλουθες:

- Ηλικιωμένα άτομα με χαμηλές συντάξεις και χωρίς άλλους οικονομικούς πόρους.
- Άτομα που αντιμετωπίζουν κινητικά προβλήματα ή βαριές αναπηρίες που δεν έχουν ανθρώπους να τα βοηθήσουν.
- Ηλικιωμένα άτομα με αναπηρία και άρρωστα παιδιά που δεν ξέρουν τι θα απογίνουν όταν πεθάνουν.
- Η ηλικιωμένα άτομα που πάσχουν από άνοια.
- Τα ψυχιατρικά περιστατικά.
- Οι δύσκολοι χαρακτήρες.
- Άνδρες διαζευγμένοι ή ανύπαντροι που συνήθως παρουσιάζουν κάποια ψυχική διαταραχή.
- Ηλικιωμένοι που δεν διαθέτουν στέγη και δεν επιθυμούν μόνιμη στέγη αλλά το δρόμο.
- Εγκαταλελειμμένοι ηλικιωμένοι σε νοσοκομεία.
- Ηλικιωμένοι που υπέστησαν κακοποίηση, αλλά που σπάνια ομολογούν κάτι τέτοιο.
- Ηλικιωμένοι που ζουν σε γηροκομεία ή σε ιδρύματα χρονίως πασχόντων.

1.3.1 Πόσο έτοιμη είναι η Ελλάδα να δεχθεί τον θεσμό της αναδοχής ηλικιωμένων;

Μία έρευνα με θέμα «Πόσο έτοιμοι είναι οι Έλληνες να δεχθούν το θεσμό της αναδοχής ηλικιωμένων και κάτω από ποιες προϋποθέσεις» πραγματοποιήθηκε από την Ασπασία Γκουντούνα το 1995 σε 100 νοικοκυριά μιας μικροαστικής περιοχής της Αθήνας.

Η επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας κατέληξε σε μερικά σημαντικά συμπεράσματα:

- 1^{ον}** Η αναδοχή ήταν άγνωστη στο σύνολο των ερωτηθέντων.
- 2^{ον}** Μόνο 9 άνδρες και 4 γυναίκες αντιμετώπισαν θετικά την ιδέα της αναδοχής ηλικιωμένων. Η πλειονότητα ήταν κάτω των 60 ετών, με υψηλότερο από το μέσο επίπεδο μόρφωσης, έγγαμοι και γονείς, και σε οικονομική κατάσταση από μέτρια έως καλή.
- 3^{ον}** Η πλειονότητα προτιμούσε να δεχθεί για αναδοχή είτε μια γυναίκα είτε ένα ζευγάρι. Αρκετά μεγάλο ποσοστό θα δεχόταν μη συγγενείς, αλλά κατά βάση γνωστούς και αυτοεξυπηρετούμενους ηλικιωμένους. Δεν θα αναλάμβανε ηλικιωμένο που θα έπασχε από κάποια ασθένεια.
- 4^{ον}** Η πλειονότητα προτιμούσε την περιοδική αντί τη μόνιμη αναδοχή.
- 5^{ον}** Το ερώτημα εάν η εφαρμογή του θεσμού είναι εφικτή στην Ελλάδα οι απαντήσεις ήταν ισόποσα θετικές και αρνητικές. Επίσης φρονούσαν ότι ο θεσμός πρέπει να εφαρμοστεί δοκιμαστικά προτού περάσει στο στάδιο της υλοποίησής του.
- 6^{ον}** Οι ερωτηθέντες θεωρούν απαραίτητα για την αναδοχή τόσο τα οικονομικά κίνητρα όσο και την παροχή υποστήριξης στην ανάδοχη οικογένεια από αρμόδιες υπηρεσίες και ειδικούς.

Απαραίτητη θεωρούν και την εκπαίδευση και την προετοιμασία της οικογένειας πριν την αναδοχή.

7^{ον} Ένα υψηλό ποσοστό πιστεύει ότι θα ήταν προτιμότερο οι ηλικιωμένοι των οίκων ευγηρίας να βρίσκονται σε ανάδοχη οικογένεια. Οι ίδιοι δεν θα έβλεπαν αρνητικά το να φροντίζουν τα παιδιά τους ένα ανάδοχο ηλικιωμένο άτομο, υπό την προϋπόθεση ότι θα ήταν υγιές.

8^{ον} Τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του υποψήφιου για αναδοχή ηλικιωμένου που θα επηρέαζαν θετικά τη δική τους απόφαση για την αναδοχή του ήταν η ζωτικότητα, η δοτικότητα, η δραστηριότητα και ο δυναμισμός.

Μέχρι σήμερα έχει δειχθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ηλικιωμένων αυτοεξυπηρετείται έως και σε μεγάλη ηλικία. Πολλοί ηλικιωμένοι τα βγάζουν πέρα ακόμη και με περιορισμένες φυσικές και οικονομικές δυνατότητες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, όταν παρουσιαστεί ανάγκη για φροντίδα, κάποιο οικογενειακό ή φιλικό πλαίσιο αναλαμβάνει να τους στηρίζει κατά περιόδους της εξάρτησης. Κλείνοντας πρέπει να αναφέρουμε ότι η αναδοχή των ηλικιωμένων δεν μπορεί ακόμη να θεωρηθεί ουσιαστική λύση στα προβλήματά τους, ούτε για τους ίδιους ούτε για τις οικογένειές τους ούτε και για τις επίσημες αρχές. Απαιτεί περισσότερη μελέτη και προετοιμασία της κοινής γνώμης, (Α. Αμηνά, 2001 σελ. 223).

1.4 Αναδοχή ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Στις χώρες της Ευρώπης η αναδοχή των ανηλίκων και νεαρών ατόμων με ειδικές ανάγκες έχει επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό την τελευταία εικοσαετία. Πολιτικές κοινοτικής φροντίδας ενθαρρύνουν το κλείσιμο των ιδρυμάτων και την ανάπτυξη φροντίδας μέσα στην οικογένεια, με αποτέλεσμα να παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των ανηλίκων με ειδικές ανάγκες που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες.

Στην Ελλάδα όμως τα πράγματα είναι πολύ πιο διαφορετικά απ' τα παραπάνω. Σύμφωνα με την Αλέκα Κακέτση (1992 σελ. 72), οι γονείς και οι οικογένειες που έχουν άτομα με ειδικές ανάγκες διστάζουν και φοβούνται να προσαρμοστούν σε κάτι καινούργιο, αντιμετωπίζοντας όλα αυτά με αμφιβολία. Πολλοί γονείς, ακόμη και σήμερα, θεωρούν ντροπή την ύπαρξη ενός ειδικού ατόμου στην οικογένεια ενώ κάποιοι προσπαθούν ακόμη και να κρύψουν το άτομο αυτό απ' την κοινωνία και άλλοι δεν θεωρούν αναγκαία την εκπαίδευσή του.

Το συμπέρασμα είναι ότι οι οικογένειες αυτές θέλουν να προστατέψουν το παιδί τους και τους ίδιους από τον εμπαιγμό, τον περίγελο και τα περίεργα βλέμματα που συναντούν, βγαίνοντας έξω στην κοινωνία της Ελλάδος, που αυτή τη στιγμή απ' ότι φαίνεται δεν έχει ιδιαίτερη παιδεία σε θέματα ειδικής αγωγής. Αυτό είναι αποτέλεσμα μιας πιο παλιάς νοοτροπίας, όταν οι γνώσεις για την νοητική υστέρηση ήταν ελλείψεις και ο φόβος της άγνοιας κυριαρχούσε.

Η συμβουλή που δινόταν στους γονείς ήταν «βάλτο κάπου και ξέχνα το». Αυτή η συμβουλή ακούγεται ακόμη και σήμερα, χωρίς να εξετάσουν και να δουν κάποιοι επαγγελματίες τις δυνατότητες που μπορεί να αναπτύξει το άτομο αυτό, αλλά και τι ανάγκες έχει. Με αυτές τις κοινωνικές αντιλήψεις, οι ορίζοντες των γονιών είναι περιορισμένοι.

Η άγνοια και ο φόβος κυριαρχούν, με αποτέλεσμα να μην εμπιστεύονται κανέναν και τίποτα. (Α. Κακέτση, 1992 σελ. 72).

Είναι λοιπόν επιτακτική ανάγκη η ενημέρωση και η προσαρμογή των οικογενειών των ειδικών αυτών ατόμων, με την βοήθεια των επαγγελματιών που πρέπει να συμβουλεύουν τους γονείς, να τους βοηθούν να εξετάσουν βαθύτερα τα συναισθήματά τους και να τους ενημερώνουν σωστά, με σκοπό οι γονείς να μάθουν τις άλλες εναλλακτικές λύσεις που τους προσφέρονται, πέρα απ' το να κλείσουν τα παιδιά σ' ένα ίδρυμα, (Α. Κακέτση, 1992 σελ.73).

Πρέπει να κατανοήσουμε ότι η αναδοχή ατόμων με ειδικές ανάγκες και συγκεκριμένα ατόμων με νοητική υστέρηση, παρουσιάζει εξαιρετική δυσκολία εξεύρεσης ανάδοχων οικογενειών.

Η κοινωνική εργασία με τα παιδιά αυτά είναι δύσκολο αλλά αναγκαίο έργο για την εκπλήρωση της αναδοχής. Τα παιδιά που χρειάζονται ένα νέο οικογενειακό πλαίσιο είναι συγχυσμένα για το παρελθόν τους, ανασφαλή για το παρόν και αγχωμένα για το μέλλον τους.

1.4.1 Κοινωνικός Λειτουργός.

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στον τομέα αυτόν σχετίζεται με τη βοήθεια προς τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, ώστε να κάνουν σημαντικά βήματα προς το μέλλον τους. Η δυσκολία έγκειται στο ότι τα παιδιά πρέπει να μιλήσουν και να θυμηθούν στο βαθμό που είναι ικανά, λυπηρές και οδυνηρές εμπειρίες του παρελθόντος. Για το λόγο αυτό μόνο η συζήτηση δεν είναι αρκετή. Χρειάζονται ευέλικτες προσεγγίσεις για να κατανοήσουν τα συναισθήματά τους, την ηλικία, το νοητικό τους και δυναμικό τους επίπεδο. Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να κατανοεί συναισθηματικά το ειδικό παιδί σε αυτά που λέει και κάνει, καθώς να αντιληφθεί πως νιώθει αντιμέτωπο με την άλλη και την ανασφάλεια.

Η γνώση και κατανόηση του παρελθόντος είναι σημαντική για την έννοια ταυτότητας του κάθε ατόμου και ιδιαίτερα για τα παιδιά που οι ζωές και οι σχέσεις τους, με αυτό έχουν διακοπεί, ενώ παράλληλα παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα στη διανοητική και σωματική τους ανάπτυξη.

Παράλληλα ο κοινωνικός λειτουργός επιβάλλεται να είναι ενημερωμένος για το πρόβλημα υγείας του κάθε παιδιού και να παρέχει έγκυρες πληροφορίες, συμβουλές και υποστήριξη στα μέλη της αναδοχής, για θέματα που σχετίζονται με τις ειδικές ανάγκες του ανηλίκου.

Ο J. Triseliotis (1980 σελ. 18), τονίζει ότι ο κοινωνικός λειτουργός καλό είναι να επικεντρώνεται στα ακόλουθα, για την αποφυγή προβλημάτων:

1. Πρόληψη συναισθηματικών προβλημάτων η οποία γίνεται με την παροχή συνεχούς υποστήριξης, μέσω υπηρεσιών διατήρησης της σταθερότητας της ανάδοχης οικογένειας και

κινητοποίησης του ανηλίκου προς ενεργητική και συμμετοχική δραστηριότητα.

2. Προβολή θετικών προτύπων και ρόλων προς τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.
3. Υποστήριξη θεραπευτικών και αναμορφωτικών διαδικασιών μέσα από την εξασφάλιση προστατευτικού πλαισίου της οικογένειας και αξιοποίηση των πηγών της κοινότητας, ώστε να κατευθυνθούν τα παιδιά προς θετικές μορφές εκδήλωσης συμπεριφοράς και εξέλιξής της .

1.4.2 Βιολογικοί και ανάδοχοι γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Οι βιολογικοί και οι ανάδοχοι γονείς των παιδιών αυτών αντιμετωπίζουν με τη σειρά τους αρκετά προβλήματα, είτε σε πρακτικό επίπεδο φροντίδας του παιδιού, είτε συναισθηματικά, όπως απομόνωση και ανικανότητα, και για το λόγο αυτό χρειάζονται ξεκάθαρη ενημέρωση και πληροφόρηση για τον τύπο του προβλήματος, τις αιτίες και τις συνέπειές του προβλήματος που αντιμετωπίζουν και τον τρόπο αντιμετώπισής του.

Τα θέματα που ενδιαφέρουν τους γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες είναι συμβουλευτική υποστήριξη και πληροφόρηση για επιδόματα ή παροχές υπηρεσιών, για εξειδικευμένο εξοπλισμό ή βοηθήματα για προβλήματα επικοινωνίας και διαταραχών στην συμπεριφορά του παιδιού. Επιπρόσθετα, οι ανάδοχοι γονείς χρειάζονται υποστήριξη σε θέματα που συνδέονται με την ίδια την αναδοχή (όπως το να εξηγήσουν σε ένα παιδί με νοητική υστέρηση τους λόγους για τους οποίους ήρθε στην ανάδοχη οικογένειά τους ή πως να διατηρήσει την επαφή με τη βιολογική του οικογένεια).

Στην περίπτωση που το παιδί ζούσε έως τότε σε ίδρυμα, οι ανάδοχοι γονείς χρειάζονται συμβουλευτική υποστήριξη για να χειριστούν τα βαθιά ριζωμένα συμπτώματα του ιδρυματισμού στη συμπεριφορά του και να βοηθήσουν το παιδί να αποβάλει τη συμπεριφορά αυτή, αν όχι τελείως τουλάχιστο στο μεγαλύτερο βαθμό.

1.4.3 Προτάσεις εύρεσης ανάδοχων γονέων.

Αρχικά, μπορούν να αναζητήσουν ανάδοχους γονείς σε αυτούς που προσεγγίζουν την κοινωνική υπηρεσία προκειμένου να πληροφορηθούν για την αναδοχή και εκδηλώνουν ενδιαφέρον για συμμετοχή σε ανάλογα προγράμματα.

Σύμφωνα με τον J. Triseliotis (1980 σελ. 35), συνήθως πρόκειται για άτεκνα ζευγάρια που επιθυμούν να αναλάβουν τη φροντίδα ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες. Πολλοί κοινωνικοί λειτουργοί υποστηρίζουν εμπειρικά ότι υπάρχει ένας αριθμός ζευγαριών που είναι πρόθυμοι και ικανοί να προχωρήσουν σε τέτοιο είδος αναδοχής και να αντλήσουν ικανοποίηση από αυτό.

Μία έτοιμη πηγή αποτελούν και οι γονείς άλλων ειδικών ατόμων. Υπάρχουν οικογένειες, οι οποίες για τους δικούς τους λόγους, επιλέγουν να κρατήσουν στο σπίτι τους το παιδί τους. Οι οικογένειες αυτές λοιπόν εκ των πραγμάτων έχουν αναπτύξει παραπάνω από το φυσιολογικό την ανεκτικότητα τους για την ασυνήθιστη συμπεριφορά και την υπομονή τους για τα οποιαδήποτε φύσεως προβλήματα μάθησης των ειδικών αυτών ατόμων. Ακόμα όμως και αυτές οι οικογένειες πρέπει να βοηθηθούν, να τους δοθεί η ανάλογη ενημέρωση και τα ανάλογα κίνητρα, προκειμένου να σκεφτούν το ενδεχόμενο αναδοχής ενός άλλου ειδικού ατόμου. (Α. Κακέτση, 1992 σελ. 74 - 75).

Ένα πολύ σημαντικό μέρος είναι η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού. Η προσέγγιση ατόμων, που δεν έχουν σχέση με την κοινωνική υπηρεσία είναι μία δύσκολη υπόθεση για τους επαγγελματίες της υπηρεσίας αυτής. Διαφημίσεις και άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά, αφίσες, ομιλίες σε ομάδες ή στην τηλεόραση, ευρύτερη αξιοποίηση των Μ.Μ.Ε. μέσα από εκστρατείες ενημέρωσης, χρήση της νέας τεχνολογίας όπως internet κ.λ.π.

Η απευθείας κοινωνική εργασία με την κοινότητα είναι ακόμη μία μέθοδος στρατολόγησης αναδόχων γονέων. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να προσφέρουν τις οικογένειές τους για αναδοχή ή συνδέσμους με ενδιαφερόμενους γονείς. (Τ. Κουσίδου, 1985 σελ. 35).

1.4.4 Η τοποθέτηση.

Από τη στιγμή που θα βρεθούν οι οικογένειες και το κατάλληλο παιδί για κάθε μία από αυτές, τότε θα πρέπει να μάθουν να συμβιώνουν. Πριν την τοποθέτηση του παιδιού προηγούνται επισκέψεις της ανάδοχης οικογένειας στο περιβάλλον του, κοινές δραστηριότητες, απλές διανυκτερεύσεις στο σπίτι των ανάδοχων γονέων, ώστε και οι δύο πλευρές να γνωριστούν καλύτερα. (Τ. Κουσίδου, 1985 σελ. 36).

Η εισαγωγική αυτή περίοδος είναι πολύ σημαντική καθώς παρέχει ενδείξεις για το μέλλον της τοποθέτησης, και για τις αλληλεπιδράσεις και για τα πεδία που είναι πιθανόν να δημιουργηθούν στην περαιτέρω πορεία εξέλιξής της.

Παρόλα αυτά όμως η εκμάθηση της συμβίωσης απαιτεί χρόνο παράλληλα με την εμπλοκή και κινητοποίηση όλων των ενδιαφερομένων μελών, με την αλλαγή και προσαρμογή, καθώς το αποτέλεσμα της σύνδεσης είναι μία καινούργια διαφορετική οικογένεια.

Στα αρχικά στάδια της τοποθέτησης μπορεί να εκδηλωθούν δυσκολίες από απλές παρεξηγήσεις και παρανοήσεις της συμπεριφοράς των ανηλίκων με ειδικές ανάγκες. Γονείς και παιδιά χρειάζονται χρόνο για να συντονιστούν στον τρόπο που επικοινωνούν, λεκτικά και μη. (Τ. Κουσίδου, 1985 σελ. 37).

Από την άλλη πλευρά οι ανήλικοι δοκιμάζουν τα όρια αντοχής των αναδόχων, με διάφορους τρόπους, ανάλογα με τα παρελθοντικά βιώματα και αυτοαντίληψή τους και με την αυτοπεποίθηση και προσδοκίες των αναδόχων γονέων τους. Μορφές δοκιμασίας είναι η άρνηση για ύπνο και συμμετοχή στις οικογενειακές δραστηριότητες, άρνηση παραδοχής των αναδόχων γονέων, επιθετικότητα. Οι γονείς στο στάδιο αυτό, εκτός από κατανόηση της ανάγκης του παιδιού να δοκιμάσει τα όρια της σχέσης του

μαζί τους, χρειάζονται μεγάλη συναισθηματική και σωματική αντοχή, τη συμπαράσταση και υποστήριξη από τον κοινωνικό λειτουργό καθώς και από το ευρύτερο δίκτυό τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΠΑΙΔΙ

2.1 Το παιδί μέσα στην αναδοχή.

Η ανάδοχη οικογένεια είναι μια μορφή φροντίδας, για τα παιδιά που για διάφορους, αλλά πολύ σημαντικούς λόγους δεν μπορούν να ανατραφούν απ' την φυσική τους οικογένεια. Ο συνηθέστερος λόγος του αποτελέσματος αυτού είναι, ότι οι φυσικές οικογένειες δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της ανατροφής και διαπαιδαγώγησης του παιδιού ή δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να μεγαλώσουν σωστά ένα παιδί. (Ε. Πολομαρκάκη, 1992 σελ. 41).

Είναι γενικά παραδεκτό όπως αναφέρει ο P.A. Osterrieth (1987 σελ. 27 - 28 π.ε.), πως η συναισθηματική και υλική σταθερότητα του σπιτικού, η συμπεριφοριακή συνοχή των γονέων, η ικανότητα της καθημερινής ζωής και ιδιαίτερα το αίσθημα του παιδιού ότι είναι αγαπητό, ότι το υπολογίζουν στο περιβάλλον του, ότι είναι παραδεκτό όπως είναι, συνθέτουν τα κύρια σημεία της σιγουριάς όπου το παιδί αναπτύσσεται αρμονικά. Επίσης σημαντικό είναι ότι η οικογένεια κατά κανόνα φαίνεται να είναι το πιο κατάλληλο μέσο που οδηγεί στην ατομική ευτυχία.

Έτσι λοιπόν για να αναπτύξει ένα παιδί ασφάλεια, εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στους άλλους και γενικά να αποκτήσει μια υγιή προσωπικότητα είναι να έχει μια μόνιμη και σταθερή φροντίδα και σχέση με τη μητέρα του ή το υποκατάστατό της στην αρχή, και με τους δυο γονείς στην συνέχεια.

Η Ε. Πολομαρκάκη (1992 σελ. 41) αναφέρει ότι η απουσία ή η ανεπάρκεια ενός σταθερού προτύπου, ο αποχωρισμός από τα αντικείμενα αγάπης, οι στερητικές εμπειρίες επιφέρουν βλάβες και τραύματα στην προσωπικότητα. Υποστηρίζεται ότι η διακοπή των δεσμών στη μικρή

ηλικία αυξάνει την πιθανότητα για εμφάνιση διαταραχών συμπεριφοράς ή παραπτωματικότητας στην εφηβεία.

Οι Bowlby και Anna Freud (1987 σελ. 29 π.ε.) έπειτα από έρευνες, αναφέρονται στις δραματικές συνέπειες του αποχωρισμού των μικρών παιδιών από την μητέρα τους, περιγράφοντας σοβαρά σύνδρομα κατάθλιψης και σοβαρές μεταγενέστερες ψυχικές αναπηρίες. Συγκεκριμένα τα παιδιά που αποχωρίζονται από τους γονείς τους είναι ακριβώς αυτά που ζουν μέσα σε καταστάσεις αβέβαιες ή πάσχουν από ασθένειες.

Αναφέρθηκαν όλα τα παραπάνω γιατί κύριο χαρακτηριστικό των παιδιών που τοποθετούνται σε ανάδοχη οικογένεια είναι ότι κουβαλούν από το παρελθόν τους πολλές στερήσεις και συχνές αλλαγές προσώπων, ακόμα και ιδρυματική ζωή. Αυτό εξηγεί γιατί τα παιδιά αυτά έχουν συνήθως διάφορα προβλήματα όπως νοητικές, ολικές ή ειδικές ανεπάρκειες, διαταραχές συμπεριφοράς, συναισθηματικά προβλήματα, μαθησιακές δυσκολίες και άλλα. (Πωλομαρκάκη, 1992 σελ. 41).

2.1.1 Αιτίες απομάκρυνσης του παιδιού από την οικογένεια.

Σύμφωνα με τους J. Triseliotis και T. Κουσίδου (1976 σελ.11) οι λόγοι που οδηγούν στην απομάκρυνση του παιδιού από το φυσικό οικογενειακό τους περιβάλλον είναι οι εξής:

- 1.** Η ανεργία, το χαμηλό εισόδημα, η στενότητα χώρου, οι κακές συνθήκες κατοικίας και διαβίωσης γενικότερα. Η έλλειψη βοήθειας μέσω των υποστηρικτικών υπηρεσιών. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η κατάθλιψη, η απογοήτευση, το συναίσθημα μειονεξίας και η βία. Οι ευκαιρίες για να ξεφύγει κανείς από τέτοιες καταστάσεις είναι μηδαμινές και σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχουν.
- 2.** Η αντιμετώπιση προβλημάτων σωματικής ή ψυχικής υγείας των γονέων καθώς και προβλήματα νοητικές υστέρησης αυτών. Όλα τα προαναφερθέντα μπορεί να είναι αλληλένδετα πράγμα που καθιστά ορισμένες φορές αναγκαία την απομάκρυνση του παιδιού απ' τους γονείς του.
- 3.** Άλλα αίτια μπορεί να είναι η εγκατάλειψη, ο χωρισμός και ο θάνατος που οδηγούν την οικογένεια σε μονογονεϊκή μορφή και μπορούν να κλονίσουν το οικογενειακό περιβάλλον και να δημιουργήσουν την ανάγκη προστασίας του παιδιού.
- 4.** Ένας άλλος λόγος είναι η φτώχεια με την κοινωνική της υπόσταση, λόγω δομής της κοινωνίας, εννοώντας ότι οι οικογένειες αυτές συνήθως είναι χαμηλών κοινωνικό – οικονομικών στρωμάτων και η ίδια η κοινωνία διαιωνίζει αυτή την ανισότητα μεταξύ αυτών και των οικονομικά υψηλών στρωμάτων. Υπάρχει και μία άλλη υπόσταση, η ατομική, με την έννοια ότι μερικοί άνθρωποι είναι φτωχοί επειδή έχουν προσωπικά προβλήματα όπως σωματική ή

ψυχική ασθένεια, διαταραχές προσωπικότητας, που δεν τους επιτρέπουν να εργάζονται.

5. Υλικές, κοινωνικές ή προσωπικές συνθήκες των γονέων όπως προβλήματα οικονομικά και κατοικίας, σωματική ή ψυχονοητική ασθένεια, θάνατος, εγκατάλειψη – όπως προαναφερθήκαν - ή γενικότερα αδυναμία των γονέων να ανταποκριθούν στις ευθύνες τους προς το παιδί. Όλα τα παραπάνω μπορεί να οδηγήσουν σε παραμέληση, ή και σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική κακοποίηση οπότε και επιβάλλεται η απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό του περιβάλλον.
6. Επίσης λόγω απομάκρυνσης του παιδιού από την οικογένεια μπορεί να αποτελέσει, αν και ακραίο, το ίδιο το παιδί με την συμπεριφορά του. Παράδειγμα άρνηση φοίτησης στο σχολείο, παραπτωματική συμπεριφορά ή άλλη συμπεριφορά την οποία οι γονείς αδυνατούν να ελέγξουν.

2.1.2 Κατηγορίες παιδιών που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες.

Στην πτυχιακή εργασία του 1987 με θέμα «Ο θεσμός της ανάδοχης φροντίδας στην Ελλάδα» (σελ. 20 - 21), αναφέρεται ότι οι κατηγορίες παιδιών που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες είναι οι ακόλουθες:

- Παιδιά με σωματικές, ψυχικές ή νοητικές αναπηρίες, που η υιοθεσία τους δεν είναι δυνατή, ή παιδιά που στερούνται τον ένα ή και τους δύο γονείς λόγω θανάτου, ασθένειας ή άλλων δυσάρεστων περιστατικών.
- Παιδιά που ειδικοί δυσμενείς ιατροκοινωνικοί λόγοι επιβάλλουν την απομάκρυνσή τους από την ίδια τους την οικογένεια, όταν αυτή κρίνεται ακατάλληλη ή επικίνδυνη για τη σωματική και ψυχική του υγεία (κακοποιημένα, παραμελημένα κ.α.).
- Παιδιά που γεννήθηκαν χωρίς γάμο των γονέων τους, είτε δίνονται για υιοθεσία είτε όχι, που οι κοινωνικές συνθήκες δεν συνηγορούν να μείνουν στην οικογένειά τους, καθώς επίσης τα έκθετα.
- Παιδιά που ζουν σε ίδρυμα κλειστής περίθαλψης και φιλοξενούνται προσωρινά σε ανάδοχες οικογένειες στις διακοπές, γιορτές και Σαββατοκύριακα.
- Παιδιά στις ώρες απασχόλησης της μητέρας με ειδικά προβλήματα στην εργασία της (διακεκομμένο ωράριο εργασίας κ.λ.π.).

2.1.3 Προετοιμασία και προσαρμογή του παιδιού.

Όπως αναφέρει η Θεοδώρα Μουρμούρη (2001 σελ. 130), η προετοιμασία του παιδιού για την τοποθέτησή του ποικίλλει ανάλογα με την ηλικία του, το ιστορικό του και τον τρόπο με τον οποίο το παιδί είχε περιέλθει στην αρμοδιότητα του φορέα αναδοχής. Ο επαγγελματίας που θα αναλάβει την προετοιμασία είναι σκόπιμο να είναι το άτομο εκείνο που το παιδί εμπιστεύεται. Εάν το παιδί είναι νήπιο και έχει ζήσει για κάποιο χρονικό διάστημα σε ίδρυμα ή κάποιο κέντρο φιλοξενίας η προετοιμασία πρέπει να γίνεται από την βρεφοκόμο με την οποία το παιδί έχει αναπτύξει δεσμό. Στις περιπτώσεις των μεγαλύτερων παιδιών χρειάζεται περισσότερο συζήτηση και ενημέρωση σχετικά με το καινούριο περιβάλλον στο οποίο θα μεταφερθούν, αυτό θα βοηθήσει στο να μειώσει το παιδί τους φόβους του, την ανασφάλεια, το θυμό και τις όποιες ενοχές του. Μπορεί να είναι οδυνηρό, αλλά θεωρείται αναγκαίο το παιδί να γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους απομακρύνεται ή αποκόπτεται από το οικογενειακό του περιβάλλον. Απαραίτητες θεωρούνται επίσης οι εξηγήσεις που θα του δοθούν για την κατάσταση και την επιλογή της τοποθέτησης. Το περιεχόμενο της ενημέρωσης πρέπει να είναι ανάλογο της ηλικίας του παιδιού, της κάθε περίπτωσης και πρέπει να διατυπώνεται με φράσεις τις οποίες το παιδί είναι σε θέση να κατανοήσει. Ταυτόχρονα χρειάζεται να βοηθηθεί και το ίδιο το παιδί έτσι ώστε να μπορέσει να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του για τους φυσικούς του γονείς, το φορέα και την προτεινόμενη λύση. Τελειώνοντας πρέπει να αναφερθεί η σημαντικότητα της ενημέρωσης για το διακανονισμό σχετικά με την επικοινωνία και τις συναντήσεις του με τους γονείς του (εφόσον δεν έχουν αποκλειστεί), τη συχνότητα, τον τόπο κ.α.

1. Βρέφη και νήπια (0 έως 5 ετών)

Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει προετοιμασία για παιδιά που φιλοξενούνται σε ίδρυμα. Η προσαρμογή ξεκινά με τη γνωριμία του παιδιού με τον ανάδοχο γονέα παρουσία του ατόμου που έχει δεσμό με το παιδί και την απαραίτητη βοήθειά του, έτσι ώστε να υπάρξει μια σταδιακή ανάληψη της φροντίδας από τους ανάδοχους με όσο το δυνατόν λιγότερες εντάσεις και ραγδαίες ανακατατάξεις που θα επιφέρουν ανασφάλεια (Πολομαρκάκη, 1992 σελ. 43).

2. Μεγάλα παιδιά – ιδιαιτερότητες

Για τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας τα πράγματα είναι πιο δύσκολα. Μεγάλα παιδιά που προστατεύονται σε ίδρυμα, που συχνά έχουν ζήσει αλλαγές και στερήσεις νοιώθουν και περισσότερη ανασφάλεια, θυμό, φόβο, σύγχυση για ότι τους συμβαίνει και αβεβαιότητα για ότι πρόκειται να τους συμβεί. Μερικά απ' αυτά τα παιδιά δεν ξέρουν ακόμη που ανήκουν, αλλά πάλι αναρωτιούνται ποιοι είναι οι λόγοι που οι γονείς τους τα εγκατέλειψαν και άλλα αδυνατούν να δεχθούν αυτή την πραγματικότητα (Ε. Πολομαρκάκη, 1992 σελ. 43).

Η κατάσταση αυτή είναι αρκετά επώδυνη για το παιδί, και στην προσπάθειά του να εξηγήσει τι του συμβαίνει, μπορεί να φτάσει σε παράλογες και υπερβολικές σκέψεις και φαντασιώσεις όπως ότι αυτό που του συμβαίνει (αναδοχή) είναι τιμωρία γιατί δεν ήταν καλό παιδί, καθώς νιώθει θυμό, φόβο, άρνηση, αμφιθυμία ίσως για να προστατέψει μια ήδη εμπεδωμένη εσωτερική ισορροπία.

Ανάλογα με την ηλικία του παιδιού που τίθεται σε αναδοχή και με τη γενικότερη ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη, το κάθε παιδί αντιλαμβάνεται με το δικό του διαφορετικό τρόπο τη σημασία της απομάκρυνσής του από τη βιολογική του οικογένεια και την τοποθέτησή του σε ανάδοχη.

3. 0 έως 5 ετών.

Τα βρέφη που τοποθετούνται σε ανάδοχη οικογένεια έχουν την δυνατότητα να σχηματίσουν κανονικές σχέσεις γονέα – παιδιού. Οι τραυματικές εμπειρίες σε αυτό το στάδιο μπορεί να έχουν συνέπειες στην μετέπειτα ζωή του παιδιού. Τα βρέφη ακόμη και λίγων μηνών που έχουν βιώσει άσχημες εμπειρίες, υποσυνείδητα συμπεριφέρονται διαφορετικά σε αυτούς που τις προκάλεσαν. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας ως γονείς και οικογένεια αντιλαμβάνονται τους ανθρώπους που τα φροντίζουν μη μπορώντας να καταλάβουν τη σύνδεση με τη βιολογική οικογένεια με την οποία δεν έχουν ζήσει μαζί. Η σωματική και ψυχολογική ασφάλεια είναι η μεγαλύτερη ανάγκη του παιδιού. (π.ε. 1998 σελ. 39)

4. 5 έως 7 ετών

Η ανάπτυξη του εγκεφάλου, ανάμεσα στις ηλικίες των 5 – 7 χρόνων θέτουν τη λειτουργία για μια πιο ώριμη σκέψη, μαζί με την ανάπτυξη της λογικής αμοιβαιότητας. Μέχρι την ηλικία των 7 ετών τα παιδιά αναγνωρίζουν ως οικογένεια αυτούς που ζουν μαζί τους. Μετά το 8^ο έτος είναι σε θέση να αναγνωρίσουν πως οι οικογένειες καθορίζονται και από άλλους δεσμούς «τους δεσμούς αίματος». Η αυτοαντίληψη σχετίζεται με τις νοητικές δεξιότητες. Το παιδί καθορίζει σωματικά τον εαυτό του.

Η σκέψη των παιδιών αυτής της ηλικίας (προσχολική) χαρακτηρίζεται από φανταστικά στοιχεία και εγωκεντρισμό (π.ε. 1998 σελ. 39 - 40).

5. 7 ετών – εφηβεία

Το παιδί ξεκινά να συλλέγει πληροφορίες από ποικιλία πηγών και παρουσιάζει τις δικές του ερμηνείες. Δεν θέλει να ξεχωρίζει, αλλά να είναι το ίδιο και ισότιμο με όλους. Το να μην ζει με τη βιολογική του οικογένεια το διαφοροποιεί από τους άλλους γεγονός που ερμηνεύεται αρνητικά από το παιδί. Σ' αυτό το στάδιο ανάπτυξης αντιλαμβάνονται συναισθηματικά τη σημασία της απώλειας των βιολογικών γονέων. Η αίσθηση απώλειας συνοδεύεται από θλίψη και εκδηλώνεται μέσα από: σύγχυση, απομόνωση, ξέσπασμα οργής. (π.ε. 1998 σελ. 39 - 40).

6. Εφηβεία

Κατά τη διάρκεια της εφηβείας αναπτύσσεται ο βιοσωματικός, νοητικός και συναισθηματικός τομέας. Ο έφηβος πλέον είναι σε θέση και αντιλαμβάνεται τις νόμιμες διαδικασίες ή επιπλοκές της αναδοχής. Θέματα ταυτότητας γίνονται εμφανή όπως

- Σωματική ταυτότητα (εμφάνιση, σωματική ωρίμανση).
- Ψυχολογικό εγώ.
- Κοινωνικό εγώ.
- Ηθικές αξίες.

Εδώ τίθενται ζητήματα σεξουαλικότητας, παράλληλα με αυτά της ταυτότητας, ενώ επανεμφανίζονται θέματα απώλειας και αποχωρισμού από τους φυσικούς γονείς. Τα παιδιά που βίωσαν έντονα την αποκοπή από το βιολογικό περιβάλλον, χωρίς καμία προετοιμασία, αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες κατά την ενηλικίωσή τους. Στο στάδιο αυτό το παιδί έχει έντονη την ανάγκη να μάθει να διατηρεί σχέσεις με τους ανθρώπους με τους οποίους δεν ζει μαζί αλλά δεν παύει

να γνωρίζει ότι είναι οι βιολογικοί του γονείς. (Ε. Πωλομαρκάκη 1992, σελ 41).

Παρατηρώντας τα παραπάνω είναι εύκολο να κατανοήσουμε ότι η προσαρμογή του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια από την οποία θα εξαρτηθεί η έκβαση της αναδοχής, είναι πιο εύκολη στα μικρά παιδιά των δύο χρόνων και δυσκολότερη στα μεγαλύτερα και κυρίως στους έφηβους.

Σύμφωνα με τον J. Triseliotis (Εκλογή 1984), όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία του παιδιού όταν αποχωρίζεται την μητέρα του, τόσο ο κίνδυνος αποτυχίας της αναδοχής, αυξάνεται και μάλιστα ηλικίες από 5 έως 7 χρόνων αναφέρονται ως ιδιαίτερα ευαίσθητες. Έτσι ένα παιδί που τοποθετήθηκε πριν την ηλικία των 2 ετών, θα δημιουργήσει μια διαφορετικού είδους σχέση με τους ανάδοχους γονείς, από αυτή που θα δημιουργούσε ένα παιδί που τοποθετήθηκε μετά την ηλικία των 5 ετών. Σ' αυτό το σημείο είναι βασικό να τονιστεί ότι η αναγνώριση και η ανταπόκριση στις ανάγκες του αναδεχόμενου παιδιού προϋποθέτουν την ύπαρξη υγιούς και ζεστού περιβάλλοντος οικογενειακών υποκατάστατων, χωρίς συνεχείς διακοπές, αποχωρισμούς και αλλαγές προσώπων που φροντίζουν το παιδί.

Επίσης είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η ύπαρξη και ανάπτυξη μιας υγιούς προσωπικότητας προϋποθέτει μία μόνιμη και σταθερή, μη διακοπτόμενη φροντίδα και σχέση του παιδιού με την μητέρα του ή το υποκατάστατό της.

2.2 Στόχοι της προετοιμασίας.

Σκοπός της προετοιμασίας είναι να προσπαθήσει να καταλάβει το παιδί την πραγματικότητα. Γιατί του συμβαίνουν όλα αυτά ώστε να αποβάλει τις ευθύνες της κατάστασης αυτής και να απενεχοποιήσει τον εαυτό του. Αυτό θα οδηγήσει το παιδί να κατανοήσει τις συνθήκες στις οποίες ζει και την προέλευσή του, να μπορέσει να επεξεργαστεί το άγχος, τους φόβους του και την σύγχυση την οποία αισθάνεται. Ακόμα βασική προϋπόθεση είναι να καταλάβει το παιδί την αδυναμία των γωνιών του ώστε να μην νιώσει έντονη την απόρριψη, και να κατανοήσει τους λόγους της τοποθέτησής του, και να ενισχυθεί η δυνατότητα έκφρασης απόψεων και επιθυμιών του. (Πωλομαρκάκη, 1992 σελ. 44).

Το άτομο που θα κάνει την προετοιμασία πρέπει να είναι ειδικός (ψυχολόγος ή κοινωνικός λειτουργός) που ασχολείται με το παιδί και τον οποίο το παιδί πρέπει να εμπιστεύεται .

Εάν έχει υπάρξει κατά το παρελθόν προετοιμασία του παιδιού για αναδοχή τότε η κατάσταση διευκολύνεται, γιατί το παιδί έχει επεξεργαστεί τα θέματα καταγωγής του, τις συνθήκες της ζωής του και τα συναισθήματα που συνδέονται με αυτά. Έρευνες αναφέρουν ότι η κατανόηση από το παιδί των συνθηκών της τοποθέτησης σε ανάδοχη οικογένεια επιδρά θετικά στην μετέπειτα ανάπτυξη και ευημερία τους (Πωλομαρκάκη, 1992).

2.3 Στάδια τοποθέτησης στην ανάδοχη οικογένεια.

2.3.1 Ταίριασμα-γνωριμία- αποδοχή

Σκοπός του σταδίου αυτού είναι να αποφευχθεί μελλοντικά μια απογοήτευση των ανάδοχων γονέων ή απόρριψη του παιδιού. Στο στάδιο αυτό γίνεται η γνωριμία του παιδιού με τους ανάδοχους γονείς η οποία έχει και ιδιαίτερη βαρύτητα. Είναι απαραίτητο να δίνονται πληροφορίες στους ανάδοχους σχετικά με την προσωπικότητα του παιδιού, τα βιώματά του, τα προβλήματα συμπεριφοράς του καθώς και τα θετικά του στοιχεία με ειλικρίνεια ώστε η ανάδοχη να μπορεί να εκτιμήσει τις δυνατότητές της ώστε να αναλάβει την φροντίδα και την σωστή του ανατροφή (Πολομαρκάκη, 1992 σελ. 44 - 45).

2.3.2 Περίοδος ένταξης

Αποτελεί την πιο κρίσιμη περίοδο της αναδοχής. Το παιδί τοποθετείται σε μια νέα οικογένεια, σε ένα άγνωστο στην ουσία περιβάλλον, και είναι ιδιαίτερα τραυματική η εμπειρία αυτή ιδιαίτερα στην περίπτωση που το παιδί αντιμετωπίζει παράλληλα την απώλεια των φυσικών του γονιών, μια κατάσταση στην οποία τα παιδιά αντιδρούν με άγχος, κατάθλιψη, εσωστρέφεια ή και επιθετικότητα. Η οικογένεια αποσταθεροποιείται με τον ερχομό του νέου «ξένου» μέλους σε αυτήν.

Οι Dinnage και Kellmer Pringle (ΕΚΛΟΓΗ, 1992), υποστηρίζουν ότι οι αιτίες των αποτυχιών στις τοποθετήσεις σε ανάδοχη οικογένεια (αφήνοντας την περίπτωση κακής επιλογής των ανάδοχων γονέων ή την έλλειψη υποστήριξης προς τους ανάδοχους γονείς) τοποθετούνται γύρω από τις αντιδράσεις του παιδιού που χάνει την οικογένειά του και που εκφράζει με «acting out» ή με έλλειψη αντίδρασης. Σ' αυτήν την περίοδο το παιδί πρέπει να αλλάξει τις συνήθειές του και να τροποποιήσει την συμπεριφορά του ανάλογα με τον τρόπο ζωής της ανάδοχης οικογένειας. Για να το πετύχει πρέπει να απαρνηθεί τα παλιά και να επιτρέψει στον εαυτό του να συνδεθεί με τους ανάδοχους γονείς.

Αυτό αποτελεί μια τρομερά επώδυνη διαδικασία για το παιδί γιατί βρίσκεται σε μια ψυχολογική σύγκρουση (που ονομάζουμε σύγκρουση αφοσίωσης) μεταξύ του να δεχθεί τη φροντίδα των αναδόχων, τους οποίους όμως μπορεί να θεωρεί υπεύθυνους για τον αποχωρισμό από τους φυσικούς του γονείς, και της ενοχής που μπορεί να αισθάνεται επειδή έτσι απορρίπτει τους φυσικούς του γονείς. Η επιλογή για το παιδί δεν είναι εύκολη γιατί κάποιον πρέπει να

απαρνηθεί και αυτό εντείνει τις εσωτερικές του συγκρούσεις (Πωλομαρκάκη, 1992 σελ. 45).

Άλλες δυσκολίες όπως αναφέρει η Flickmann (ΕΚΛΟΓΗ, 1992), είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης του παιδιού στους ανθρώπους, η προσκόλληση σε πολλούς δεσμούς ή στο οικείο και η προσκόλληση στην ελπίδα ότι οι φυσικοί γονείς του θα γίνουν καλύτεροι και θα τι φροντίσουν με αποτέλεσμα να νοιώθει θυμό για τους ανάδοχους. Επίσης το παιδί μπορεί να εκδηλώσει τα αρνητικά συναισθήματα που τρέφει για τους φυσικούς του γονείς στους ανάδοχους ή να εξιδανικεύσει τους φυσικούς γονείς με αποτέλεσμα να επηρεαστεί η ικανότητα του να συνδεθεί με τους ανάδοχους. Το παιδί που ανατράφηκε βλέποντας τους γονείς του να φιλονικούν, μπορεί στην ανάδοχη να προσπαθήσει ασυνείδητα να προκαλέσει φιλονικίες και μεταξύ των ανάδοχων γονέων ή και μεταξύ των ανάδοχων και φυσικών γονέων.

Η προσαρμογή του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια είναι μια μακροχρόνια διαδικασία από την οποία θα εξαρτηθεί η έκβαση της αναδοχής και η ποιότητα της σχέσης του παιδιού με τους ανάδοχους γονείς. Η αναδοχή είναι πιο εύκολη στις περιπτώσεις παιδιών μικρής ηλικίας κάτω των δύο χρόνων και δυσκολότερη στα μεγάλα και κυρίως στους προεφήβους και εφήβους. Ακόμα αναφέρεται ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία του παιδιού όταν αποχωρίζεται τη μητέρα του, τόσο ο κίνδυνος αποτυχίας της αναδοχής αυξάνει και μάλιστα οι ηλικίες από τα 5 έως και τα 7 αναφέρονται σαν ιδιαίτερα ευαίσθητες

Οι έρευνες σχετικά με τους παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχή έκβαση του θεσμού της αναδοχής καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι συνδέεται με την ποιότητα της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ όλων των συμβαλλομένων μερών καθώς και με

την ποιότητα των κοινωνικών υπηρεσιών που τους παρέχονται (Πολομαρκάκη, 2001 σελ. 135).

Οι παράγοντες που αφορούν το παιδί και επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη της αναδοχής όπως αναφέρει ο J. Triselliotis (1989 σελ. 13) είναι οι εξής :

- Εξαιρετικά διαταραγμένο παιδί
- Τοποθέτηση κατά την περίοδο της εφηβείας και ενώ το παιδί έχει εκδηλώσει προβλήματα συμπεριφοράς.
- Η εμπειρία της μακρόχρονης διαμονής του παιδιού σε ίδρυμα.
- Η άγνοια του παιδιού για την προέλευσή του, το παρελθόν του και τις συνθήκες τοποθέτησής του στην αναδοχή.
- Η ελλιπής προετοιμασία του παιδιού πριν την τοποθέτησή του
- Η ανάπτυξη και εδραίωση ανταγωνιστικής σχέσης του παιδιού με τα φυσικά παιδιά της ανάδοχης οικογένειας μετά την τοποθέτηση.

Το παιδί βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και ο βασικός σκοπός είναι η κάλυψη όλων των αναγκών του και ο σχεδιασμός ενός αποδοτικού μέλλοντος γι' αυτό. Οι ανάγκες του παιδιού πρέπει να είναι γνωστές σε οποιονδήποτε έχει την ευθύνη να προγραμματίσει το μέλλον ενός παιδιού. Η Pringle (Εκλογή 1992) οδηγούμενη κυρίως από εμπειρικές μελέτες συμπεραίνει ότι υπάρχουν 4 βασικές συναισθηματικές ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν, προκειμένου τα παιδιά να εξελιχθούν σε ικανούς και υπεύθυνους ενήλικες :

1. Η ανάγκη για αγάπη και ασφάλεια, που είναι ίσως η πιο σημαντική από την άποψη ότι αποτελεί την βασική για την ανάπτυξη μιας θετικής ταυτότητας και της ικανότητας για

εποικοδομητικές σχέσεις με πολλούς ανθρώπους. Η αγάπη και η ασφάλεια περιλαμβάνουν εμπειρίες καλής σωματικής φροντίδας, προστασίας από κίνδυνο, τρυφερότητας, σταθερότητας και γενικά ενός περιβάλλοντος όπου το παιδί νιώθει ασφαλές και έχει το συναίσθημα ότι «ανήκει».

2. Η ανάγκη των παιδιών για εξερεύνηση και λήψη ερεθισμάτων από νέες γνώσεις και εμπειρίες για να αναπτύξουν τη νόησή τους, την αυτοπεποίθησή τους και κάποια αίσθηση ελέγχου του κόσμου στον οποίο ζουν. Γι' αυτό χρειάζονται ευκαιρίες για παιχνίδι, κοινωνική συναναστροφή που θα λειτουργήσουν καταλυτικά στην ανάπτυξη του λόγου.
3. Η ανάγκη του παιδιού για έπαινο και αναγνώριση, αυτά βοηθούν το παιδί μέσα στα πλαίσια της συνολικής συναισθηματικής, κοινωνικής, πνευματικής μάθησής του να χειριστεί και να αντιμετωπίσει περιόδους ματαιώσης, σύγκρουσης, απογοήτευσης ή ακόμα και περιόδους κρίσης.
4. Η ανάγκη του παιδιού για ανάπτυξη του συναισθήματος ευθύνης μέσω της προσωπικής ανεξαρτησίας.

Οι ανάγκες αυτές δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσα σε ένα ιδρυματικό περιβάλλον ή σε συνθήκες όπου οι σχέσεις γονέων – παιδιών είναι προβληματικές, συνεχώς διακοπτόμενες ή όταν τα πρόσωπα που φροντίζουν το παιδί δεν είναι σταθερά και αλλάζουν συνεχώς.

Επισημαίνεται δηλαδή το μέγεθος της σημασίας που έχει για το παιδί η έννοια της μονιμότητας του οικογενειακού περιβάλλοντος. Επίσης η κάλυψη αυτών των αναγκών πρέπει να προσαρμόζεται στα γνωρίσματα, στην προσωπικότητα και στις ικανότητες του κάθε παιδιού.

2.4 Οι ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της αναδοχής στο παιδί.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ανάδοχων παιδιών που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής διότι επηρεάζει την μετέπειτα ομαλή εξέλιξή τους, είναι η διαμόρφωση της ταυτότητάς τους. Είναι πολύ σημαντικό για τη ζωή του παιδιού να γνωρίζει το παρελθόν του και τις γενεαλογικές του ρίζες καθώς και το πώς έφτασε σε άλλη οικογένεια. Όλα τα παιδιά κάποια στιγμή εκφράζουν την επιθυμία να γνωρίσουν περισσότερα πράγματα για τους φυσικούς τους γονείς αλλά και να τους γνωρίσουν ή να τους μάθουν καλύτερα. Αυτό θα τα βοηθήσει να καλύψουν την ανάγκη, να οριοθετήσουν την ατομική τους ταυτότητα. Ο J. Triseliotis (1980 σελ. 42), υποστηρίζει ότι αναπτύσσοντας την έννοια της προσωπικής ταυτότητας τα ανάδοχα παιδιά χρειάζονται να μπορούν να απαντούν στις ακόλουθες τρεις ερωτήσεις για τους εαυτούς τους :

- α)** ποιος / -α είμαι ;
- β)** που βρίσκομαι ;
- γ)** σε ποιόν ανήκω ;

2.5 Επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς γονείς.

Σύμφωνα με την Ε. Πωλομαρκάκη, (1992 σελ. 46 - 47), η επικοινωνία του παιδιού με τους βιολογικούς του γονείς :

1. Βοηθά το παιδί να εκτονώσει τα καταπιεσμένα αισθήματά του, ζώντας τους γονείς του (βλέπει ότι ζουν και υπάρχουν). Τα αισθήματα αυτά προκαλούνται από τον αποχωρισμό και την εγκατάλειψη. Κατακρατούν πολύ ενέργεια αν δεν εκτονωθούν και εμποδίζουν το παιδί να επενδύσει λειτουργώντας δημιουργικά ή εκδηλώνονται υπό μορφή συμπτωμάτων.
2. Βοηθά το παιδί να δει ρεαλιστικά τους γονείς του και να απαλλαγεί από τις παράλογες φαντασιώσεις, σκέψεις και φόβους δηλαδή ότι είναι κακοί και το απορρίπτουν οπότε δε υπάρχει πια ανάγκη να μεταθέσει όλα αυτά στους ανάδοχους και έτσι μπορεί να δημιουργήσει μια πιο ρεαλιστική σχέση με αυτούς.
3. Βοηθά τους ανάδοχους γονείς να δουν τους βιολογικούς γονείς όπως είναι στην πραγματικότητα και να απαλλαγούν από τις φαντασιώσεις για αυτούς, που δημιουργούνται από τις περιγραφές των παιδιών στην προσπάθειά τους να κερδίσουν την εύνοιά τους.
4. Εάν οι φυσικοί γονείς βοηθούν από τον φορέα να ανταποκριθούν τελικά στο παιδί, με οργανωμένες και προγραμματισμένες επισκέψεις κ.λ.π., το παιδί μπορεί να ζήσει μαζί τους διορθωτικές εμπειρίες και να βοηθηθεί στα ψυχολογικά του προβλήματα.

5. Εάν υπάρξει μια καλή σχέση μεταξύ ανάδοχων και φυσικών γονέων, το παιδί που έζησε μέσα σε φιλονικίες θα μπορέσει να μάθει κατάλληλους τρόπους να σχετίζεται με τους ανθρώπους.

Κεφάλαιο 3: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΟΧΗ

3.1 Οι φυσικοί γονείς.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η οικογένεια είναι το πρωταρχικό κοινωνικό κύτταρο, μέσα στο οποίο διαπλάθεται και διαμορφώνεται ο ανθρώπινος χαρακτήρας. Είναι μια ζωντανή εμπειρία και η απαρχή κάθε άλλης εμπειρίας στη ζωή. Είναι το λίκνο που θα ανατραφεί το παιδί και θα πάρει τις αρχικές βάσεις για τη ζωή (Δ. Γανιάρη, 1992, τομ. 2^{ος} σελ. 48).

Η οικογένεια αναμφισβήτητα αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα στην ανάπτυξη του ατόμου. Όλες ανεξαιρέτως οι σύγχρονες ψυχολογικές θεωρίες προσδίδουν στο οικογενειακό περιβάλλον ιδιαίτερη μορφοποιό δύναμη και το θεωρούν ως τον σπουδαιότερο καθοριστικό παράγοντα στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού (Ν. Παρασκευόπουλου, Τόμος 2^{ος} σελ. 144 χ.χ.).

Η οικογένεια είναι το φυσικό περιβάλλον του ατόμου. Όταν λέμε οικογένεια, εννοούμε το σύνολο προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς που προήλθαν από τον γάμο ή τη συγγένεια. Η φυσική οικογένεια λοιπόν προσφέρει τη δυνατότητα στο παιδί να έχει εκείνα τα στοιχεία που βοηθούν στην σωστή ανάπτυξή του. Δηλαδή την συναισθηματική συναλλαγή και αμοιβαία αγάπη με τα μέλη που απαρτίζουν την οικογένεια, την αίσθηση ότι σε θέλουμε, σε εκτιμάμε, την προσφορά κατάλληλων ερεθισμάτων για να αναπτυχθούν φυσιολογικά οι έμφυτες τάσεις και προδιαθέσεις. Το παιδί νιώθει ευτυχισμένο και ασφαλές όταν μεγαλώνει μέσα στην φυσική του οικογένεια, όταν σε αυτή επικρατεί γαλήνη και ευτυχία.

Πριν αναφερθούμε στις δυσλειτουργίες της οικογένειας και τους λόγους για τους οποίους πρέπει ένα παιδί να την αποχωριστεί, είναι

σκόπιμο να γνωρίζουμε τι πρέπει να παρέχεται από τους βιολογικούς γονείς σε ένα παιδί ώστε αυτό να μεγαλώνει χωρίς να εμποδίζεται σοβαρά η ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη. Έτσι λοιπόν η βιολογική οικογένεια έχει υποχρέωση να παρέχει στο παιδί:

- Σωματική φροντίδα
- Τρυφερότητα και παραδοχή
- Ερεθίσματα, πειθαρχία και απαραίτητα πλαίσια ανάλογα με την ηλικία του.
- Ευκαιρίες και ενθάρρυνση για ανάπτυξη αυτονομίας και ανεξαρτησίας.

Όταν εν αντιθέσει με τα παραπάνω, μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον κυριαρχούν άσχημες καταστάσεις (έντονοι τσακωμοί των συζύγων, σκληρές βίας κ.α.) και δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης (οικονομική ανέχεια, ακατάλληλοι χώροι, έλλειψη φροντίδας είτε ψυχολογική είτε ιατροφαρμακευτική, αλκοολισμός, χρήσης τοξικών ουσιών κ.α.), είναι φυσικό το παιδί που βρίσκεται σε μικρή και τρυφερή ηλικία, να βιώνει τραυματικές εμπειρίες. Αποτέλεσμα αυτών των καταστάσεων είναι να δημιουργούνται στο παιδί ανασφάλειες, αγωνία, φοβίες, συναισθήματα απειλής και απώλεια της αυτοεκτίμησής του. Πιο αναλυτικά έχει καθοριστεί η ανεπαρκής φροντίδα ενός παιδιού με τις εξής μορφές:

- Σωματική και συναισθηματική παραμέληση που μερικές φορές μπορεί να φθάσει σε πράξεις βίας και σωματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης.
- Αντιδράσεις, με την έννοια αρνητικών στάσεων, όπως η βίαιη επικοινωνία, η εσκεμμένη στέρηση της παραδοχής, της τρυφερότητας και της προσοχής προς το παιδί.

- Οικειοθελούς εγκατάλειψης του παιδιού.
- Ανεπάρκεια των γονέων ή του γονέα να προσφέρει σταθερή φροντίδα και μονιμότητα περιβάλλοντος.

Για τους λόγους αυτούς μπορεί ένα παιδί να πρέπει να απομακρυνθεί από το οικογενειακό του περιβάλλον.

3.1.1 Προετοιμασία φυσικών γονέων για την τοποθέτηση του παιδιού σε Ανάδοχη Οικογένεια.

Όπως αναφέρει η Θεοδώρα Μουμούρη (2001 σελ. 128), είναι εμπειρικά διαπιστωμένο ότι για τους φυσικούς γονείς η τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι πιο απειλητική από ότι η ιδρυματική φροντίδα. Οι φυσικοί γονείς όταν έρχονται αντιμέτωποι με τους ανάδοχους «τους ικανούς γονείς» πολλαπλασιάζουν αυτόματα τις ενοχές, τις ανασφάλειες και την ανεπάρκεια που τειχών τους κατακλύζει. Πολλοί εμμένουν στην άποψη ότι το ίδρυμα θα είναι καλύτερη λύση για το παιδί τους και οι περισσότεροι μάλιστα είναι συναισθηματικά στερημένα άτομα, με αρνητικά βιώματα ανεπαρκούς γονεϊκής φροντίδας.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας τους οι φυσικοί γονείς είναι απαραίτητο να ενημερωθούν για τους όρους, το στόχο και τις προσδοκίες της αναδοχής, δηλαδή να αποσαφηνιστεί γιατί είναι προς το συμφέρον του παιδιού η αναδοχή, και τα θετικά του να ζει και να μεγαλώνει σε οικογενειακό και όχι σε ιδρυματικό περιβάλλον.

Άξιο αναφοράς είναι η σημασία της επικοινωνίας του παιδιού με την φυσική οικογένεια και η αξία της αναντικατάστατης επαφής αυτής για την ψυχική επιβίωσή του (τις ρίζες του στο παρελθόν, την ανάπτυξή του στο παρόν και την εξέλιξή του στο μέλλον. Σε περίπτωση που οι φυσικοί γονείς έχουν την δυνατότητα, είναι καλό να συνεισφέρουν στα έξοδα του παιδιού έστω και συμβολικά. Η συμβολή αυτή τονώνει το αίσθημα ευθύνης και υποχρέωσης απέναντί του.

Στο σημείο αυτό είναι πολύ σημαντικό να αναφερθούν οι παράγοντες που ενισχύουν τους γονείς να επισκέπτονται και να έχουν επαφή με τα παιδιά τους (Ελένη Πωλομαρκάκη 2001 σελ. 138). Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής :

- Η πεποίθησή τους, με ή χωρίς την αντίστοιχη υποστήριξη των επαγγελματιών, ότι είναι σημαντικοί στη ζωή των παιδιών τους.
- Η θετική στάση των αναδόχων απέναντι στις επαφές των φυσικών γονέων και το παιδί.
- Οι συνθήκες της ζωής των φυσικών γονέων.

3.1.2 Τρόποι απομάκρυνσης του παιδιού από την φυσική οικογένεια.

Η απομάκρυνση ενός παιδιού από τους φυσικούς του γονείς και η τοποθέτησή του σε ανάδοχη οικογένεια μπορεί να είναι μικρής ή μεγάλης χρονικής διάρκειας αλλά πάντα πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες να έχει προσωρινό χαρακτήρα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τους εξής τρόπους:

1. Η απόφαση για την απομάκρυνση του παιδιού μπορεί να παρθεί από κοινού και των δύο γονέων ή μόνο από τον ένα ανάλογα με την περίπτωση. Στην περίπτωση αυτή μπορεί οι γονείς να απευθυνθούν μόνοι τους στον ανάλογο φορέα και να ζητήσουν την προστασία του ή των παιδιών τους, με τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα.
2. Ο άλλος τρόπος είναι όταν ο αποχωρισμός από την οικογένεια γίνεται μετά από παρέμβαση Κρατικών Υπηρεσιών, όπως είναι η Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων, η Εισαγγελία Ανηλίκων, η Αστυνομία Ανηλίκων και τα νομικά Τμήματα και άλλα ιδρύματα όπως νοσοκομεία παιδιών, μαιευτήρια παιδικοί σταθμοί, κ.λ.π. Επίσης το περιστατικό μπορεί να αναφερθεί από το φιλικό ή γειτονικό περιβάλλον της οικογένειας. Η παρέμβαση των παραπάνω γίνεται συνήθως σε ακραίες περιπτώσεις: παραμέληση, ασέλγεια, βιασμός, κακοποίηση, πλήρης εγκατάλειψη, ψυχοπαθείς γονείς κ.α.

Σύμφωνα με τον Bowlby ένας αποχωρισμός ειδικά στην πρώτη ηλικία του ατόμου έχει οριστικές συνέπειες. Η εμπειρία του αποχωρισμού ενός παιδιού από τους γονείς του και ο τρόπος που θα ζήσει κατά τη διάρκεια αυτού του αποχωρισμού θα έχουν σίγουρα μεγάλη επίδραση στην προσωπικότητά του. Συμπερασματικά λοιπόν ο

χωρισμός του παιδιού από τους φυσικούς του γονείς είναι ίσως το πιο τραγικό γεγονός που μπορεί να συμβεί στη ζωή του. Γι' αυτό λοιπόν πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια και να εξαντλείται κάθε μέσο για την παραμονή και την ανάπτυξη του παιδιού στο φυσικό του περιβάλλον και να αποφεύγεται η εύκολη απομάκρυνσή του απ' αυτό.

3.1.3 Συναισθήματα φυσικών γονέων.

Οι γονείς που πρέπει να αποχωριστούν το παιδί τους προτιμούν το ίδρυμα και όχι την αναδοχή γιατί την συγχέουν με την υιοθεσία, οπότε η αναδοχή τους προκαλεί φόβο ότι θα χάσουν το παιδί τους. Οι φυσικοί γονείς διακατέχονται από διάφορα αρνητικά ή αμφιθυμικά συναισθήματα. Οι περισσότεροι νιώθουν μεγάλη αποτυχία γιατί όχι μόνο χάνουν τον ρόλο τους σαν γονείς αλλά και σαν άνθρωποι. Νιώθουν αποτυχημένοι στον ρόλο τους σαν γονείς αλλά και οι ίδιοι νιώθουν ανασφαλείς χάνοντας την υπάρχουσα, όποια οικογενειακή κατάσταση. Μπορεί να φοβούνται ότι θα χάσουν το παιδί τους και να εξωτερικεύουν αρνητισμό και επιθετικότητα. Είναι επομένως πολύ σημαντικό και απαραίτητο να συμπεριλαμβάνονται οι βιολογικοί γονείς από την αρχή στη διαδικασία της τοποθέτησης του παιδιού τους στην ανάδοχη οικογένεια γιατί μ' αυτόν τον τρόπο νιώθουν όχι μόνο ότι τους κατανοούμε αλλά νιώθουν σεβασμό ως γονείς, ότι δεν παραγκωνίζονται τα δικαιώματά τους με αποτέλεσμα να είναι θετικοί και συνεργάσιμοι.

Είναι κατανοητό ότι οι φυσικοί γονείς πάνω απ' όλα διακατέχονται από φόβο και έλλειψη εμπιστοσύνης. Έτσι λοιπόν όπως αναφέρει η Μ. Παντελάκη, (1992 σελ. 42) αντιτίθενται στον θεσμό της αναδοχής για τους εξής λόγους:

1. Συγχέουν τον θεσμό της αναδοχής με τον θεσμό της υιοθεσίας.
2. Περιμένουν από τα παιδιά τους, όταν μεγαλώσουν, οφέλη συναισθηματικά και υλικά.
3. Έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο ίδρυμα από τους ανάδοχους γονείς τους οποίους βλέπουν ανταγωνιστικά.
4. Σκέφτονται τις αντιδράσεις των συγγενών τους και του κοινωνικού του περιγύρου.

5. Θεωρούν το παιδί κτήμα τους και δεν θέλουν να το μοιραστούν με άλλους.

3.1.4 Τι πρέπει να γνωρίζουν οι φυσικοί γονείς.

Είναι βασικό να γνωρίσουν την ανάδοχη οικογένεια, το περιβάλλον που θα τοποθετηθεί το παιδί τους, να βοηθήσουν και οι ίδιοι όσο μπορούν τη σύνδεση του παιδιού με την ανάδοχη οικογένεια, εξηγώντας του οι ίδιοι τους λόγους που τους οδήγησε στην πράξη αυτή, ώστε και οι ίδιοι αλλά και το παιδί να μην νιώθουν ότι κάνουν κακό.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό οι γονείς να γνωρίζουν ότι θα υπάρχει επικοινωνία με το παιδί, και ότι μετά την τοποθέτησή του δεν θα χάσει την ταυτότητά του, κυρίως όταν κύριος στόχος της αναδοχής είναι να επανέλθει το παιδί κάποια στιγμή στην φυσική του οικογένεια όταν σ' αυτήν έχουν ξεπεραστεί τα προβλήματα που υπήρχαν. Έτσι λοιπόν δεν γίνεται ένα παιδί όταν έχει σκοπό να επιστρέψει στην οικογένειά του να αποξενώνεται απ' αυτήν, η έλλειψη επαφής με τους φυσικούς γονείς μπορεί να προκαλέσει στο παιδί περίοδο πένθους και έντονα συναισθήματα νοσταλγίας.

Ακόμα οι φυσικοί γονείς πρέπει να γνωρίζουν ότι για το παιδί είναι ακόμα πιο θετικό όταν αυτοί μαζί με την στήριξη του ειδικού συμπεριφέρονται σωστά απέναντί του και κατά την διάρκεια των επισκέψεων να συνεργάζονται με την ανάδοχη οικογένεια όσο αυτό το επιτρέπει η κατάσταση των φυσικών γονιών (ψυχικά ασθενείς, αλκοολικοί, τοξικομανείς κ.λ.π.).

Σε περιπτώσεις που οι γονείς δεν μπορούν να είναι συνεργάσιμοι και η επικοινωνία τους με το παιδί περισσότερο κακό θα κάνει παρά καλό, ενημερώνονται μεν από τους ειδικούς για την τοποθέτηση του παιδιού τους για την αναδοχή αλλά, δεν μαθαίνουν για τον τόπο διαμονής των αναδόχων για λόγους ασφάλειας και το ίδιου τους του παιδιού. Έτσι οι συναντήσεις των γονιών με το παιδί τους γίνεται στα γραφεία της

Κοινωνικής Υπηρεσίας και ως επί το πλείστον καθορίζονται σε συνεργασία, ανάλογα με την περίπτωση, με την Εισαγγελία Ανηλίκων.

3.1.5 Η επικοινωνία με τους φυσικούς γονείς.

Η επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς του γονείς είναι απαραίτητη γιατί βοηθά το παιδί να κρατήσει επαφή με τις ρίζες του. Αυτό είναι απαραίτητο για τη δημιουργία μιας συνέχειας στη ζωή του και ενισχυτικό για την ταυτότητά του. Υπάρχουν όμως και επιπλέον πλεονεκτήματα από την επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς του γονείς που η χρησιμότητά τους είναι πιο σημαντική από τα μειονεκτήματα που πιθανόν προκύπτουν απ' την επαφή αυτή. Σύμφωνα με την Ε. Πωλομαρκάκη (1992 σελ. 46 - 47) συνοπτικά ισχύουν τα εξής:

1. Βοηθά το παιδί να εκτονώνει τα καταπιεσμένα αισθήματα ζώντας τους γονείς του (βλέπει ότι ζουν και υπάρχουν). Τα αισθήματα αυτά προκαλούνται από τον αποχωρισμό και την εγκατάλειψη. Κατακρατούν πολλή ενέργεια αν δεν εκτονωθούν και εμποδίζουν το παιδί να επενδύσει λειτουργώντας δημιουργικά ή εκδηλώνονται υπό τη μορφή συμπτωμάτων.
2. Βοηθά το παιδί να δει ρεαλιστικά τους γονείς του και να απαλλαγεί απ' τις παράλογες φαντασιώσεις, σκέψεις και φόβους δηλ. ότι είναι κακοί και το απορρίπτουν, οπότε δεν υπάρχει πια ανάγκη να μεταθέσει όλα αυτά στους ανάδοχους και έτσι μπορεί να δημιουργήσει μια πιο ρεαλιστική σχέση και μ' αυτούς.
3. Βοηθά τους ανάδοχους γονείς να δουν τους φυσικούς γονείς όπως είναι στην πραγματικότητα και να απαλλαγούν από τις φαντασιώσεις τους για τους φυσικούς γονείς που δημιουργούνται από τις περιγραφές των παιδιών στην προσπάθειά τους να κερδίσουν την εύνοιά τους, αλλά και από δικά τους αξεπέραστα προβλήματα με τους δικούς του γονείς.

4. Εάν οι φυσικοί γονείς βοηθούν από τον φορέα να ανταποκριθούν τελικά στο παιδί με οργανωμένες και προγραμματισμένες επισκέψεις κ.τ.λ., το παιδί μπορεί να ζήσει μαζί τους διορθωτικές εμπειρίες και να βοηθηθεί στα ψυχολογικά του προβλήματα.
5. Εάν υπάρξει μια καλή σχέση μεταξύ ανάδοχων και φυσικών γονέων, το παιδί που έζησε μέσα σε φιλονικίες θα μπορέσει να μάθει κατάλληλους τρόπους να σχετίζεται με τους ανθρώπους.

Τα αναδεχόμενα παιδιά που δεν μπόρεσαν να διατηρήσουν επικοινωνία με τους φυσικούς γονείς γιατί τα εγκατέλειψαν, βρίσκονται στη δυσάρεστη κατάσταση να μην μπορούν να έχουν πρόσβαση στις ρίζες τους, χωρίς όμως τίποτα να έρθει νόμιμα να τις αντικαταστήσει, συμβολικά, όπως συμβαίνει στην υιοθεσία. Το παιδί δεν είναι δηλωμένο στη μερίδα των αναδόχων γονέων, δεν έχει δικαίωμα στην κληρονομιά των προγόνων, στα μυστικά της οικογένειας, το επίθετό του διαφέρει απ' αυτό των άλλων μελών και δεν σημαίνει τίποτα για κανέναν εκτός από το γεγονός ότι το υπενθυμίζει την εγκατάλειψή του. Εδώ η ενημέρωση του παιδιού για τις ρίζες του παίζει καθοριστικό ρόλο. Η καλύτερη αποκατάσταση γι' αυτά τα παιδιά θα ήταν η υιοθεσία, χωρίς να σημαίνει ότι διακόπτουμε χωρίς λόγο τους δεσμούς για να δοθεί για να δοθεί το παιδί για υιοθεσία. Αυτό το βλέπουμε και στην πράξη: παιδιά που έχουν αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με την ανάδοχη οικογένεια, διεκδικούν τα ίδια δικαιώματα με τα άλλα μέλη και το επίθετο της οικογένειας (ΕΚΛΟΓΗ 1992).

3.1.6 Οι επιπτώσεις του αποχωρισμού στην βιολογική οικογένεια.

Το συναισθηματικό σύστημα της οικογένειας και συγκεκριμένα η συναισθηματική συναλλαγή του παιδιού με τους βιολογικούς του γονείς, προσφέρουν στο παιδί τα κατάλληλα ερεθίσματα για μια φυσιολογική ανάπτυξη.(Γ. Τσιάντης 1991 σελ. 20).

Όταν μια οικογένεια βρίσκεται σε δυσλειτουργία (διαζύγιο, θάνατος γονέα, οικονομικά προβλήματα, πνευματική υστέρηση ή άλλα σοβαρά οικογενειακά προβλήματα) και απομακρύνεται το παιδί από αυτήν για να τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια, οι περισσότεροι γονείς αισθάνονται αποτυχημένοι ως γονείς και ως άνθρωποι.

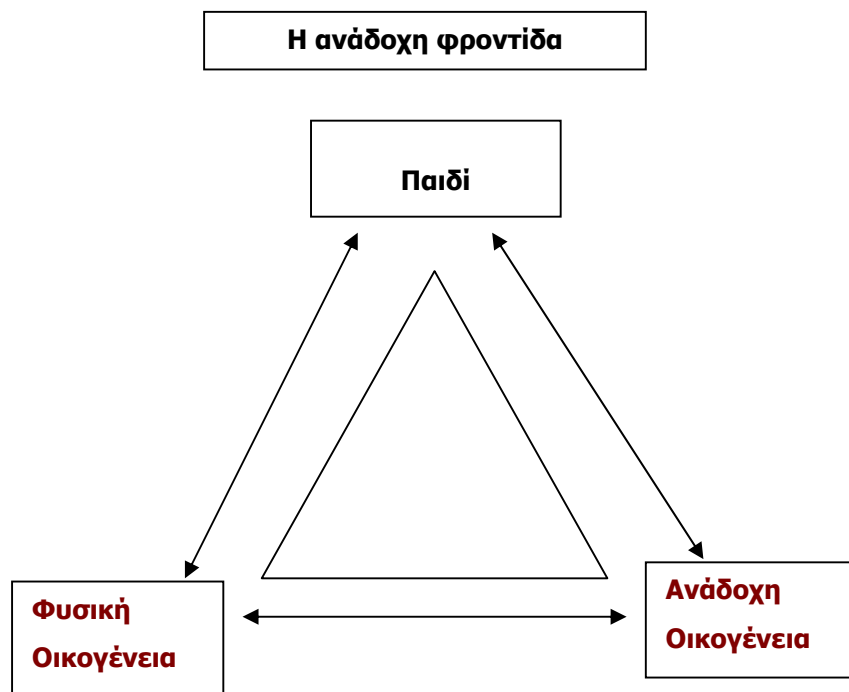
Σύμφωνα με την Μ. Σίνδρου (1997 σελ. 106), ο αποχωρισμός του παιδιού από την βιολογική του οικογένεια έχει ορισμένες σοβαρές επιπτώσεις σ' αυτήν, οι οποίες είναι :

- Αποτυχία
- Απώλεια
- Ενοχή
- Λύπη
- Ντροπή
- Αίσθημα ανικανότητας ως γονέας.

Η αντίδραση όμως των βιολογικών γονέων απέναντι στον αποχωρισμό εξαρτάται από τα ακόλουθα :

- Το είδος των δεσμών που έχουν με το παιδί
- Τις προηγούμενες εμπειρίες αποχωρισμού ή απώλειες που είχαν στο παρελθόν
- Την αυτοεκτίμησή τους

- Την αντίληψή τους για τους λόγους του αποχωρισμού
- Τον τρόπο με τον οποίο έγινε ο αποχωρισμός
- Την νοοτροπία τους

Χαρακτηριστικά Φυσικής Οικογένειας	Χαρακτηριστικά Ανάδοξης Οικογένειας
<ul style="list-style-type: none"> è Χαμηλή κοινωνική θέση è Κοινωνικός αποκλεισμός è Ανεργία-υποαπασχόληση è Ασταθές εισόδημα è Σοβαρό πρόβλημα υγείας/ ψυχικής υγείας ή νοητική υστέρηση è Πιθανά προβλήματα με τις αρχές è Αλκοολισμός Χρήση τοξικών ουσιών è Κακές ενδοοικογενειακές σχέσεις è Χαμηλή αυτοεκτίμηση è Παρορμητική συμπεριφορά 	<ul style="list-style-type: none"> è Καλή κοινωνική θέση στην κοινότητα è Απασχόληση è Οικονομικό επίπεδο ικανό να συντηρεί τα μέλη è Υγιή μέλη è Τα μέλη είναι νομοταγείς πολίτες με ευαισθησία στις ψυχοκοινωνικές ανάγκες των παιδιών è Διευκόλυνση της επικοινωνίας των παιδιών με το φυσικό και συγγενικό περιβάλλον è Αυτοέλεγχος, ικανότητα για επίλυση συγκρούσεων.

3.2 Ανάδοχοι και φυσικοί γονείς. Συνεργασία ή σύγκρουση.

Οι ανάδοχοι γονείς είναι χρήσιμο να θυμούνται, αναφέρει ο Littner (1980 σελ. 29), πόσο σημαντική για το παιδί είναι η παρουσία των φυσικών του γονέων. Για το παιδί αυτοί είναι το παρελθόν, το περιβάλλον που προέρχεται άρα και ανήκει, και για το παιδί είναι σημαντικό να νιώθει ότι έχει ρίζες. Μόνο μέσα από τις επαφές που έχει το παιδί με τους φυσικούς του γονείς, μπορεί να «δει» τους γονείς του όπως είναι, και να κατανοήσει ποιοι είναι οι λόγοι που τους οδήγησαν στην πράξη αυτή, ώστε να μην νιώθει μέσα του μια πιθανή απόρριψη. Πολύ σπάνια το παιδί μπορεί να καταλάβει γιατί οι γονείς του το έχουν εγκαταλείψει.

Αν και οι επισκέψεις που κάνουν στο παιδί οι φυσικοί γονείς του, μπορεί να το ενοχλούν, του δίνουν παράλληλα την ευκαιρία να εκφράσει συναισθήματα που αλλιώς θα ήταν καλά αποθηκευμένα μέσα του, για να γίνουν εστία τωρινών και μελλοντικών προβλημάτων και να παρεμποδίσουν την υγιή ανάπτυξη θετικής σχέσης του με τους ανάδοχους γονείς (Littner, 1980 σελ. 23).

Οι επαφές πάλι μεταξύ φυσικών και ανάδοχων γονέων μπλοκάρουν τις προσπάθειες του παιδιού να στρέψει τους μεν εναντίον των δε. Η παρουσία πάλι των φυσικών γονέων τείνει να αμβλύνει τυχόν παράλογες φανταστικές εικόνες που έχουν σχηματίσει για το πρόσωπό τους, τόσο οι ανάδοχοι γονείς όσο και τα παιδιά. Εξάλλου κάνει καλό στο παιδί να βλέπει ότι οι φυσικοί και οι ανάδοχοι γονείς έχουν μια καλή σχέση μεταξύ τους. Μη ξεχνάμε ότι οι πρώτοι μας φόβοι και οι πρώτες μας προκαταλήψεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με το οικογενειακό μας περιβάλλον. Ακόμα αν ο ειδικός ή οι ανάδοχοι γονείς μπορούν να βοηθήσουν συναισθηματικά τους φυσικούς γονείς, τότε το παιδί θα ωφεληθεί διπλά. Τέλος αν οι φυσικοί γονείς οργανώσουν και πάλι τη ζωή

τους τότε μια πιθανή επανασύνδεση του παιδιού μαζί τους θα είναι πιο αρμονική και υγιής μιας και οι σχέσεις τους με το παιδί δεν θα έχουν εξασθενήσει.

Μερικοί ανάδοχοι γονείς, κατά το Littner (1980 σελ. 25), βρίσκουν βοηθητική την παρουσία των φυσικών γονέων, και μάλιστα είναι ικανοί να τους φροντίσουν τόσο καλά όσο και το παιδί τους. Μπορούμε όμως, να αναφέρουμε μερικούς λόγους που κάνουν τους ανάδοχους γονείς να μη θέλουν τους βιολογικούς γονείς.

1. Όταν η περίπτωση των φυσικών γονέων είναι δύσκολη, έχουν πολύ σοβαρά συναισθηματικά προβλήματα και δεν είναι συνεργάσιμοι, κάνει το έργο των ειδικών, αλλά και των ανάδοχων γονέων δύσκολη. Μερικοί από τους φυσικούς γονείς αντιμετωπίζουν οι ίδιοι σοβαρά προβλήματα. Μπορεί λοιπόν να μη είναι συνεργάσιμοι, να είναι ασυνεπείς, απρόβλεπτοι στη συμπεριφορά τους, εριστικοί ή και επικριτικοί. Μπορεί να κάνουν τις επισκέψεις τους σε ακατάλληλες ώρες, να μην εμφανίζονται καθόλου, να επιστρέφουν το παιδί σε ακατάλληλες ώρες ή να του δίνουν εξωπραγματικές υποσχέσεις. Τέλος μπορεί κατά την επίσκεψή τους να συνοδεύονται από κάποιο διαφορετικό πρόσωπο, και γενικά να σαμποτάρουν το έργο των ανάδοχων γονέων και να τους συμπεριφέρονται σαν να είναι υπάλληλοί τους.

2. Όταν μετά από κάθε επίσκεψη των φυσικών γονέων, ακολουθεί επιδείνωση της συμπεριφοράς του παιδιού. Το παιδί μπορεί να βρίσκεται σε υπερένταση πριν από την επίσκεψη και να γίνεται υπερβολικά ανήσυχο και δύσκολο μετά το τέλος της.

3. Όταν το παιδί στην προσπάθειά του να προκαλέσει την προσοχή χειρίζεται και τις δύο οικογένειες, στρέφοντας τους μεν εναντίον των δε Αυτό είναι μια φυσική του αντίδραση, στην προσπάθεια που κάνει για να δώσει διέξοδο στα δικά του

συναισθήματα. Αν και αυτό μπορούν να το καταλάβουν θεωρητικά οι ανάδοχοι γονείς, είναι όμως πολύ δύσκολο να το δεχθούν, όταν το παιδί επαναλαμβάνει την κριτική των γονιών του, ή θεοποιεί τους φυσικούς γονείς και υποβιβάζει τις δικές τους φροντίδες.

4. Όταν οι ανάδοχοι γονείς ξέρουν ότι τα συναισθηματικά προβλήματα του παιδιού είναι το αποτέλεσμα της κακής στάσης των βιολογικών γονιών του, είναι πράγματι πολύ δύσκολο στους πρώτους να είναι φιλικό με τους δεύτερους. Κι αυτό γίνεται ακόμα πιο δύσκολο όταν οι φυσικοί γονείς, με αυτήν τη συμπεριφορά τους εμποδίζουν το παιδί τους να ανταποκριθεί θετικά στις φροντίδες των ανάδοχων γονέων.

5. Τέλος πρέπει να κατανοήσουμε ότι οι ανάδοχοι γονείς είναι άνθρωποι και ότι είναι φυσικό να αισθάνονται κι αυτοί αβέβαιοι στο ρόλο τους. Μπορεί να νιώθουν απογοητευμένοι με τις δυσκολίες που συναντούν στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν ένα παιδί που κουβαλάει μέσα του μεγάλες δυσκολίες. Μπορεί να νιώθουν ενοχές, κάθε φορά που θυμώνουν με το παιδί όταν αυτό συμπεριφέρεται απρεπώς. Παρόμοια συναισθήματα μπορεί να οδηγήσουν σε κάποιο υπερβολικό ανταγωνισμό τους με τους φυσικούς γονείς και σε μια προσπάθεια να τους υποτιμάει για να αισθανθούν οι ίδιοι καλύτερα για τον τρόπο που μεταχειρίζονται το παιδί.

Όλα τα παραπάνω, κάνουν τους φυσικούς γονείς να έρχονται σε εσωτερική αλλά και εξωτερική ρήξη με τους ανάδοχους γονείς ή και το αντίστροφο. Αποτέλεσμα αυτής της ρήξης είναι είτε οι φυσικοί γονείς να βλέπουν τους ανάδοχους ως εχθρούς που ήρθαν για να τους αποκόψουν από το παιδί τους, ή οι ανάδοχοι να βλέπουν τους φυσικούς γονείς σαν

απειλή για το παιδί που του κάνουν κακό και να επιδιώκουν να το αποκλείσουν από αυτούς.

Η συνεργασία μεταξύ βιολογικών και ανάδοχων γονέων είναι ένα από τα πιο σημαντικά θέματα στην αναδοχή. Απ' τη μία πλευρά, οι ανάδοχοι γονείς συχνά δεν δέχονται ή απορρίπτουν τους βιολογικούς γονείς του παιδιού, ή ακόμη αν τυπικά δείχνουν να τους αποδέχονται μπορεί να περνούν αρνητικά μηνύματα γι' αυτούς. Απ' την άλλη πλευρά οι ανάδοχοι γονείς, που σύμφωνα με την Τ. Κουσίδου (1992 σελ. 44), πολλές φορές ζητείται απ' αυτούς το αδύνατο: δηλαδή να νιώσουν το παιδί σαν δικό τους, να το μεγαλώσουν με ισχυρά συναισθήματα που δένουν τους γονείς με τα παιδιά τους και συγχρόνως απαιτείται να το μοιρασθούν με τους βιολογικούς γονείς και ίσως κάποια στιγμή να το αποχωριστούν. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω λοιπόν είναι δύο οικογένειες που για διαφορετικούς λόγους η κάθε μία διεκδικεί το ίδιο παιδί. Γι' αυτόν τον λόγο έχει μεγάλη σημασία να είναι ξεκαθαρισμένο στους ανάδοχους γονείς ότι η αναδοχή δεν είναι μέσον για να λύσει κάποιος το πρόβλημα ατεκνίας του, με τον τρόπο που ενδεχομένως το λύνει η υιοθεσία.

Ασφαλώς η αναδοχή μπορεί να καλύψει την ανάγκη να μεγαλώσει κάποιος ένα παιδί και μπορεί να καταλήξει σε υιοθεσία, αλλά δεν θα πρέπει να είναι ένας έμμεσος τρόπος για να επιτύχει κάποιος μια υιοθεσία γιατί τότε είναι βέβαιο ότι θα προκύψουν προβλήματα και για τον ανάδοχο γονέα και για το παιδί που ενδεχομένως θα βρεθεί σε σύγχυση. (J. Triseliotis. 1980 σελ. 26).

3.2.1 Σχέση ανάδοξης και βιολογικής οικογένειας.

Ο ρόλος των βιολογικών γονέων περιέχει το μοναδικό στοιχείο του δεσμού αίματος αλλά και την έννοια της κατοχής «το παιδί είναι δικό μου», από την άλλη πλευρά ο ρόλος του ανάδοχου γονέα δεν περιλαμβάνει τέτοια στοιχεία. Είναι αποδεκτό και προσδοκώμενο, ο βιολογικός γονιός να έχει το δικαίωμα να οργανώσει – προγραμματίσει τη ζωή του παιδιού του αναφορικά με εκπαίδευση, κοινωνικές σχέσεις, θρησκευτική – πολιτική τοποθέτηση. Ενώ ο ανάδοχος γονιός δεν έχει «δικό» του το παιδί, συμμερίζεται τους βιολογικούς γονείς και την οργάνωση, όλα τα προνόμια, όμως οι καθημερινές ευθύνες παραμένουν δικές του. Και οι δύο γονείς ενδιαφέρονται για το παιδί, αλλά οι βιολογικοί γονείς έχουν την απαίτηση για αγάπη και υπακοή γιατί έτσι υπαγορεύουν τα στερεότυπα της σημερινής κοινωνικής δομής της οικογένειας.

Η σχέση αναδόχων γονέων με τους φυσικούς γονείς όπως τονίζεται από την Τ. Κουσίδου (1992 σελ. 32) είναι από τα πιο σημαντικά αλλά και δυσκολότερα θέματα της αναδοχής. Συχνά, οι ανάδοχοι γονείς δέχονται ή απορρίπτουν τους βιολογικούς γονείς του παιδιού ή ακόμα και αν τυπικά φαίνεται να τους αποδέχονται, μπορεί να περνούν στο παιδί αρνητικά μηνύματα γι' αυτούς και γενικά να μην μπορούν να ανταποκριθούν στο κομμάτι εκείνο του ρόλου τους που απαιτεί απ' αυτούς να συμπεριλάβουν με θετικό τρόπο την οικογένειά τους και τους βιολογικούς γονείς, είτε είναι φυσικά παρόντες είτε απόντες.

Στη σχέση των αναδόχων με τους βιολογικούς γονείς του παιδιού ορισμένοι ανάδοχοι γονείς βρίσκουν βοηθητική την επαφή και την επικοινωνία με τους βιολογικούς γονείς, γιατί κρίνουν ότι έτσι ενισχύεται η σχέση των δεύτερων με το παιδί τους. Οι περισσότεροι όμως ανάδοχοι

γονείς δεν επιθυμούν καμία σχέση με τους βιολογικούς (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 30).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

4.1 Κοινωνική Οργάνωση.

Ο ρόλος της κοινωνικής οργάνωσης είναι πάνω απ' όλα να φροντίζει για το μέλλον του παιδιού, πάντα προς το συμφέρον του. Έπειτα φροντίζει ώστε η τοποθέτηση να γίνει στην πλέον κατάλληλη οικογένεια και ανάλογα με τον προγραμματισμό προετοιμάζει το παιδί για αλλαγή στο περιβάλλον του.

Από τη στιγμή που γίνεται γνωστό στην κοινωνική οργάνωση το ιστορικό του παιδιού και συμφωνηθεί ότι υπόκεινται στην ευθύνη της η ανάληψη του περιστατικού, τότε η κοινωνική οργάνωση γίνεται ενδιάμεσο για την αποκατάσταση του παιδιού μεταξύ της βιολογικής του οικογένειας και της προτεινόμενης ανάδοχης οικογένειας (J. Triseliotis, 1989 σελ. 41).

Η κοινωνική οργάνωση είναι αυτή που έχει μία πλήρη εικόνα για τα συμβαλλόμενα μέλη της αναδοχής (παιδί, ανάδοχη οικογένεια, βιολογικοί γονείς). Με βάση την συνεργασία των ειδικών (κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων, ψυχιάτρων, επισκεπτριών υγείας) φέρεται ως θέμα προς συζήτηση κάθε παράμετρος της κάθε περίπτωσης και αφού αποκτήσουν μια πλήρη εικόνα του παιδιού θα ψάξουν για την πλέον κατάλληλη οικογένεια με αποκλειστικό γνώμονα το συμφέρον του παιδιού. Το ταίριασμα παιδιού – ανάδοχης οικογένειας είναι μία συνεργασία που χρειάζεται πάνω απ' όλα εμπειρία και οξυμένη ικανότητα αντίληψης.

Υπάρχουν κάποιες εβδομάδες που γίνεται το λεγόμενο «matching» (ταίριασμα) δηλαδή οι ανάδοχοι γονείς έχουν κάποιες επαφές στον χώρο της οργάνωσης με τα παιδιά. Από την εξέλιξη αυτών των συναντήσεων κρίνεται και το αν θα γίνει η τοποθέτηση ή όχι. Το στάδιο του

ταιριάσματος και της γνωριμίας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Σ' αυτό το στάδιο είναι απαραίτητο να δίνονται ολοκληρωμένες πληροφορίες στην ανάδοχη οικογένεια, από την οργάνωση σχετικά με την προσωπικότητα του παιδιού, τα βιώματά του, τα προβλήματα συμπεριφοράς του και όλα αυτά με ειλικρίνεια για να αποφευχθεί μία μελλοντική απογοήτευση των αναδόχων και απόρριψη του παιδιού (Ε. Πωλομαρκάκη Ε., 1992 σελ. 21).

4.1.1 Δικαιώματα και υποχρεώσεις της κοινωνικής οργάνωσης μετά το στάδιο του ταιριάσματος.

Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της κοινωνικής οργάνωσης, μετά το στάδιο του ταιριάσματος έχουν σχέση με :

- Παρακολούθηση της κοινωνικής προσαρμογής και ψυχικής υγείας του τοποθετημένου παιδιού.
- Επισκέψεις, περίπου μία φορά το μήνα αλλά και εκτάκτως όποτε κριθεί σκόπιμο, στην ανάδοχο οικογένεια για να διαπιστώνει τους όρους διαβίωσης και ανατροφής του τοποθετημένου παιδιού.
- Καταβολή του επιδόματος, τακτικώς (μία φορά το μήνα).
- Εποικοδομητική συνεργασία και στήριξη με τους ανάδοχους γονείς καθώς και με βιολογικούς.
- Παροχή αναγκαίων συμβουλών στους ανάδοχους γονείς για θέματα που αφορούν την όλη λειτουργία του οικογενειακού περιβάλλοντος και που μπορούν να επηρεάσουν την ομαλή διαβίωση του παιδιού.
- Διακοπή της τοποθέτησης του παιδιού, όταν κριθεί ότι το συμφέρον του ανηλίκου της επιβάλλει. (π.ε. 1998 σελ. 49 - 50).

4.1.2 Προϋποθέσεις για την εφαρμογή των προγραμμάτων αναδοχής.

Σε σύγκριση με άλλους τύπους παιδικής προστασίας, η αναδοχή είναι πιο περίπλοκη. Έχει περισσότερη αβεβαιότητα και συνέχεια σε σύγκριση με την υιοθεσία και δημιουργεί πιο στενούς δεσμούς από την ιδρυματική περίθαλψη.

Επομένως για την σωστή και αποτελεσματική υλοποίηση του προγράμματος απαιτείται μία πλήρης ομάδα επιστημονικού προσωπικού, υλικά μέσα και βοηθητικά στοιχεία εφαρμογής του προγράμματος καθώς αναγκαία είναι και η αξιολόγησή του. Τα στοιχεία που αναφέρονται παρακάτω έχουν δοθεί από την κ. Μ. Σίνδρου (υπεύθυνη γραφείου και προϊσταμένη κ. διοίκησης του Ε.Ο.Π.) στις σπουδάστριες Δημητριάδου Δ., Λουλέ Δ. το 1998 και προέρχονται από τον σχεδιασμό του προγράμματος αναδόχων οικογενειών του οργανισμού.

- **Επιστημονικό προσωπικό**

Πρόκειται για το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό σε όλες τις οργανώσεις που ασχολούνται με τις ανάδοχες οικογένειες και είναι απαραίτητο να έχει την δυνατότητα διαρκούς επιμόρφωσης (εκπαίδευση στελεχών).

Το επιστημονικό προσωπικό διακρίνεται σε:

- 1. Προνοιακό:**

- Ø Κοινωνικός λειτουργός
- Ø Ψυχολόγος - Παιδοψυχολόγος
- Ø Ψυχίατρος – Παιδοψυχίατρος
- Ø Παιδίατρος
- Ø Νομικός σύμβουλος

- 2. Διοικητικό:**

Ø Οικονομική υπηρεσία

Ø Διοικητικά όργανα

Οι κεντρικές υπηρεσίες μίας οργάνωσης είναι:

- Κοινωνική υπηρεσία
- Διοικητική υπηρεσία
- Ιατρική υπηρεσία
- Οικονομική υπηρεσία
- Υπηρεσία ερευνών

• **Υλικά μέσα:**

1. Παροχές:

- Μηνιαίο εισόδημα
- Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- Ιματισμός
- Είδη πρώτης εγκατάστασης (κρεβάτι, σεντόνια, κουβέρτες, έπιπλα κ.λ.π.)
- Έξοδα εκπαίδευσης
- Έξοδα ψυχαγωγίας

2. Εξασφάλιση απαραίτητων χώρων για τις συνεντεύξεις των κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων κ.λ.π. και για τις συγκεντρώσεις των διεπιστημονικών ομάδων.

• **Βοηθητικά Στοιχεία Εφαρμογής Προγραμμάτων**

Τα βοηθητικά αυτά στοιχεία αναφέρονται στην μεθοδολογία και αφορούν τρεις τομείς:

1. Τον τομέα της ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και των φορέων της κοινότητας. Η Ε.

Luffer (π.ε. 1998 σελ. 52 - 53) υποστηρίζει ότι είναι απαραίτητο να γίνεται συστηματική καμπάνια ενημέρωσης χρησιμοποιώντας όλες τις τεχνικές πληροφόρησης:

- Έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου
 - Δημοσίευση σχετικών άρθρων σε περιοδικά και εφημερίδες
 - Έκδοση πληροφοριακού υλικού για την αναδοχή
 - Ομιλίες, συζητήσεις στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση με την συμμετοχή αναδόχων και φυσικών γονέων
 - Διαφημιστικά μηνύματα σε τηλεόραση, ραδιόφωνο και αφίσες
 - Εκδηλώσεις αφιερωμένες στην ανάδοχη φροντίδα ή ακόμα και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις
 - Ενημέρωση: δημοσίων, ιδιωτικών, εκκλησιαστικών οργανώσεων, συλλογών τοπικής αυτοδιοίκησης για την αναδοχή.
2. Τον τομέα εξεύρεσης και επιλογής αναδόχων γονέων.
 3. Τον τομέα της παρέμβασης των ειδικευμένων στελεχών για την επιτυχία της αναδοχής και την επιστροφή του παιδιού στην φυσική του οικογένεια (επανένωση με την βιολογική οικογένεια).

• **Αξιολόγηση του προγράμματος:**

Ενώ η ανάγκη αξιολόγησης των κοινωνικών προγραμμάτων και θεσμών συνολικά, μετά την πάροδο ενός έτους (ή κάποιου εύλογου χρονικού διαστήματος πέρα του ετήσιου απολογιστικού

υπολογισμού) είναι επιτακτική, ωστόσο φαίνεται αυτό να μην έχει γίνει αντιληπτό από τις κοινωνικές οργανώσεις.

Η αξιολόγηση βοηθά αφ' ενός στον εντοπισμό των προβλημάτων που συνάντησε η εφαρμογή του προγράμματος και αφ' ετέρου να δείξει τον βαθμό χρησιμότητας σε σχέση με άλλες μορφές παιδικής προστασίας.

Έτσι θα συμβάλλει στην καλύτερη οργάνωση και λειτουργία του θεσμού.

Κρίνεται λοιπόν απαραίτητο παράλληλα με την εφαρμογή του θεσμού:

1. Να μελετηθούν οι διαδικασίες και οι δείκτες αξιολόγησης. Το έργο αυτό μπορεί να αναλάβει μία ομάδα εργαζομένων της οργάνωσης που ανήκουν στις κεντρικές υπηρεσίες.
2. Να μελετηθεί ιδιαίτερα η εφαρμογή του θεσμού με την ανάληψη συγκεκριμένης έρευνας αξιολόγησης από έναν κοινωνιολόγο, έναν κοινωνικό λειτουργό, έναν ψυχολόγο με ιδιαίτερες γνώσεις στα θέματα ανάδοχης φροντίδας αλλά και έρευνας και αξιολόγησης. (π.ε. 1998 σελ. 52 - 53).

4.2 Κοινωνικός Λειτουργός.

Για μια επιτυχημένη και αποτελεσματική αναδοχή σημαντική ευθύνη έχει ο κοινωνικός λειτουργός, η παρέμβασή του και η αλληλεπίδρασή του με τα άλλα τρία βασικά εμπλεκόμενα μέλη της αναδοχής, (παιδί, ανάδοχοι γονείς, βιολογικοί γονείς).

Σύμφωνα με την Μ. Σίνδρου (1997 σελ. 68), για την διεκπεραίωση του έργου του ο κοινωνικός λειτουργός χρειάζεται ειδική εκπαίδευση, εποπτεία, συμβουλευτική βοήθεια καθώς και επίγνωση συγκεκριμένων τεχνικών δεξιοτήτων, θα ήταν σωστό να έχει εμπειριστατωμένες γνώσεις, να είναι καλός ακροατής, καλός διαπραγματευτής, είτε να κινητοποιείται, είτε να κινητοποιεί.

Ο κοινωνικός λειτουργός παρέχει άμεσες υπηρεσίες, συντονίζει τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις τους, προγραμματίζει τις θεραπευτικές μεθόδους, σχέδια και στρατηγικές, όπου θα εμπλακούν τα μέλη, τα υποστηρίζει και τα ενισχύει ώστε να υλοποιήσουν το δικό τους ρόλο, κατευθύνει τη δυναμική των σχέσεών τους προς την επανασύνδεση της βιολογικής οικογένειας, προσπαθώντας να τα κατανοήσει συναισθηματικά (Μ. Σίνδρου, 1997 σελ. 67).

Ο κοινωνικός λειτουργός θεωρείται ότι κατέχει θέση – κλειδί και μεγάλη υπευθυνότητα για τη συνολική λειτουργία της ανάδοχης τοποθέτησης, βρίσκεται πάντα στην πρώτη γραμμή, ώστε να δουλευτούν όλα τα προβλήματα, που οδήγησαν τη βιολογική οικογένεια σε κρίση, τη διάσπαση της και την ανάδοχη τοποθέτηση του παιδιού. Ο επαγγελματίας είναι ο κύριος υπεύθυνος για την προστασία του παιδιού, όσο αυτό βρίσκεται υπό την προστασία της κοινωνικής οργάνωσης που ο ίδιος εκπροσωπεί. Ευθύνη του κοινωνικού λειτουργού ακόμα είναι, η επίλυση των συγκρούσεων, διαφορών ανάμεσα στους βιολογικούς και ανάδοχους γονείς και της κοινωνικής υπηρεσίας καθώς και να φέρει αντιμέτωπα τα

μέλη με τις απαιτήσεις του νόμου και τις υποχρεώσεις τους απέναντι σε αυτόν (Μ. Σίνδρου, 1997 σελ.69).

4.2.1. Θέση και αρμοδιότητες.

Η θέση και οι αρμοδιότητες του κοινωνικού λειτουργού όπως περιγράφονται στα καταστατικά των υπηρεσιών που ασχολούνται με την ανάδοχη φροντίδα στην Ελλάδα κινείται στα εξής σημεία:

- Επιλογή, των κατάλληλων ατόμων, προετοιμασία και εκπαίδευση αναδόχων γονέων (οικογενειακή – ατομική μελέτη, διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας).
- Δραστηριότητες για την κατανόηση των αναγκών και προβλημάτων των βιολογικών γονέων.
- Ο κοινωνικός λειτουργός προετοιμάζει και τα τρία εμπλεκόμενα με την αναδοχή μέλη, παρέχοντας συνεχώς υποστηρικτικές/βοηθητικές υπηρεσίες. Προωθεί την ανάπτυξη επικοδομητικών δεσμών και σχέσεων μεταξύ των τριών μελών, όταν αυτό κριθεί προς το συμφέρον του παιδιού, προετοιμάζοντας έτσι την επάνοδό του στη βιολογική του οικογένεια. Ο κοινωνικός λειτουργός αναγνωρίζει, παραδέχεται, ανταποκρίνεται θετικά στα συναισθήματα, ανάγκες, φόβους των μερών, καθοδηγώντας τους στη θετική αλληλεπίδραση και συνεργασία. Στην συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού περιέχονται συνεντεύξεις, επισκέψεις στο σπίτι κ.α.
- Συγκεντρώνει όλα τα απαραίτητα πιστοποιητικά για το παιδί, συντάσσει εκθέσεις παρακολούθησης και ιστορικό. Εισηγείται, στη συνέχεια, τις περιπτώσεις στα συμβούλια της υπηρεσίας και φέρει συγκεκριμένες προτάσεις στηρίζοντας την άποψή του.
- Αναλαμβάνει την σύνταξη συμβολαίου όπου αναφέρονται οι όροι, οι προσδοκίες, η χρονική διάρκεια, οι στόχοι της

αναδοχής καθώς και οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συμβαλλομένων.

- Είναι στη διάθεση της ανάδοχης οικογένειας σε κάθε στιγμή που θα παρουσιαστεί πρόβλημα.
- Έχει πάντα κατά νου τον προορισμό του παιδιού και κινητοποιεί τους βιολογικούς γονείς, ώστε να μπορέσουν να πάρουν το παιδί κοντά τους.
- Είναι υπεύθυνος για την πλήρη ενημέρωση των καρτελών και των φακέλων των περιπτώσεων.
- Η περίπτωση θεωρείται ότι παύει της αρμοδιότητάς του, όταν το παιδί απομακρυνθεί από την οικογένεια. (π.ε. 1998 σελ. 68 - 69).

4.2.2. Η διαδικασία επιλογής των Ανάδοχων Γονέων

Η επιλογή των ανάδοχων γονέων γίνεται έπειτα από σειρά συνεντεύξεων που πραγματοποιούνται στο γραφείο του κοινωνικού λειτουργού και στο σπίτι τους. Κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων οι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς παρουσιάζονται με την ιδιότητα να προσφέρουν υπηρεσίες στην οργάνωση.

Η επιλογή ξεκινά από τη στιγμή που οι υποψήφιοι ανάδοχοι υποβάλουν δηλώσεις – αιτήσεις στην οργάνωση, εφόσον έχει προηγηθεί ενημέρωση σχετικά με τον θεσμό και τα παραλειπόμενα της αναδοχής.

Ο κοινωνικός λειτουργός μαζί με την ομάδα των ειδικών είναι αυτοί που θα μελετήσουν τις αιτήσεις και σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια καταλληλότητας (κριτήρια ανάλογα με την κάθε οργάνωση), θα επιλέξουν αυτούς που τελικά θα γίνουν ανάδοχοι γονείς κάποιου παιδιού.

Πέρα όμως από όλα, που αποτελούν την βάση για μια καλή επιλογή ανάδοχων γονέων είναι και τα κίνητρα αυτών, δηλαδή για ποιο λόγο οι άνθρωποι αυτοί επέλεξαν να γίνουν ανάδοχοι. Είναι πολύ σημαντικό ο κοινωνικός λειτουργός από την πρώτη κιόλας συνάντηση να προσπαθήσει να διασαφηνίσει τα κίνητρα λαμβάνοντας υπόψη ακόμα και τα μη λεκτικά μηνύματα που θα χρησιμοποιήσουν οι υποψήφιοι. Τα κίνητρα αυτά πρέπει να γνωστοποιηθούν και στους βιολογικούς γονείς σε περίπτωση που δεν έχουν κατανοηθεί σωστά ή παρερμηνευτεί από τους βιολογικούς γονείς. Αυτό προσφέρει μεγαλύτερη σιγουριά όσο αφορά την απόφασή τους. Στο κίνητρο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή είναι το οικονομικό, και αυτό γιατί πολλοί υποψήφιοι μπορεί να βασιστούν στα χρήματα τους επιδόματος που δίδεται στην ανάδοχη οικογένεια, προσπαθώντας να επωφεληθούν απ' αυτό, όμως αυτό δεν ισχύει γιατί οι ανάγκες ενός παιδιού ξεπερνά κατά πολύ το εν λόγω επίδομα. (π.ε. 1998 σελ.

4.2.3 Μέθοδοι επιλογής ανάδοχων γονέων.

Ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί 4 βασικές μεθόδους επιλογής για τον εντοπισμό των κατάλληλων για αναδοχή ατόμων. Οι μέθοδοι αυτοί είναι:

- **Διοικητική μέθοδος:** γίνεται αξιολόγηση συγκεκριμένων στοιχείων, με στόχο την κάλυψη των νομικών προϋποθέσεων της κοινωνικής οργάνωσης.
- **Διαγνωστική – διερευνητική μέθοδος:** η αξιολόγηση των ατόμων γίνεται με βάση την ικανότητά τους να γίνουν καλοί ψυχολογικοί γονείς. Διερευνώνται τα κίνητρά τους, η συναισθηματική τους ωριμότητα, η ποιότητα της συζυγικής ζωής, η κατανόηση και οι γνώσεις τους για τα παιδιά, το σύνολο της προσωπικότητας και συμπεριφοράς τους. Η διαδικασία εκτίμησης πραγματοποιείται βάση ατομικών και από κοινού συνεντεύξεων με το ζεύγος και την ευρύτερη οικογένεια.
- **Επιστημονική μέθοδος:** σχετίζεται με την συμπλήρωση λεπτομερούς ερωτηματολογίου, παράλληλα με την υποβολή των ενδιαφερομένων σε ψυχολογικές δοκιμασίες/test.
- **Η μέθοδος της «Αυτοεπιλογής», προετοιμασία για το γονεϊκό ρόλο:** γίνεται εκπαίδευση των ενδιαφερομένων με σκοπό την ανάπτυξη της αυτογνωσίας, την πληροφόρησή τους για το θεσμό, ώστε μόνοι τους να αποφασίσουν αν είναι κατάλληλοι ή όχι να εμπλακούν σε ανάλογα προγράμματα και να προετοιμαστούν για αυτά. (π.ε. 1998 σελ. 71).

Μετά την επιλογή των ανάδοχων γονέων σειρά έχει η προετοιμασία τους για την ανάληψη του έργου της αναδοχής. Το

διεπιστημονικό συμβούλιο είναι το αρμόδιο όργανο για την επιλογή του παιδιού και την τοποθέτησή του στην κατάλληλη οικογένεια. Ακολουθεί ενημέρωση των γονέων σχετικά με θέματα που αφορούν το παιδί και ακολουθεί συνάντηση μεταξύ τους. Οι συζητήσεις θα εξακολουθήσουν πριν ολοκληρωθεί η διαδικασία τοποθέτησης. Στο διάστημα αυτό θα υπάρχει προσωπική επαφή του κοινωνικού λειτουργού με την οικογένεια και το παιδί. Αυτό το χρονικό διάστημα αποτελεί την περίοδο γνωριμίας κατά την οποία γίνεται φανερό αν τελικά θα πραγματοποιηθεί η τοποθέτηση ή όχι.

Ένα σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι υπηρεσίες είναι η έλλειψη αναδόχων οικογενειών. Γι' αυτό το λόγο κάποιες φορές επιλέγονται οικογένειες που δεν πληρούν όλα τα κριτήρια καταλληλότητας με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται δυσκολίες στην εξέλιξη της τοποθέτησης.

4.2.4 Κοινωνικός Λειτουργός και Παιδί.

Όπως προαναφέρθηκε ανάλογα με την ηλικία των παιδιών υπάρχουν και ιδιαιτερότητες που όπως είναι λογικό και απαιτείται ο κοινωνικός λειτουργός να τις γνωρίζει ώστε να μπορεί να κατανοεί και να ανταποκρίνεται στην κάθε περίπτωση με ιδιαίτερο τρόπο. Ένα όμως είναι σίγουρο, ότι τα παιδιά που πρόκειται να δοθούν για αναδοχή συνήθως παρουσιάζουν ανάμικτα συναισθήματα. Συνήθως τα παιδιά αυτά νιώθουν υπαίτιοι για την κατάσταση που βιώνουν είτε τα ίδια είτε η φυσική τους οικογένεια με τυχόν κρίσεις που επικρατούν μέσα σε αυτή. Τα ερωτήματα που τους απασχολούν και τους βασανίζουν είναι πολλά, και απεγνωσμένα μέσα τους βρίσκονται σε συνεχή αναζήτηση των απαντήσεών τους. Πολλά από τα παιδιά αυτά δεν μπορούν να καταλάβουν γιατί δεν μπορούν με τους γονείς τους ή νιώθουν αβέβαια για το που ανήκουν, δηλαδή ως επί το πλείστον παρουσιάζουν προβλήματα ταυτότητας. Τα συναισθήματα και οι σκέψεις που τρέφουν για τους γονείς τους ποικίλουν από θυμό και απογοήτευση μέχρι και εξιδανίκευση (J. Triseliotis, 1989 σελ. 45).

Το μόνο επιβεβαιωμένο είναι ότι, όταν ένα παιδί φτάνει στην υπηρεσία έχει ανάγκη από έναν άνθρωπο που θα του δώσει αλλά και που θα λάβει απ' αυτό εμπιστοσύνη. Στο σημείο αυτό είναι μια καλή ευκαιρία για τον κοινωνικό λειτουργό να χειριστεί με κατάλληλο τρόπο την ανάγκη αυτή και να κερδίσει την εμπιστοσύνη του. Καταλήγοντας λοιπόν μια επιτυχημένη σχέση κοινωνικού λειτουργού και παιδιού θεωρείται αναγκαία ώστε να τεθούν οι βάσεις για την ικανοποίηση των αναγκών του παιδιού και την μόνιμη οικογενειακή του αποκατάσταση. Έτσι ο κοινωνικός λειτουργός ακολουθεί τις εξής αρχές:

- Εφαρμόζει μια ολοκληρωτικά παιδοκεντρική προσέγγιση: Η προσέγγιση αυτή του εφαρμόζει ο κοινωνικός λειτουργός

πρέπει να έχει ως επίκεντρο το παιδί και να εστιάζεται στα ενδιαφέροντά του. Το παιδί πρέπει να ενθαρρύνεται να εκφράσει τη γνώμη του, την οποία ο επαγγελματίας λαμβάνει υπόψη του στο χειρισμό του περιστατικού.

- Να εφαρμόζει την θεραπευτική δύναμη της αλήθειας: Τα ανάδοχα παιδιά είναι σημαντικό να γνωρίζουν όλη την αλήθεια, για το που βρίσκονται, από πού έχουν έρθει και που πηγαίνουν. Η ουσία του θεραπευτικού έργου του κοινωνικού λειτουργού είναι να δοθεί βοήθεια στα παιδιά αυτά να βρουν τις απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά.
- Ο επαγγελματίας πρέπει να μεγιστοποιεί τη σταθερότητα και τη συνέχεια στη ζωή του παιδιού: Είναι σημαντικό να καταβάλλονται προσπάθειες ώστε να μειωθεί στο ελάχιστο η απομάκρυνση του παιδιού από θετικά στοιχεία της προηγούμενης ζωής π.χ. να παραμείνει στο ίδιο σχολείο, ή να συνεχίσει να βλέπεται με τους ίδιους φίλους.
- Πρέπει να προωθεί την ανάπτυξη κοινωνικού δικτύου, όταν πρόκειται για παιδιά εφηβικής ηλικίας, ως βάση ασφάλειας: Οι άνθρωποι που έχουν την εμπειρία της οικογενειακής διάλυσης, να μπορούν να διατηρήσουν και να επεκτείνουν ένα δίκτυο ασφάλειας με τους γονείς, αδέρφια, φίλους όποτε τους χρειάζονται στο τέλος της εφηβείας τους και την αρχή της ενηλικίωσής τους.
- Αναγνώριση της σημασίας του σχολείου: Το σχολείο χαρακτηρίζεται από ένα ειδικό θεραπευτικό δυναμικό για τα νέα παιδιά που μεγαλώνουν σε ανάδοχες οικογένειες. Προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης, των δυνατοτήτων και των κοινωνικών δεξιοτήτων του παιδιού.

- Αναγνώριση της ζωτικής σημασίας της βιολογικής οικογένειας για το ανάδοχο παιδί: Οι δεσμοί του παιδιού με την βιολογική του οικογένεια είναι βαθύτατοι εκτός κι αν έχει απομακρυνθεί απ' αυτήν σε νεαρή ηλικία. Η σημασία των δεσμών αυτών για το παιδί δεν εξαρτάται από την ποιότητα της φροντίδας που έχει λάβει το παιδί. Το συναισθηματικό δέσιμο εξακολουθεί να αναπτύσσεται παρά την ύπαρξη λ.χ. σωματικές κακοποιήσεις. (π.ε 1998 σελ. 73).

4.2.5 Τα 10 σημεία επικοινωνίας κοινωνικού λειτουργού και παιδιού.

Βάση μιας επιτυχημένης σχέσης κοινωνικού λειτουργού και παιδιού αποτελεί η επικοινωνία. Η Douley (π.ε 1998 σελ. 73 - 74), δίνει 10 εντολές για την επικοινωνία με τα παιδιά.

- 1) Να αποφεύγονται τα στερεότυπα / οι στερεότυπες ερωτήσεις.
- 2) Να θεωρείται δεδομένο ότι το παιδί έχει κάποιο πρόβλημα που το απασχολεί πολύ και το οποίο δεν έχει γίνει επαρκώς κατανοητό.
- 3) Να γίνει κατανοητό ότι τα ανάδοχα παιδιά είναι τις περισσότερες φορές πληγωμένα.
- 4) Να γίνει αντιληπτό πως το παιδί εξηγεί τον εαυτό του στον εαυτό του και πως κατανοεί την όλη κατάσταση.
- 5) Να αναπτυχθούν συγκεκριμένα εργαλεία / τεχνικές που θα βοηθήσουν την επικοινωνία με τα παιδιά.
- 6) Ο κοινωνικός λειτουργός να αποτελεί ένα σταθερό πρόσωπο στην ζωή του παιδιού.
- 7) Οι εμπειρίες κάθε παιδιού είναι μοναδικές και είναι πολύ σημαντικό για το κάθε παιδί να βοηθηθεί για να αποδεχθεί την ζωή του.

- 8) Το κάθε παιδί πρέπει να βοηθηθεί για να έχει μια σαφή εξήγηση της ζωής του.
- 9) Να διατηρείται πάντα μια πολύπλευρη ή σύνθετη εικόνα του παιδιού.
- 10) Ο κοινωνικός λειτουργός είναι υποχρεωμένος να μεταφέρει στους ανάδοχους γονείς μια πραγματική αίσθηση του ιστορικού του παιδιού.

Η όλη εργασία της προετοιμασίας, σύμφωνα με τους Triseliotis και Κουσίδου, (1985 σελ. 74), στοχεύει στο να βοηθηθεί το παιδί να κατανοήσει τις συνθήκες της ζωής του, την καταγωγή του και τους προηγούμενους δεσμούς του. Έτσι θα μπορέσει να επεξεργαστεί πιθανόν άγχος και φόβους που απορρέουν από τα γεγονότα και την αβεβαιότητα της ζωής του. Από την άλλη μεριά στοχεύει στο να συζητηθεί με το παιδί η πιθανότητα νέας αλλαγής στη ζωή του και να προετοιμαστεί για την επάνοδό του στη φυσική του οικογένεια. Ο κοινωνικός λειτουργός στην εργασία της προετοιμασίας πρέπει να είναι ειλικρινής και να δίνει ξεκάθαρες απαντήσεις στο παιδί. Πρέπει να εξοικειωθεί μαζί του, να γνωρίσει τα ενδιαφέροντα, τους φόβους και τα προβλήματά του. Γενικά το έργο του κοινωνικού λειτουργού έχει δύο κατευθύνσεις: Πρώτα, θα βοηθήσει το παιδί να καταλάβει τι του έχει συμβεί και δεύτερο, τι θα συμβεί στο μέλλον. Σκοπός του κοινωνικού λειτουργού είναι να αναπτυχθεί μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ αυτού και του παιδιού, που θα επιτρέψει τόσο την έγκυρη προετοιμασία όσο και την αποκατάστασή του σε νέα οικογένεια.

4.2.6 Προετοιμασία βιολογικής οικογένειας από τον κοινωνικό λειτουργό.

Η βιολογική οικογένεια και τα άτομα που την απαρτίζουν σε κάθε περίπτωση αποτελούν εξίσου σημαντικά πρόσωπα στην εξέλιξη της τοποθέτησης του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια. Οι βιολογικοί γονείς συνήθως αντιμετωπίζουν μια κατάσταση κρίσης που συνοδεύεται από σειρά προβλημάτων, τα οποία οδηγούν στην απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένειά τους.

Ο κοινωνικός λειτουργός είναι το πρόσωπο που θα παίζει τον σημαντικότερο ρόλο προκειμένου να διατηρηθεί μια καλή σχέση μεταξύ παιδιών, φυσικών και ανάδοχων γονέων. Είναι γεγονός ότι οι γονείς, των οποίων τα παιδιά βρίσκονται σε κρατική προστασία μετά από το δικό τους αίτημα ή με την σύμφωνη γνώμη τους, αισθάνονται λιγότερη απειλημένοι και εχθρικοί προς τους κοινωνικούς λειτουργούς.

Αντίθετα αυτοί των οποίων τα παιδιά απομακρύνονται με εισαγγελικές ή δικαστικές αποφάσεις αισθάνονται μνησικάκοι και ανταγωνιστικοί. Ιδιαίτερα την χρονική περίοδο που επικρατεί κατάσταση κρίσεως οι γονείς λειτουργούν αρνητικά, εκδηλώνοντας έλλειψη διάθεσης για να συνεργασία με τον κοινωνικό λειτουργό και συμμετοχή στις δραστηριότητες που αυτός καθορίζει. (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 76).

Αυτό που χρειάζονται οι βιολογικοί γονείς είναι η αναγνώριση της αξίας τους από τον κοινωνικό λειτουργό σε όποιο βαθμό κι αν υφίσταται και κατανόηση των αδυναμιών και προβλημάτων τους. Όταν αντιληφθούν ότι τους κατανοεί συναισθηματικά υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες θετικής σχέσης κι αλληλεπίδρασης. Είναι ανάγκη να γίνει παραδοχή των ικανοτήτων και του δυναμικού τους, όσο περιορισμένο κι αν είναι αυτό, από μέρους του κοινωνικού λειτουργού.

Από την αρχή πρέπει να τους γίνουν γνωστά τα δικαιώματα, οι ευθύνες, οι υποχρεώσεις τους και οι αλλαγές που πρέπει να κάνουν για να τους επιστραφούν τα παιδιά τους. Οι Triseliotis και Κουσίδου, (1989 σελ.17) αναφέρουν ότι έπειτα από μελέτες εάν ένα παιδί δεν επιστρέψει στο σπίτι του τους 12 πρώτους μήνες, τότε οι πιθανότητες να επιστρέψει αργότερα περιορίζονται σημαντικά, χωρίς βέβαια να αποκλείονται.

Από την άλλη μεριά, μελέτες έχουν γίνει στην Βρετανία έδειξαν πόσο λίγα συνήθως γίνονται για να βοηθηθούν οι φυσικές οικογένειες να ξεπεραστούν τις πρακτικές και προσωπικές δυσκολίες τους ώστε να ξαναπάρουν τα παιδιά τους. Δουλειά του κοινωνικού λειτουργού σ' αυτή τη φάση είναι να τους βοηθήσει να επιλύσουν τις οικονομικές – κοινωνικές τους ανάγκες καθώς και τα διάφορα προσωπικά τους προβλήματα, χρησιμοποιώντας τις μεθόδους και τις τεχνικές της κοινωνικής εργασίας.

Έτσι ο κοινωνικός λειτουργός μόνο αν πραγματικά κατανοήσει τους φυσικούς γονείς θα μπορέσει να τους βοηθήσει ώστε :

- è Να αντιμετωπίζουν την σύγχυση και το άγχος που τους περιβάλλει κατά την περίοδο της παρέμβασής τους.
- è Να ξεκαθαρίσουν τα συναισθήματά τους και να τα παραδεχτούν.
- è Να δεχθούν την ανάδοχη τοποθέτηση του παιδιού τους.
- è Να ξεπεραστούν συναισθήματα θυμού και οργής.
- è Να συμμετέχουν συνεχώς στον προγραμματισμό της ζωής του παιδιού και να τηρούν τις υποσχέσεις τους.
- è Να συνεργάζονται με την κοινωνική υπηρεσία και τους ανάδοχους γονείς.
- è Να έχουν συνεχή επικοινωνία με το παιδί κατά την διάρκεια της αναδοχής.

Ένα πολύ λεπτό και σημαντικό σημείο αποτελούν οι επισκέψεις των φυσικών γονέων με τα παιδιά τους και τους ανάδοχους γονείς. Οι επισκέψεις αυτές αποτελούν τον κρίκο που συνεχίζει να δένει τους φυσικούς γονείς με το παιδί τους ακόμη κι αν καθορίζει την διαδικασία, τις ημέρες, τις ώρες και τον τόπο των συναντήσεων. Εξηγεί και εκπαιδεύει τους φυσικούς γονείς για την σημασία των συναντήσεων αυτών, καθώς και την αίσθηση της συνέπειας απέναντι στα παιδιά τους, καθιστώντας τους σαφές πως τα παιδιά αισθάνονται απογοητευμένα κι ανεπιθύμητα, όταν αυτοί δεν τηρούν τις υποσχέσεις τους. Τους τονίζεται επίσης ότι με την πάροδο του χρόνου τα παιδιά συνδέονται περισσότερο με τους ανάδοχους γονείς τους γεγονός που δυσκολεύει την επανασύνδεση με την βιολογική οικογένεια.

Οι επισκέψεις των γονέων θα πρέπει να περιορισθούν ή να σταματήσουν εντελώς εάν αποδειχθούν καταστρεπτικές για το παιδί, (Triseliotis, Κουσίδου, 1989 σελ. 19). Επίσης αποφεύγονται οι επισκέψεις όταν υπάρχει ψυχοθεραπεία γονέων. Σε αρκετές περιπτώσεις οι βιολογικοί γονείς δεν είναι κατάλληλοι για να επανακτήσουν την φροντίδα του παιδιού τους. Τότε ευθύνη του κοινωνικού λειτουργού είναι να αρχίσει τον προγραμματισμό για μια μόνιμη οικογενειακή αποκατάσταση του ανηλίκου.

4.2.7 Συνεργασία και στήριξη μετά την τοποθέτηση.

Μια από τις σημαντικές υποχρεώσεις της κοινωνικής οργάνωσης προς τους ανάδοχους γονείς μετά την τοποθέτηση και αφού τους έχει προετοιμάσει και έχει επιλέξει το κατάλληλο παιδί για την οικογένειά τους, είναι η συνεχής συνεργασία μαζί τους και η στήριξη των προσπαθειών που καταβάλλουν ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες των νέων τους ρόλων. Η συνεργασία αυτή μπορεί να γίνεται σε ατομικό επίπεδο με επισκέψεις στο σπίτι ή στο γραφείο ή και σε ομάδες.

Όλες οι έρευνες έχουν δείξει ότι όσο καλή διάθεση και αν έχουν οι ανάδοχοι γονείς, οι στηρικτικές υπηρεσίες μετά την τοποθέτηση βοηθούν ουσιαστικά στην αποφυγή μιας αποτυχημένης και απογοητευτικής σχέσης αναδόχων, παιδιών και φυσικών γονέων. Η στήριξη πρέπει να είναι εντατική ειδικότερα τον πρώτο καιρό και αυτό γιατί ο ερχομός του νέου μέλους επιφέρει αλλαγές και απαιτεί αναπροσαρμογή του τρόπου ζωής της οικογένειας ώστε να ενσωματωθεί σε αυτή το νέο μέλος. Οι ανάδοχοι γονείς χρίζουν της ανάγκης συνεχούς ενθάρρυνσης, παραδοχής και αναγνώρισης των προσπαθειών τους. Από το πόσο καλά θα γίνουν αυτές οι προσαρμογές εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό, η διατήρηση και η επιτυχία της τοποθέτησης (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 39).

Οι ανάδοχοι πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν συνεργάτες-συνάδελφοι της κοινωνικής οργάνωσης. Γι' αυτό θα πρέπει να ενημερώνονται και να συμμετέχουν στις αποφάσεις για το παιδί ή τουλάχιστον να ακούγεται η γνώμη τους και να ενθαρρύνονται να βλέπουν τον εαυτό τους ως συμμετέχοντα στην επίλυση των προβλημάτων. Είναι απαραίτητο και χρήσιμο να έχουν στήριξη και συμβουλευτική βοήθεια για προβλήματα της οικογένειας που αφορούν και το παιδί.

Η παρακολούθηση του έργου τους, η στήριξη των προσπαθειών τους στο χειρισμό του παιδιού, η συνεχιζόμενη εκπαίδευσή τους, η συμβουλευτική βοήθεια σε οικογενειακά τους προβλήματα και η συνεργασία με το παιδί μόνο του, που παρέχονται ή και επιβάλλονται από την κοινωνική οργάνωση μέσω των κοινωνικών λειτουργών και των άλλων ειδικών δεν μειώνουν το κύρος των ανάδοχων γονέων και την συναδερφική ισοτιμία τους έναντι των άλλων υπευθύνων για το παιδί, αντίθετα το ενισχύουν από πλευράς εξειδικευμένης προσφοράς προς το παιδί. (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 38).

Τα πιο πολλά προβλήματα που αναφέρονται από πλευράς ανάδοχων γονέων είναι κυρίως συναισθηματικά και αφορούν κόπωση και αποδιοργάνωση της οικογένειας που τους δημιουργεί κυρίως η συμπεριφορά του παιδιού και η δυσκολία αντιμετώπισής του. Εντονότερα είναι τα προβλήματα αυτά σε περιπτώσεις παιδιών με ειδικές ανάγκες, με προβλήματα ανταγωνισμού και αντιζηλίας μεταξύ των άλλων μελών της οικογένειας και του παιδιού και με καταστάσεις σύγκρουσης και ανταγωνισμού με τους φυσικούς γονείς του παιδιού. Επίσης αναφέρονται προβλήματα που δημιουργούνται από εξωοικογενειακά πρόσωπα (συγγενείς, φίλοι ή και εκπαιδευτικοί) όπου εκφράζουν αρνητικά σχόλια για το παιδί με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αμφιθυμικά συναισθήματα προς το παιδί και διλήμματα για το εάν έπραξαν σωστά που ανέλαβαν τη φροντίδα του (Τ. Κουσίδου, 1992 σελ. 39).

Είναι σημαντικό να αναφερθούμε στα προβλήματα που οι ανάδοχοι γονείς μπορεί να δημιουργούν στους φυσικούς γονείς του παιδιού, διότι αυτό είναι ένα από τα πιο σημαντικά αλλά και δυσκολότερα θέματα στην αναδοχή. Συχνά οι ανάδοχοι γονείς μην κατανοώντας την αξία του ρόλου των φυσικών γονέων δεν δέχονται ή απορρίπτουν τους φυσικούς γονείς του παιδιού, ή ακόμα και αν τυπικά

φαίνονται να τους αποδέχονται, μπορεί να περνούν στο παιδί αρνητικά μηνύματα γι' αυτούς και γενικά να μην μπορούν να ανταποκριθούν στο κομμάτι εκείνο του ρόλου τους που απαιτεί απ' αυτούς να συμπεριλάβουν με θετικό και μέσα σε επιτρεπτά όρια τους βιολογικούς γονείς, είτε είναι φυσικά παρόντες είτε απόντες.

Αυτό είναι πολύ πιθανό να συμβεί όπως και εύκολο είναι οι ανάδοχοι γονείς να παραπέφτουν στην παγίδα πολλών άλλων συγχύσεων και αυτό γιατί; Γιατί η φύση του ρόλου ως ανάδοχου γονέα είναι πολύπλοκη. Ζητούνται απ' τους γονείς τόσα πολλά και διαφορετικά μεταξύ τους που είναι πολύ φυσικό να μπερδευτεί στο τι είναι σωστό και τι λάθος ή τι κάνει καλά και τι όχι. Πρέπει να νοιώσουν και να μεγαλώσουν το παιδί σαν να είναι δικό τους ενώ παράλληλα πρέπει να το μοιραστούν με τους φυσικούς γονείς και ίσως κάποια στιγμή να το αποχωρισθούν. Η σωστή προετοιμασία και η στήριξη μετά την τοποθέτηση κρίνονται απαραίτητες ώστε να απαλύνουν το φορτίο αυτό.

Ένα πάντως πρέπει να γίνει σαφές στους ανάδοχους γονείς, ότι η αναδοχή δεν είναι μέσο για να λύσει κάποιος το πρόβλημα ατεκνίας του, με τον τρόπο που ενδεχομένως το λύνει η υιοθεσία. Ασφαλώς η αναδοχή μπορεί να καλύψει την ανάγκη να μεγαλώσει κανείς ένα παιδί και μπορεί να καταλήξει σε υιοθεσία, αλλά δεν θα πρέπει να είναι ένας έμμεσος τρόπος για να επιτύχει κάποιος μια υιοθεσία γιατί τότε είναι βέβαιο ότι θα προκύψουν προβλήματα και για τον ανάδοχο γονέα και για το παιδί που ενδεχομένως θα βρεθεί σε σύγχυση για τη θέση του μέσα στην οικογένεια.

4.2.8 Επανασύνδεση παιδιού – βιολογικής οικογένειας.

Η βιολογική οικογένεια του παιδιού είναι μια οικογένεια που αντιμετωπίζει προβλήματα διάφορης φύσεως, κι έτσι το παιδί η αναδοχή είναι μια προσωρινή λύση έως ότου ξεπεραστούν τα προβλήματα και γίνει δυνατή η επιστροφή του. Πολλές φορές η αναδοχή γίνεται μακροχρόνια πράγμα που δυσκολεύει έπειτα την επανένωση βιολογικής οικογένειας – παιδιού.

Ένα θεμέλιο για την ομαλή επανένωση θεωρούνται οι επισκέψεις των γονέων κατά το διάστημα που το παιδί έχει τοποθετηθεί στην ανάδοχη οικογένεια. Ο J. Triseliotis (1980 σελ. 97), αναφέρει ότι οι ενήλικες που μεγάλωσαν σε ανάδοχες οικογένειες δεν συγχωρούν τους γονείς που δεν τους επισκέπτονταν, δεν τηρούσαν τις υποσχέσεις τους και δεν ήταν συνεπείς. Αντίθετα η στάση αυτή ενδυνάμωνε το συναίσθημα της απόρριψης και της αναξιότητάς τους ως άτομα.

Στόχος της αναδοχής γενικά είναι η επιστροφή του παιδιού στη φυσική του οικογένεια εφόσον έχουν ξεπεραστεί τα προβλήματα και η ίδια η οικογένεια είναι σε θέση να αναλάβει την ευθύνη του παιδιού. Πολλοί φυσικοί γονείς όμως βλέπουν ως καλή λύση την αναδοχή κι ακόμα όταν δεν υπάρχουν πλέον προβλήματα θεωρούν βάρος να αναλάβουν ξανά την ανατροφή των παιδιών τους.

Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να αποτρέψει την συμπεριφορά αυτή και να συμβάλει στην επανασυγκρότηση της οικογένειας.

Η όλη διαδικασία της επανένωσης επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από παράγοντες όπως η ηλικία του παιδιού, το είδος και η ποιότητα της προηγούμενης ζωής του και ιδιαίτερα των οικογενειακών του σχέσεων καθώς και από το χρονικό διάστημα για το οποίο ο ανήλικος θα τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια. Για κάποιες περιπτώσεις τα χρονικά διαστήματα των τοποθετήσεων έχουν προγραμματιστεί κι οργανωθεί με

κάθε λεπτομέρεια γεγονός που δεν υφίσταται σε κάποιες άλλες, λόγω ανεπάρκειας συγκεκριμένων παραγόντων όπως, σε πηγές κοινότητας, γονεϊκή αρνητικότητα για την επανάκτηση φροντίδας ανηλίκου κ.λ.π.

Σύμφωνα με τον John Triseliotis (1980 σελ. 52), για την επιτυχή επανένωση των αναδόχων παιδιών με τις βιολογικές τους οικογένειες, επιβάλλεται να γίνει ένας διαχωρισμός των περιπτώσεων σε τρία διαφορετικά είδη :

- i. Προστασία για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
- ii. Προστασία για αόριστη χρονική περίοδο.
- iii. Επανάκτησης δεσμών και σχέσεων για βιολογικές οικογένειες όπου τα μέλη τους έχουν διασκορπιστεί και δεν διατηρούν επαφή για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα.

Κινητοποιώντας τους γονείς προς τη συμμετοχικότητα και εμπλοκή τους στη διαδικασία της αναδοχής, είναι ένας τρόπος να αντιληφθούν πόσο σημαντική θεωρείται η παρουσία τους από την κοινωνική υπηρεσία και τον κοινωνικό λειτουργό, πρωταρχικά, ως πηγή πληροφόρησης για τις ανάγκες του παιδιού και τις πιθανές αντιδράσεις του στην ανάδοχη τοποθέτηση και έπειτα ως ζωτικής σημασίας παράγοντες ασφάλειας και αίσθησης συνέχειας για το παιδί τους.

Παράλληλα με τον τρόπο αυτό ο κοινωνικός λειτουργός αντανακλά στο παιδί την ευαισθησία του για όλα αυτά που του συμβαίνουν, το σεβασμό του απέναντι προς τη βιολογική οικογενειακή μονάδα του παιδιού και τη δέσμευσή του για τη διατήρησή της. Οι ανάδοχοι γονείς λαμβάνουν το μήνυμα ότι οι βιολογικοί γονείς επιβάλλεται να έχουν τον κεντρικό ρόλο στη ζωή του ανάδοχου παιδιού τους.

Συμμετοχή των βιολογικών γονέων σημαίνει το δικαίωμα να συνεισφέρουν τη γνώση και τις τεχνικές τους με τέτοιο τρόπο, ώστε να

επηρεάζουν τις αποφάσεις της κοινωνικής οργάνωσης καθώς και τις συνέπειες των αποφάσεων αυτών. Με αυτή την ενεργητική στάση οι γονείς συνεχίζουν να ενδιαφέρονται για το παιδί τους και προετοιμάζονται κατάλληλα για την επανένωση μαζί του.

Ο κοινωνικός λειτουργός ως κύριο έργο έχει να ενθαρρύνει δραστήρια τους βιολογικούς γονείς να συμμετέχουν καθ' όλη τη διαδικασία της ανάδοξης τοποθέτησης, ενώ παράλληλα έχει να αντιμετωπίσει τα συναισθήματά τους, που δυσκολεύουν την παραπάνω κινητοποίησή τους, όπως: φόβοι, συναισθήματα κατωτερότητας και ανεπάρκειας γονεϊκού ρόλου κ.λ.π. Είναι αναγκαίο να επιμένει στην αναγκαιότητα της ενεργητικής παρουσίας των βιολογικών γονέων στην καθημερινή ζωή του ανάδοχου παιδιού τους.

Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να ανακαλύψει τρόπους που θα καταστήσουν δυνατό και εφικτό να διατηρήσουν οι γονείς μέρη του γονεϊκού τους ρόλου μέσα στα πλαίσια της αναδοχής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί π.χ. με κοινές δραστηριότητες όπως: παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων, αγορά ρουχισμού ή οτιδήποτε ο γονέας πιστεύει ότι μπορεί να κάνει και έχει ιδιαίτερη συναισθηματική σημασία για τη σχέση με το παιδί του.

4.3 Φορείς Εφαρμογής Προγραμμάτων Αναδοχής.

4.3.1 Ε.Ο.Π. (Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας).

Ο Ε.Ο.Π, ιδρύθηκε το 1947 με την πρωτοβουλία της τότε βασίλισσας Φρειδερίκης, ως ερανική επιτροπή με την επωνυμία «Έρανος Βορείων Επαρχιών Ελλάδος», με στόχο να ανακουφίσει τις περιοχές της Βόρειας Ελλάδας που είχαν πληγεί από τον Πόλεμο.

Αργότερα ο Έρανος μετονομάστηκε σε «Βασιλική Πρόνοια» και μετέπειτα, το 1970 πήρε το όνομα που επικρατεί μέχρι σήμερα: Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας. Ο Ε.Ο.Π είναι Ν.Π.Ι.Δ. και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (π .ε. 1998 σελ. 53).

Κύριο έργο έχει την εφαρμογή προγραμμάτων προνοιακού χαρακτήρα για την αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων. Πρωταρχικός σκοπός το Ε.Ο.Π είναι η προστασία της οικογένειας, όπως άλλωστε καθορίζεται από το Ν. 2082/92.

Η προστασία της οικογένειας περιλαμβάνει την Διεύθυνση Παιδικής Προστασίας και την Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας Οικογένειας. Συγκεκριμένα στα πλαίσια αυτά ο Ε.Ο.Π. σήμερα λειτουργεί τα εξής προγράμματα :

- **Ιδρύματα κλειστής πρόνοιας**
- **Ιδρύματα ανοιχτής πρόνοιας**
- **Στήριξη βιολογικής οικογένειας**
- **Ανάδοχη φροντίδα**
- **Υιοθεσία**
- **Κέντρα νεότητας**
- **Συμβουλευτικές υπηρεσίες οικογένειας**

- **Κοινωνική βοήθεια-197. Γραμμή άμεσης ψυχολογικής υποστήριξης**
- **Προγράμματα οικοτεχνίας**
- **Προγράμματα Γεωργικού Ταμείου και Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.**

Το πρόγραμμα αναδοχής του Ε.Ο.Π. ξεκίνησε σε πειραματική μορφή από το 1988 μέσα στα πλαίσια της αποϊδρυματοποίησης και στη συνέχεια με πιο εντατικές προσπάθειες το 1990. Ο Ε.Ο.Π. πριν προχωρήσει στην εφαρμογή του προγράμματος, διοργάνωσε σειρά σεμιναρίων για την Αναδοχή.

Στόχος αυτών των σεμιναρίων ήταν η ευαισθητοποίηση και προετοιμασία των προνοιακών στελεχών για την νέα πολιτική της Διοίκησης του Ε.Ο.Π., στον τομέα της παιδικής Προστασίας, καθώς και η ενημέρωση για το τι είναι, πως ανιχνεύεται, πως επιλέγεται, πως προετοιμάζεται και πως λειτουργεί η ανάδοχη οικογένεια. Για τον Ε.Ο.Π., σύμφωνα με την Μ. Σίνδρου, (1997), απαραίτητες προϋποθέσεις για να τοποθετηθεί ένα παιδί σε ανάδοχη οικογένεια είναι:

- ⊗ Η ύπαρξη σχεδιασμού και χρονοδιαγράμματος από την Υπηρεσία του για το κάθε παιδί που πρόκειται να τοποθετηθεί.
- ⊗ Η συγκατάθεση των φυσικών γονέων ή σε αντίθεση περίπτωση να τους αφαιρεθεί η γονική μέριμνα με δικαστική απόφαση.

Τα βασικά δικαιολογητικά που χρειάζονται για να γίνει μια αναδοχή είναι :

- 1) πιστοποιητικό γεννήσεως του παιδιού
- 2) υπεύθυνη δήλωση του έχοντος την επιμέλεια του παιδιού ότι συναινεί για την αναδοχή
- 3) μία εξουσιοδότηση για την σύμβαση που πρόκειται να γίνει μεταξύ βιολογικού γονέα και ανάδοχων γονιών.

Ο Ε.Ο.Π. για την επιλογή και προετοιμασία των αναδόχων γονιών λαμβάνει υπόψη του τα εξής :

- Να γνωρίζουν οι ανάδοχοι γονείς τον ρόλο τους και να έχουν προετοιμαστεί γι' αυτόν.
- Να χαρακτηρίζονται από αγάπη, κατανόηση, αυθορμητισμό, υπομονή και καλοσύνη.
- Να έχουν σταθερές σχέσεις μεταξύ τους και να αναλαμβάνουν από κοινού την ανατροφή του παιδιού.
- Να έχουν βασικό εισόδημα (εργασία) και να μην αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα.
- Να έχουν θετική στάση απέναντι στους βιολογικούς γονείς.
- Η ηλικία τους να είναι ανάλογη με του παιδιού. Στις περιπτώσεις που έχουν δικά τους παιδιά, η ηλικία των παιδιών τους να μην είναι κοντά στην ηλικία του ανάδοχου παιδιού.
- Να είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν με την κοινωνική υπηρεσία.

Ο Ε.Ο.Π. παρέχει την δυνατότητα διαρκούς επιμόρφωσης όχι μόνο των στελεχών του αλλά και των αναδόχων γονέων. Το πρόγραμμα των αναδόχων γονιών είναι αξιολογούμενο. Εκτός από την εκπαίδευση στο αρχικό στάδιο προετοιμασίας, οι ανάδοχοι γονείς μπορούν:

1. Να συμμετέχουν στα επιμορφωτικά και ενημερωτικά σεμινάρια των στελεχών του Ε.Ο.Π.
2. Να έχουν τη δυνατότητα χρησιμοποίησης του επιστημονικού υλικού (βιβλία, περιοδικά).
3. Να συμμετέχουν σε ομαδική αξιολόγηση των περιπτώσεων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

4.3.2 Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ».

Το κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» ιδρύθηκε το 1953 και είναι από τους κυριότερους φορείς παιδικής προστασίας στην Ελλάδα. Είναι Κρατικό Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και τελεί υπό την εποπτεία και τον έλεγχο του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Έργο του «ΜΗΤΕΡΑ» είναι η προσφορά εξειδικευμένων και εξατομικευμένων υπηρεσιών σε παιδιά και γονείς που βρίσκονται σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες. Σήμερα λειτουργεί αποκλειστικά για βρέφη και νήπια, ενώ παράλληλα διεξάγει το θεσμό της υιοθεσίας και της αναδοχής. Παρέχει κατά κύριο λόγο κλειστού τύπου περίθαλψη σε απροστάτευτα βρέφη και νήπια. Το κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» φιλοξένησε κατά καιρούς εκατοντάδες παιδιά (π.ε. 1998 σελ. 53 - 57).

Φιλοσοφία του «ΜΗΤΕΡΑ» είναι ότι η καλύτερη πρόνοια για το παιδί είναι η καλή οικογενειακή φροντίδα και ότι όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να μεγαλώσουν σε ομαλό οικογενειακό περιβάλλον.

Κατά την παραμονή του παιδιού στο κέντρο, στόχος του «ΜΗΤΕΡΑ» είναι εκτός από καλές συνθήκες διατροφής, υγείας και περιβάλλοντος, να βοηθούνται τα παιδιά στην ομαλή ψυχοκινητική, συναισθηματική και κοινωνική τους εξέλιξη. Η δημιουργία δεσμού μεταξύ του παιδιού και της βρεφοκόμου ή του γονιού ενθαρρύνεται ιδιαίτερα.

Στόχοι του κέντρου βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ».

Οι στόχοι του κέντρου βρεφών "Η ΜΗΤΕΡΑ" σύμφωνα με τον νόμο υπ' αριθμών 2082/21.9.1992 (Άρθρο 37) είναι :

- ® Η ιδρυματική και εξωιδρυματική προστασία: των άγαμων μητέρων και των παιδιών τους, των κακοποιημένων – παραμελημένων γονέων και παιδιών, των απροστάτευτων γονέων και παιδιών.
- ® Όλες οι διακρατικές υιοθεσίες και οι υιοθεσίες των υπ’ αυτού προστατευομένων παιδιών.
- ® Όλα τα συναφή προγράμματα ή δραστηριότητες που έχουν ανατεθεί σ’ αυτό από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- ® Η μελέτη και εισήγηση, όταν αυτό ζητηθεί από το Υπουργείο, επί θεμάτων συναφών με τους σκοπούς του.

Επίσης, στους ευρύτερους στόχους του κέντρου περιλαμβάνονται:

- ® Η εκπαίδευση και η έρευνα στους τομείς υγείας και ανάπτυξης του παιδιού και των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων παιδιών και γονέων.
- ® Η εξέλιξη και διάδοση αρχών και μεθόδων για τη σωματική, ψυχολογική ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία των παιδιών, καθώς και η προώθηση σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων.

Το τμήμα ανάδοχων οικογενειών άρχισε να λειτουργεί από το 1957 και εξακολουθεί ακόμα και σήμερα το πολύτιμο έργο του. Τα παιδιά που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες βρίσκονται υπό την προστασία του Κέντρου και παρακολουθούνται από διεπιστημονική ομάδα για όσο διάστημα παραμείνουν σε αναδοχή ή μέχρι να γίνουν κοινωνικά και οικονομικά αυτοδύναμα. Οι ανάδοχοι γονείς βοηθούνται στο έργο τους οικονομικά και συμβουλευτικά από

το κέντρο. Σκοπός του τμήματος είναι να βγεί το παιδί από την απρόσωπη ζωή του ιδρύματος και να τοποθετηθεί σε οικογένεια που θα προσφέρει την αγκαλιά, την αγάπη, την ασφάλεια και την σταθερότητα του σπιτιού σε ένα παιδί που τα έχει στερήσει (π.ε. 1998 σελ. 58 - 60).

4.3.3 Σύλλογος Αναδόχων Οικογενειών.

Ο Ελληνικός σύλλογος αναδόχων οικογενειών αποτελείται από μια ομάδα εθελοντών που προσφέρουν ανιδιοτελείς υπηρεσίες με διάφορους τρόπους στους συνανθρώπους μας. Ξεκίνησε με την δημιουργία μιας μικρής ομάδας το 1985 αλλά η σύστασή του ολοκληρώθηκε το 1989. Οι σκοποί του συλλόγου έχουν τρεις κατευθύνσεις :

- Την ανάπτυξη του θεσμού των Αναδόχων Οικογενειών. Την λύση στο πρόβλημα των εγκαταλελειμμένων παιδιών μέσω της εξεύρεσης αναδόχων γονέων.
- Την ανακούφιση των αδύνατων και όσων έχουν ανάγκη, με την προσφορά υπηρεσιών.
- Την βελτίωση του πολιτιστικού και πνευματικού μας επιπέδου μέσα από τις Ανθρώπινες Αξίες.

Ο σύλλογος αναδόχων οικογενειών έχει υλοποιήσει κάποιους στόχους που βρίσκονται ήδη σε εφαρμογή. Αυτοί είναι:

1. Η τοποθέτηση εγκαταλελειμμένων παιδιών που προέρχονται από κρατικά ή ιδιωτικά ιδρύματα, σε επιλεγμένες ανάδοχες οικογένειες για φιλοξενία ή επιμέλεια. Στόχος του συλλόγου είναι η ανεύρεση και συνεργασία με τέτοιες οικογένειες.
2. Η καθημερινή σίτιση εγκαταλελειμμένων παιδιών και οικογενειών. Το πρόγραμμα αυτό βασίζεται στην προσφορά τροφής από τα μέλη του συλλόγου.
3. Επισκέψεις σε ιδρύματα. Ομάδες του συλλόγου επισκέπτονται
 - γηροκομεία
 - ιδρύματα ατόμων με ειδικές ανάγκες
 - σωφρονιστικά ιδρύματα

- ιδρύματα που φιλοξενούν εγκαταλελειμμένα παιδιά.
- 4. Αιμοδοσία
- 5. Ιατρική περίθαλψη. Ομάδα γιατρών προσφέρει βοήθεια σε όσους έχουν ανάγκη ακόμα και στο σπίτι.
- 6. Συλλογή και διανομή ιματισμού και άλλων αγαθών.
- 7. Ένα πολύ σημαντικό έργο του συλλόγου είναι αυτό των ανθρώπινων αξιών. Στον τομέα αυτό έχει γίνει προεργασία με μελέτες και επεξεργασία της έννοιας και της σημασίας των Ανθρώπινων Αξιών και της συμβολής αυτών για την αγωγή των παιδιών και για την βελτίωση του πολιτιστικού επιπέδου των μελών το συλλόγου με την παρακολούθηση ειδικών συνεδρίων σε εθνικό αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο. (π.ε. 1998 σελ. 64).

4.3.4 Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (Π.Ν.Α.).

Στον τομέα των παιδιών, εφήβων και ενηλίκων με ψυχικές παθήσεις το Κέντρο Ψυχικής Υγείας και το Π.Ν.Α., τα τελευταία χρόνια άρχισαν να εφαρμόζουν πειραματικό πρόγραμμα αναδοχής, μέσα στα πλαίσια της αποϊδρυματοποίησης με επιδότηση της Ε.Ο.Κ.

Το Πρόγραμμα αναδόχων Οικογενειών είναι ένα ειδικό πρόγραμμα που υλοποιεί το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Π.Ν.Α, ξεκίνησε το 1989 και στόχος του είναι η κοινωνική αποκατάσταση ατόμων, ηλικίας 5 έως 25 ετών. Η κοινωνική αποκατάσταση αφορά στην ένταξη και παραμονή τους, σε κατάλληλες οικογένειες, συνεχίζοντας την θεραπευτική τους παρακολούθηση. Οι οικογένειες αυτές καλούνται να υποκαταστήσουν τον ρόλο των φυσικών οικογενειών, είτε γιατί αυτές δεν υπάρχουν, είτε γιατί αδυνατούν να αναλάβουν τον ρόλο τους.

Γίνονται προσπάθειες για αναδοχή παιδιών και εφήβων με ελαφρά νοητική υστέρηση, οριακή νοημοσύνη, ήπιες ψυχικές διαταραχές και δυσκολίες στην συμπεριφορά. Τα άτομα αυτά είτε νοσηλεύονται στο Π.Ν.Α είτε παρακολουθούνται στα ιατροπαιδαγωγικά κέντρα σε εξωτερική βάση.

Ανάδοχοι γονείς, σε αυτό το πρόγραμμα μπορούν να γίνουν όσοι έχουν την ειλικρινή διάθεση να προσφέρουν αγάπη, κατανόηση, ασφάλεια και υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον, ηλικίας 25 έως 60 ετών.

Το πρόγραμμα του Π.Ν.Α, παρέχει :

- 1) Ψυχοκοινωνική στήριξη στην Ανάδοχη Οικογένεια για να βοηθηθεί σε οποιοδήποτε πρόβλημα προκύψει σε σχέση με το παιδί και τη φροντίδα του.
- 2) Ομάδα από ειδικούς επιστημονικούς συνεργάτες ασχολείται με την στήριξη και παρακολούθηση της πορείας των παιδιών.

- 3) Πλήρη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για το αναδεχόμενο παιδί
- 4) Μηνιαία επιδότηση η οποία ξεκινά από 360 € και φτάνει τα 450 € (π.ε. 1998 σελ. 64 - 65).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΟΧΗ.

5.1 Οι προσανατολισμοί για μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική της αναδοχής.

Σύμφωνα με τη Χριστίνα Βάγια (1992 σελ. 19), οι προσανατολισμοί για μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική της αναδοχής είναι οι εξής:

1. Αποασυλοποίηση – αποϊδρυματοποίηση, φροντίδα του παιδιού στην οικογένεια.
2. Αποκέντρωση με έμφαση στο τοπικό επίπεδο: Οι αρμόδιες υπηρεσίες που λειτουργούν κοντά στις ανάδοχες οικογένειες και να δρουν σε περιορισμένες οικογενειακές μονάδες (Δήμους ή Κοινότητες).
3. Πλουραλισμός στη συμμετοχή. Δηλαδή διευκόλυνση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων για αναδοχή και όλων των πολιτών γενικά με έμφαση στη διαβούλευση και στη συναπόφαση.
4. Περισσότερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ φορέων αναδοχής και άλλων τομέων Πρόνοιας με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας (διατομεακή – διϋπηρεσιακή).

Σκοπός των κινήσεων αυτών είναι να έρθουν οι υπηρεσίες και οι επαγγελματίες κοντά σ' αυτούς που έχουν προοπτικές να γίνουν μελλοντικοί ανάδοχοι γονείς. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με αποκεντρωμένα δίκτυα κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών και με την κινητοποίηση των πολιτών, των εξυπηρετούμενων, των ίδιων των καταναλωτών των υπηρεσιών. Σήμερα σχεδόν παντού οργανώνονται και λειτουργούν μη κυβερνητικές, εθελοντικές οργανώσεις και οργανωμένες

ομάδες πολιτών με σκοπό να επηρεάσουν τη χάραξη της κοινωνικής πολιτικής για την Υγεία, την Πρόνοια και την Προστασία του πολίτη. Η επιρροή τους δρα τόσο καταλυτικά σε μερικούς τομείς που πολλοί μιλούν για ένα «τρίτο πεδίο δράσης» πέρα από το κράτος και την αγορά. Στα δυτικά κράτη πιέζονται να αναγνωρίσουν την προσφορά του εθελοντικού τομέα και να διευκολύνουν την ιδιωτική πρωτοβουλία. Είναι απαραίτητο και στην χώρα μας ο τομέας της αναδοχής να αποκτήσει τους εθελοντές της.

Όπως αναφέρεται από την Χριστίνα Βάγια (1992 σελ. 20 - 21), τα κίνητρα του πολίτη που αποφασίζει να κινητοποιήσει διάφορα κέντρα ισχύος και κοινωνικές ομάδες και να κινητοποιηθεί ο ίδιος μέσα από οργανωμένες και συλλογικές προσπάθειες για την προώθηση και καθιέρωση ενός σύγχρονου θεσμού αναδοχής μπορεί να είναι :

1. Η ανάγκη για αλληλεγγύη και κατανόηση.
2. Η επιθυμία να σταματήσει η τεχνητή ψυχική και συναισθηματική βλάβη των παιδιών χωρίς οικογένεια.
3. Η απελπιστική εικόνα της σημερινής κατάστασης: Το υπάρχον δίκτυο υπηρεσιών για το απροστάτευτο παιδί είναι ανεπαρκές και η μέχρι τώρα εφαρμογή του θεσμού της ανάδοχης οικογένειας φοβερά περιορισμένη και εγκλωβισμένη σε παρωχημένα, αναποτελεσματικά συστήματα.
4. Η από κοινού αντιμετώπιση-κοινός αγώνας πολιτών και επαγγελματιών – να επιτευχθεί κάποτε αλλαγή, εκεί όπου οι μεμονωμένες προσπάθειες αποτυγχάνουν.
5. Η ανάγκη να ενημερωθεί η κοινότητα και κυρίως να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη για τα προβλήματα των έγκλειστων στα ιδρύματα παιδιών και για τις δυνατότητες

που προσφέρει ο θεσμός της αναδοχής στην οικογένεια και στο εγκαταλειμμένο παιδί.

6. Η συνειδητοποίηση όλο και μεγαλύτερου αριθμού πολιτών της θετικής συμβολής προς την κοινωνία, όταν ανατραφούν τα παιδιά σε οικογένεια και τυχόν καλής μεταχείρισης.
7. Η έλλειψη επαρκούς δικτύου κρατικών υπηρεσιών για την οικογένεια σε κρίση και η αποτυχία των υποκατάστατων της οικογένειας.
8. Η αντίληψη ότι μια ομάδα ενδιαφερομένων πολιτών μπορεί να αποτελέσει ομάδα πίεσης και λόμπυ προκειμένου να κινητοποιήσει τους αρμόδιους φορείς ν' ασχοληθούν ουσιαστικά με το πρόβλημα.
9. Η αγωνία για την επιβίωση και τη φροντίδα του βαριά ανάπηρου παιδιού μετά το θάνατο των γονέων.

5.1.1 Δείγμα δράσης οργανωμένων και συλλογικών προσπαθειών.

Σύμφωνα με το περιοδικό Εκλογή του 1992 δείγμα δράσης οργανωμένων και συλλογικών προσπαθειών των πολιτών για την εξάπλωση του θεσμού της αναδοχής.

1. Διαφώτιση – Ενημέρωση – Δημόσιες Σχέσεις

- Προβάλλονται τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη της αναδοχής απροστάτευτων παιδιών.
- Ευαισθητοποιείται η κοινή γνώμη.
- Προσελκύονται ενδιαφερόμενα ζευγάρια και οικογένειες.
- Ενισχύεται η αναγνώριση του θεσμού.
- Εμποδίζεται η παραμέληση παιδιών.

2. Lobbying – Συνηγορία

- Ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση πολιτικών και άλλων κέντρων λήψης αποφάσεων για καινοτόμες αλλαγές στην πολιτική της αναδοχής και της αποϋδριματοποίησης.
- Συνηγορία υπέρ των ανάδοχων οικογενειών για καλύτερη υποστήριξη με προσιτές υπηρεσίες από ειδικευμένα στελέχη.
- Εξασφάλιση οικονομικών πόρων για ενίσχυση προγραμμάτων.

3. Προώθηση νομοθετικών και άλλων μέτρων για την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών αναδοχής, αλλά και

των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας για τη δημιουργία ευπρόσιτων και αντιγραφειοκρατικών παροχών.

- 4. Εθελοντική εργασία :** Εξεύρεση, εκπαίδευση, χρησιμοποίηση εθελοντών για ποικιλία δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, υποβοηθητικών της κοινής επιδίωξης.
- 5. Ομαλοποίηση των σχέσεων αναδόχων οικογενειών με την ευρύτερη κοινότητα.**
 - Εκδηλώσεις συναναστροφής, υποστηρικτική εργασία προς τις ανάδοχες οικογένειες.
 - Συμβουλευτικές υπηρεσίες, προσωρινή φιλοξενία, ανταλλαγή απόψεων για τα προβλήματα των έγκλειστων στα ιδρύματα παιδιών και για τις δυνατότητες που προσφέρει η αναδοχή στην οικογένεια και στο εγκαταλειμμένο παιδί.
- 6. Άσκηση ελέγχου** παράλληλα με τις κοινωνικές υπηρεσίες π.χ. έρευνες για την κατάσταση των παιδικών ιδρυμάτων, των σημερινών αναδόχων οικογενειών, του παιδικού πληθυσμού σε κίνδυνο κ.α.
- 7. Συμμετοχή** στη λειτουργία του γενικότερου δικτύου παροχών για τις ανάδοχες οικογένειες (διοικητικά συμβούλια, επιτροπές, ομοσπονδία συλλόγων αναδόχων, ανάπτυξη συλλόγων σε διάφορες πόλεις κ.λ.π.).
- 8. Γραφείο ενημέρωσης πολιτών** όπου παρέχονται πληροφορίες για τη νομοθεσία της αναδοχής, της διευκολύνσεις στην οικογένεια κ.α. Η συνεχής και εμπειριστατωμένη πληροφόρηση βοηθά στην αλλαγή των στάσεων και της συμπεριφοράς απέναντι στο θεσμό.

9. **Διεθνοποίηση** του προγράμματος. Ανάπτυξη συνεργασίας με παρόμοιες πρωτοβουλίες σε άλλα κράτη και με διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλα παρόμοια δίκτυα.

5.1.2 Οι προοπτικές.

Η προστασία του παιδιού και γενικότερα η επιτυχία της κοινωνικής πρόνοιας ενός κράτους είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την πρωτοβουλία, την συμμετοχή των ενδιαφερομένων πολιτών αλλά και της κοινότητας γενικότερα. Μπορούν να προσφέρουν πλούσιο έργο με την εθελοντική τους εργασία στα πλαίσια ενός προωθητικού προγράμματος. Η εθελοντική πρωτοβουλία και οι ομάδες αυτοβοήθειας δρουν πιο άμεσα και μπορούν να επηρεάσουν ευκολότερα, απ' ό,τι οι κρατικές υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας των οποίων το σύστημα χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και γραφειοκρατία. Αναλυτικότερα ο «προωθητικός προσανατολισμός» επιδιώκεται (Βάγια Χ., 1992 σελ. 22 - 23):

1. Στο σημερινό επίπεδο παροχής υπηρεσιών αναδοχής.
2. Στο σύστημα λειτουργίας του τομέα της παιδικής προστασίας στη χώρα μας.
3. Στην κατάσταση που επικρατεί στη σημερινή αδιάφορη κοινωνία μας, που επιμένει να αγνοεί το πρόβλημα του παιδιού χωρίς οικογένεια.

Όμως αυτός ο «προωθητικός προσανατολισμός» του πολίτη, διατρέχει κινδύνους και δεν μπορεί να ολοκληρωθεί όσο υπάρχουν τα πραγματικά εμπόδια της ιδρυματικής πολιτικής, της γραφειοκρατίας, των συγκεντρωτικών δομών στη λήψη των αποφάσεων, του ακαταλόγιστου διαμελισμού των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Όσο το σύστημα των κοινωνικών υπηρεσιών αδυνατεί να προσαρμόσει τις παροχές στις προσωπικές ανάγκες, ενώ σκοπίμως περιορίζεται η ανιδιοτελής ιδιωτική εθελοντική πρωτοβουλία και παρεμποδίζεται η αυτοδιαχείριση, η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων και στον κοινωνικό σχεδιασμό δεν μπορεί να επιτευχθεί. Η πρωτοβουλία της δημιουργίας εθελοντικών σωμάτων, με μόνο κίνητρο την αναβάθμιση και

εξάπλωση του θεσμού των Αναδόχων Οικογενειών είναι μια ελπιδοφόρα πράξη για το μέλλον ώστε να αναπτυχθεί και να πολλαπλασιαστεί ο θεσμός προς όφελος των εγκαταλειμμένων. Ο όρος είναι σχετικά πρόσφατος και ασαφής ως προς το περιεχόμενο και τις επιπτώσεις. Υπονοεί κυρίως μια επιδίωξη για την αναβάθμιση του ρόλου του πολίτη στον σχεδιασμό και στην παραγωγή κοινωνικού προϊόντος.

5.1.3 Η κινητοποίηση του πολίτη ως μέσο παιδικής προστασίας.

Ο αριθμός των παιδιών που εγκαταλείπονται για διάφορους λόγους από τους γονείς τους ή απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον, έχει πάρει και στη χώρα μας τον τελευταίο καιρό ανησυχητικές διαστάσεις, με συνέπεια, οι ευθύνες όλων μας τόσο της πολιτείας και των διαφόρων επί μέρους δημόσιων υπηρεσιών, όσο και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και του κάθε πολίτη μεμονωμένα για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού να γίνονται, μέρα με τη μέρα μεγαλύτερες. Σύμφωνα με την Ρόζη Νασίκα (1992 σελ. 24 - 26) δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής του κάθε ένα:

1. Ότι όταν μια κοινωνία αδυνατεί να προστατεύσει επαρκώς ένα παιδί, ένα εγκαταλειμμένο παιδί, όταν στερεί απ' αυτό το χαμόγελο και τη χαρά που δίνει η αγάπη, όταν ανέχεται το κλάμα και τον πόνο της μοναξιάς του και όταν αποδέχεται έμμεσα, την περιθωριοποίησή του, τότε αυτή η κοινωνία γι' αυτό και μόνο το λόγο δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται πολιτισμένη και προοδευτική.
2. Πρέπει επιπλέον να έχουμε κατά νου ότι μια κοινωνία που διεκδικεί μια καλύτερη θέση στο χώρο των πολιτισμένων κρατών, που έχει ανάγκη από εκσυγχρονισμό και από ουσιαστική και ποιοτική βελτίωση στη λειτουργία των θεσμών και των διαφόρων οργάνων της, πρέπει να επιδιώξει να διαμορφώσει μια νεολαία ικανή να αγαπήσει και να ενδιαφερθεί για τον συνάθρωπό της και αποφασισμένη να αγωνιστεί για την βελτίωση της θέσης ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου. Λόγοι ανθρωπιστικοί, κοινωνικοί, εθνικοί επιβάλλουν τη γενικότερη κινητοποίηση για την

ευαισθητοποίηση της κοινωνίας μας στην ανάγκη καλύτερης προστασίας του εγκαταλειμμένου παιδιού.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναλυθεί η έννοια της προστασίας του εγκαταλειμμένου παιδιού. Παλαιότερα ο ορισμός αυτός ήταν συνδεδεμένος με το άσυλο, το ορφανοτροφείο και τα διάφορα κοινωνικά ιδρύματα, τα οποία όμως ανεξάρτητα από τη θετική τους προσφορά στον τομέα αυτό δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις σχετικές ανάγκες.

Τα παιδιά μεγαλώνουν μέσα εκεί σε ένα φλάτ περιβάλλον και κάτω από συνθήκες διαβίωσης που κάθε άλλο παρά οικογενειακό περιβάλλον θυμίζει. Δεν έχουν τα απαραίτητα για την εξέλιξή τους πρότυπα όπως εκείνο το πατέρα ή της μητέρας και χωρίς να γνωρίζουν την ιδιαιτερότητα της σχέσης των γονέων προς το παιδί, χωρίς να προετοιμάζονται κατάλληλα για μια σταδιακή και κυρίως χωρίς τραυματικές εμπειρίες, ισότιμη με τα άλλα παιδιά, ένταξη στο κοινωνικό σύνολο.

Υπάρχει ανάγκη λοιπόν το ανεπαρκές αυτό σύστημα εγκαταλειμμένων παιδιών να αντικατασταθεί με κάποιο άλλο πιο ανθρώπινο, πιο βιώσιμο και πιο κοντά στις συνθήκες στις οποίες η πλειοψηφία των παιδιών μεγαλώνει (φυσική οικογένεια). Το κοντινότερο στις απαιτήσεις αυτές σύστημα είναι αυτό των ανάδοχων οικογενειών, ένας θεσμός που γνωρίζει μεγάλη άνθηση στο εξωτερικό.

5.2 Νέα προγράμματα και ιδέες για την αναδοχή στην Ελλάδα.

Το πρόγραμμα αναδοχής του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας.

Ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας είναι από τους μεγαλύτερους και σημαντικότερους φορείς της κοινωνικής πρόνοιας. Είναι νομικό πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Κύριο έργο έχει την εφαρμογή προγραμμάτων προνοιακού χαρακτήρα για την αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων.

Μία από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του Οργανισμού είναι η παιδική προστασία. Παιδική προστασία είναι το σύνολο των υπηρεσιών, παροχών και μέτρων που παίρνει η πολιτεία σε περιπτώσεις οικογενειών και παιδιών που φθάνουν σε κρατικές ή ιδιωτικές κοινωνικές οργανώσεις εξ αιτίας της αδυναμίας ή ανικανότητας της φυσικής οικογένειας να φροντίσει και να προστατεύσει το παιδί της. Στόχος της παιδικής προστασίας είναι η διασφάλιση της σωματικής και ψυχοκοινωνικής υγείας των παιδιών που για οποιοδήποτε λόγο δεν μπορούν να έχουν επαρκή φροντίδα από την οικογένειά τους και επιβάλλεται να απομακρυνθούν απ' αυτήν προσωρινά ή μόνιμα, (Νομοσχέδιο περί Παιδικής Προστασίας Κέντρο Βρεφών Η Μητέρα Νοέμβριος 1987, άρθρο 1^ο).

Ο Ε.Ο.Π. στην προσπάθειά του να προσφέρει στο συγκεκριμένο παιδί τη συμφερότερη λύση, παρέχει στα στελέχη του τη δυνατότητα να επιλέξουν ένα από τα προγράμματα Παιδικής Προστασίας που εφαρμόζει:

1. Επιδότηση φυσικών οικογενειών
2. Ιδρυματική περίθαλψη

3. Ανάδοχη φροντίδα

4. Υιοθεσία

Ο θεσμός της αναδοχής εξελίσσεται διεθνώς σε μια αποδοτική μορφή προστασίας παιδιών που ζουν εκτός της φυσικής τους οικογένειας και αναφέρεται σε οικογένειες ή άτομα που παίρνουν παιδιά άλλων οικογενειών προσωρινά ή μόνιμα έναντι αμοιβής, μέχρις ότου η φυσική τους οικογένεια ξεπεράσει τις δυσκολίες της και αναλάβει ξανά τη φροντίδα του παιδιού της, ή μέχρι να βρεθεί η συμφερότερη για το παιδί λύση. Στόχος του θεσμού είναι να προσφέρει στο παιδί, μέσα από την εμπειρία της οικογενειακής ζωής αγάπη και κατάλληλα ερεθίσματα που να προάγουν τη σωματική, συναισθηματική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξή του.

Απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε ο Οργανισμός να προβεί στην τοποθέτηση ενός παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι:

- Η ύπαρξη σαφούς σχεδιασμού και χρονοδιαγράμματος από την υπηρεσία για κάθε παιδί που τοποθετείτε σε ανάδοχη οικογένεια.
- Η συγκατάθεση των φυσικών γονιών ή να τους έχει αφαιρεθεί η γονική μέριμνα με δικαστική απόφαση.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

Σήμερα οι κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται στον ευαίσθητο αυτό τομέα της παιδικής προστασίας πρέπει να είναι αρκετά ευαισθητοποιημένοι με το θέμα «παιδί» και να έχουν τη δυνατότητα να εξειδικεύονται, με επιμορφωτικά σεμινάρια κ.α., για να αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες για τους σωστούς χειρισμούς των περιπτώσεων.

Επίσης οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να έχουν τη δυνατότητα και την υποστήριξη ομάδας ειδικών επιστημόνων ώστε να μπορούν να συζητούν στην ομάδα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Ο θεσμός της ανάδοξης οικογένειας είναι ένα σύστημα υποκατάστασης οικογενειακής φροντίδας για παιδιά, που προέρχονται από οικογένειες που βρίσκονται σε περίοδο κρίσης και δεν μπορούν να τους προσφέρουν φροντίδα για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα.

Στην αναδοχή μια οικογένεια προσφέρει το σπιτικό της και βοηθά το παιδί να ζήσει στο φυσικό του περιβάλλον. Η ανάδοχη οικογένεια σε καμία περίπτωση δεν είναι υποκατάστατη της βιολογικής οικογένειας αλλά βοηθός της για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται αναγκαίο.

Η μεγάλη προσφορά του θεσμού μπορεί να διατυπωθεί συνοπτικά ως εξής:

- Η ανάδοχη οικογένεια βοηθά ένα παιδί να αποφύγει την εισαγωγή και παραμονή του σε ίδρυμα.
- Βοηθά να διατηρήσει ζωντανό και κατά το δυνατό θετικό το παρελθόν του.
- Συμβάλλει στο να ξεπεραστούν τα τραύματα από τυχόν κακοποίηση ή εγκατάλειψη.
- Προετοιμάζει έναν έφηβο για να ζήσει μόνος του.
- Βοηθά τις οικογένειες που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες.
- Βοηθά ανθρώπους μεγάλης ηλικίας που δεν μπορούν να αυτοσυντηρηθούν.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ.

ΠΙΚΠΑ:

210 – 6427850

Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ»:

210 – 2640600

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων:

210 – 3723000

Υπουργείο Υγείας & Πρόνοιας:

210 – 5232821

Παράρτημα Α΄

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ.

Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η αναδοχή ανηλίκων περιλαμβάνεται στα άρθρα 1655-1665 Α.Κ. Με το νόμο 2477/1996.

Αναδοχή είναι η ανάληψη της φροντίδας του ανήλικου από τρίτους. Η αναδοχή γίνεται είτε με σύμβαση, είτε με δικαστική απόφαση. Στην περίπτωση της αναδοχής με σύμβαση, οι γονείς ή ο επίτροπος μπορούν ελεύθερα να επιλέξουν την ανάδοχη οικογένεια η οποία μπορεί να αποτελείται από συζύγους με ή χωρίς παιδιά ή από ένα άτομο, αρκεί να έχει κριθεί κατάλληλο για το σκοπό αυτό. Σε αντίθετη περίπτωση το δικαστήριο δικαιούται να άρει την αναδοχή. Η σχετική συμφωνία καταρτίζεται μεταξύ των γονέων ή του επιτρόπου και του ή των τρίτων και είναι ρητή (έγγραφη) ή σιωπηρή (μακροχρόνια αρμονική διαβίωση του ανήλικου σε μια οικογένεια). Η αναδοχή πρέπει να ανακοινώνεται υποχρεωτικά στην κοινωνική υπηρεσία.

Διατήρηση των σχέσεων με τη φυσική οικογένεια ή τον επίτροπο.

Όταν τρίτοι έχουν την πραγματική φροντίδα του ανηλίκου, γιατί τους την ανέθεσαν είτε οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος είτε το δικαστήριο, οι έννομες σχέσεις μεταξύ του ανηλίκου και της φυσικής του οικογένειας ή του επιτρόπου και ιδίως οι αρμοδιότητες από τη γονική μέριμνα ή την επιτροπεία παραμένουν αμετάβλητες, εφόσον δεν ορίζεται στο νόμο διαφορετικά. (Άρθρο 1655).

Υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων.

Οι ανάδοχοι γονείς οφείλουν να διευκολύνουν τις προσωπικές σχέσεις και την επικοινωνία των φυσικών γονέων ή του επίτροπου με τον ανήλικο, εφόσον δεν παραβλάπτονται ουσιώδη συμφέροντά του. Σε περίπτωση διαφωνίας αποφασίζει το δικαστήριο. (Άρθρο 1656).

Οι ανάδοχοι γονείς οφείλουν επίσης να παρέχουν ανελλιπώς στους φυσικούς γονείς ή στον επίτροπο, καθώς και στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία, πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο και τις συνθήκες διαβίωσης και ανάπτυξης του ανηλίκου. (Άρθρο 1657).

Οι ανάδοχοι γονείς δεν έχουν το δικαίωμα να ενεργούν εναντίων της βούλησης των φυσικών γονέων ή του επίτροπου, αν αυτή εκφράστηκε ρητά. (Άρθρο 1658).

Γενικά περί υποχρεώσεων των αναδόχων

Οι υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων βρίσκονται σε συνάρτηση με το έργο που τους έχει ανατεθεί, δηλαδή την προσφορά φροντίδων, στοργής και προστασίας προσωρινός στον ανήλικο, χωρίς μεταβολή των έννομων σχέσεων με τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπό του και την ανατροφή, διαπαιδαγώγηση και προστασία του ανήλικου.

Αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων.

Αν δεν παρέχονται σ' αυτούς περισσότερες από το νόμο ή με δικαστική απόφαση, οι ανάδοχοι γονείς ασκούν στο όνομα και για λογαριασμό των φυσικών γονέων ή του επίτροπου, όσες αρμοδιότητες τους είναι απαραίτητες για να μεριμνούν για τις τρέχουσες και τις επείγουσες υποθέσεις του ανηλίκου. Έχουν επιπλέον, σε κάθε περίπτωση, το δικαίωμα να αξιώνουν από τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο, πριν αυτοί λάβουν οποιαδήποτε απόφαση σχετική με τον ανήλικο, να τους παρέχουν τη δυνατότητα να διατυπώνουν τη γνώμη τους. (Άρθρο 1659).

Γενικά

Από την διάταξη του άρθρου αυτού προκύπτει αφενός ότι τα δικαιώματα των ανάδοχων γονέων δεν ασκούνται για λογαριασμό του ανηλίκου, αλλά στο όνομα των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου, τους οποίους εκπροσωπούν και αφετέρου ότι τα δικαιώματα αυτά είναι πολύ περιορισμένα σε έκταση, αφού σ' αυτά περιλαμβάνονται τα απαραίτητα για την αντιμετώπιση των επειγουσών περιπτώσεων, οι οποίες είναι δυνατόν να αφορούν το πρόσωπο ή την περιουσία του ανήλικου.

Αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο.

Όταν η ένταξη του ανηλίκου στην ανάδοχη οικογένεια γίνεται διαρκέστερη, ενώ παράλληλα εξασθενούν οι δεσμοί του με τους φυσικούς γονείς του, οι ανάδοχοι γονείς έχουν το δικαίωμα να ζητούν από το δικαστήριο να αφαιρεί από του φυσικούς γονείς εν μέρει ή εν όλο την επιμέλεια του ανηλίκου ή και τη διοίκηση της περιουσίας του. Στην τελευταία περίπτωση οι ανάδοχοι γονείς καθίστανται επίτροποι. (Άρθρο 1660).

Αν ο ανήλικος τελεί υπό επιτροπεία.

Αν ο ανήλικος τελεί υπό επιτροπεία και συντρέχουν προϋποθέσεις ανάλογες με αυτές του προηγούμενου άρθρου , οι ανάδοχοι γονείς μπορούν να ζητήσουν από το δικαστήριο , είτε να διορισθούν συνεπίτροποι είτε να ανατεθεί σ' αυτούς ολόκληρη η επιτροπεία.(Άρθρο 1661).

Άρση της αναδοχής.

Με εξαίρεση τις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων, οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος που ανέθεσαν τη φροντίδα του ανηλίκου στους ανάδοχους γονείς με σύμβαση, έχουν το δικαίωμα να ανακαλούν την ανάθεση οποτεδήποτε. Με την ίδια εξαίρεση, μπορεί και το δικαστήριο, αν η ανάθεση έγινε με απόφασή του, να θέτει τέρμα σ'

αυτήν, όταν το ζητούν οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος, εφόσον διαπιστώνει ότι εξέλειπαν οι λόγοι για τους οποίους είχε αποφασισθεί το μέτρο. (Άρθρο 1662).

Το δικαστήριο μπορεί επίσης να αίρει την ανάθεση και να εμπιστευτεί τη φροντίδα του ανηλίκου σε άλλους, με αίτηση των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου , άλλων συγγενών, του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως, όταν διαπιστώνεται ότι η ανάδοχη οικογένεια δεν είναι κατάλληλη να ανταποκριθεί στα καθήκοντά της. (Άρθρο 1663).

Τι συνεκτιμά το δικαστήριο.

Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση του δικαστηρίου πρέπει να είναι σύμφωνη με το συμφέρον του ανηλίκου. Το δικαστήριο οφείλει ανάλογα με την ωριμότητα του ανηλίκου, να ακούει πριν αποφασίσει και τη δική του γνώμη. Επίσης, οφείλει να ακούει τους ανάδοχους και τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο και να συνεκτιμά την έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας. Αρμόδιο δικαστήριο για την άρση της αναδοχής είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο της συνηθισμένης διαμονής του ανηλίκου (Άρθρο 1664).

Εποπτεία της κοινωνικής υπηρεσίας.

Σε κάθε περίπτωση αναδοχής ανηλίκου, η αρμόδια κοινωνική υπηρεσία παρακολουθεί με ειδικευμένα όργανά της την εξασφάλιση των απαραίτητων υλικών και ηθικών προϋποθέσεων για την κανονική διαβίωση και ανάπτυξη του ανήλικου, επεμβαίνει με κατάλληλες συμβουλές ή άλλες προσφορές μεθόδους κάθε φορά που το επιβάλλει το συμφέρον του και αναφέρεται σχετικά στο δικαστήριο.

Όταν η αναδοχή του ανηλίκου γίνεται με σύμβαση, έχουν τόσο οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος όσο και οι ανάδοχοι γονείς την υποχρέωση να αναγγείλουν χωρίς καθυστέρηση τη σύμβαση στην κοινωνική υπηρεσία. (Άρθρο 1665).

Γενικά

Με τα άρθρα 1662, 1663 καθιερώνονται τρεις τρόποι άρσης της αναδοχής. Ο πρώτος από τους τρόπους αυτούς για την περίπτωση που η ανάθεση της φροντίδας του ανηλίκου στους ανάδοχους γονείς έγινε με σύμβαση από τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο, ενώ ο δεύτερος και τρίτος, για την περίπτωση που η ανάθεση της φροντίδας του ανηλίκου σε ανάδοχους γονείς έγινε με δικαστική απόφαση.

Άρθρο 10

Απαιτούμενα δικαιολογητικά.

1. Για να τοποθετηθεί ένας ανήλικος σε ανάδοχη οικογένεια απαιτούνται :

- Για ορφανά, ληξιαρχική πράξη θανάτου των γονέων και βεβαίωση αρμόδιας αρχής ότι κανείς δεν αναλαμβάνει την επιμέλειά τους.
- Για παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών , αίτηση του γονέα και ληξιαρχική πράξη θανάτου του άλλου γονέα ή διαζευκτήριο ή αποδεικτικό ότι ο ανήλικος είναι φυσικό (εκτός γάμου) παιδί.
- Για εγκαταλελειμμένα ή κοινωνικά απομονωμένα παιδιά, οποιοδήποτε δημόσιο έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο Νομικά αρμόδιου οργάνου από το οποίο να προκύπτει το γεγονός της εγκατάλειψης ή της κοινωνικής απομόνωσης.

Τα ίδια δικαιολογητικά ισχύουν και για περιπτώσεις επιβλαβούς οικογενειακού περιβάλλοντος ή αν ο ανήλικος υφίσταται κακοποιήσεις.

- Σε περιπτώσεις οξέων και έκτακτων προβλημάτων απαιτούνται πλήρη αποδεικτικά στοιχεία για τα περιστατικά.

2. Αυτοί που επιθυμούν να γίνουν ανάδοχοι γονείς πρέπει να υποβάλλουν στον αρμόδιο φορέα τα εξής :

- Αίτηση στην οποία να αναγράφονται το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση κατοικίας και η ηλικία τους.
- Πιστοποιητικό οικογενειακής και περιουσιακής κατάστασης των γονέων και των συνοικούντων με τους υποψήφιους γονείς μελών της οικογένειας.
- Πιστοποιητικό υγείας των ίδιων και των συνοικούντων με αυτούς μελών.
- Αντίγραφο ποινικού μητρώου των ίδιων και των συνοικούντων με αυτούς ενήλικων μελών.
- Υπεύθυνη δήλωση για τους λόγους που τους ώθησαν να γίνουν ανάδοχους γονείς.
- Οτιδήποτε άλλο στοιχείο κριθεί αναγκαίο απ' τους αρμόδιους που διενεργούν την έρευνα κοινωνικούς λειτουργούς που είναι απαραίτητο για την απόδειξη της καταλληλότητας των γονέων αυτών να γίνουν ανάδοχοι γονείς.

Άρθρο 11

Επιδόματα.

1. Ο ανάδοχος γονέας για όλο το χρόνο της τοποθέτησης ανηλίκου δικαιούται μηνιαίο επίδομα που το καταβάλλεται από τον φορέα που του ανέθεσε την αναδοχή.
2. Η τοποθέτηση ανηλίκου μπορεί να είναι και δωρεάν εάν οι ανάδοχοι γονείς δεν το απαιτήσουν. Στην περίπτωση αυτή εφόσον όλες οι άλλες προϋποθέσεις είναι κατάλληλες, η κατηγορία των αναδόχων αυτών οικογενειών προτιμάται έναντι αυτών επί πληρωμή.
3. Ο ανάδοχος γονέας που δεν απαιτεί το επίδομα οφείλει να το κάνει γνωστό εγγράφως στον φορέα με υπεύθυνη δήλωση του Ν.1586/86.

Άρθρο 12

Διακοπή του προγράμματος.

1. Ο φορέας που έχει τοποθετήσει ανηλίκους σε ανάδοχη οικογένεια μπορεί να διακόπτει ελεύθερα την αναδοχή, εφόσον το συμφέρον του ανήλικου το επιβάλλει ή συντρέχουν άλλοι λόγοι που καθιστούν επιβλαβή την παραμονή του ανήλικου στην οικογένεια αυτή.

2. Ο φορέας διακόπτει αμέσως την αναδοχή στην περίπτωση που υπάρχουν ισχυρές αποδείξεις ότι ο ανήλικος ευρίσκεται σε οποιονδήποτε κίνδυνο , σωματικό, ψυχικό ή ηθικό.
3. Μετά τη διακοπή της τοποθέτησης ο ανάδοχος γονέας οφείλει να παραδώσει τον ανήλικο στον φορέα που τον τοποθέτησε.
4. Σε οποιαδήποτε περίπτωση διακοπής ο ανάδοχος γονέας ουδεμία αξίωση έχει απέναντι στον φορέα.

Άρθρο 13

Φορείς – Δικαιώματα και υποχρεώσεις του φορέα που τοποθετεί ανηλίκους σε ανάδοχη οικογένεια.

1. Φορείς αρμόδιοι για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχη οικογένεια είναι :

- Οι Διευθύνσεις Πρόνοιας ή Υγείας Πρόνοιας των Νομαρχιών
- Το Π.Ι.Κ.Π.Α κατά τις διατάξεις του άρθρου 35 του Ν. 2082/92.
- Ο Ε.Ο.Π κατά τις διατάξεις του άρθρου του Ν. 2082/92.
- Το Κέντρο Βρεφών « Η ΜΗΤΕΡΑ »κατά τις διατάξεις του άρθρου 37 του Ν. 2082/92

2. Ο υπεύθυνος φορέας για την τοποθέτηση του ανηλίκου στην ανάδοχη οικογένεια είναι υποχρεωμένος να επισκέπτεται τακτικά μια φορά τον μήνα και εκτάκτως όποτε κρίνει σκόπιμο, την ανάδοχο οικογένεια για να διαπιστώνει τους όρους διαβίωσης και ανατροφής του ανηλίκου. Οι επισκέψεις μπορεί να είναι και χωρίς προειδοποίηση.

3. Να επιλέγει τον ανάδοχο γονέα αποκλειστικά και μόνο με το συμφέρον του ανηλίκου.

4. Να καταβάλει τακτικά τα επιδόματα .

5. Να έχει εποικοδομητική συνεργασία με τον ανάδοχο γονέα και να τον διευκολύνει όσο το δυνατόν περισσότερο στην άσκηση των καθηκόντων του ως αναδόχου γονέα.

6. Να επιλαμβάνεται αμέσως τις επείγουσες περιπτώσεις που αφορούν τον ανήλικο αμέσως όταν ειδοποιηθεί από τον ανάδοχο γονέα.

7. Να παρέχει τις αναγκαίες συμβουλές στον ανάδοχο για θέματα που αφορούν την όλη λειτουργία του οικογενειακού περιβάλλοντος και που μπορεί να επηρεάσουν την ομαλή διαβίωση του ανηλίκου.

8. Να συμπεριφέρεται προς τον ανάδοχο γονέα με επιβαλλόμενο σεβασμό χωρίς διακρίσεις που αφορούν τόσο την

κοινωνική ή οικονομική κατάσταση, όσο και τις κοινωνικές του πεποιθήσεις.

9. Να διακόπτει έγκαιρα την τοποθέτηση του ανηλίκου όταν το συμφέρον του ανηλίκου επιβάλλει την διακοπή αυτή.

10. Να οργανώνει και εκτελεί προγράμματα επιμόρφωσης των αναδόχων γονέων

Άρθρο 15

Μητρώα ανάδοχων γονέων

1. Σε κάθε αρμόδιο φορέα για τοποθέτηση ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια τηρείται ειδικό μητρώο στο οποίο αναφέρονται το ονοματεπώνυμο των ανάδοχων γονέων και του παιδιού που θα τοποθετηθεί στην οικογένεια αυτή, η διεύθυνση κατοικίας των ανάδοχων γονέων, η έγκριση του φορέα, η τυχόν επιμόρφωση αυτών και οποιοδήποτε άλλο κρίνει απαραίτητο ο φορέας.

2. Ο ανάδοχος γονέας οφείλει να ενημερώνει συχνά τον φορέα για οποιαδήποτε αλλαγή σχετικά με τα στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου.

3. Μέσα στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιανουαρίου κάθε έτους ο φορέας γνωστοποιεί στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου

Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων πίνακα αναδόχων οικογενειών μετά την τοποθέτηση σ' αυτές ανηλίκων.

Άρθρο 16

Ταχύρρυθμα προγράμματα

1. Οι αρμόδιοι φορείς για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχη οικογένεια υποχρεούνται μετά την διάρκεια του ενός έτους από την δημοσίευση του παρόντος να οργανώνουν και εκτελούν αυτοτελώς ή από κοινού με άλλου ομοειδείς φορείς ταχύρρυθμα προγράμματα επιμόρφωσης υποψηφίων αναδόχων γονέων.

2. Οι ανωτέρω φορείς δύναται να οργανώνουν και εκτελούν προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των γονέων στους οποίους έχει ήδη τοποθετηθεί ανήλικος.

3. Ανάδοχοι γονείς που αρνούνται αδικαιολόγητα να επιμορφωθούν θεωρούνται ως μη συνεργαζόμενοι με τον φορέα, και αυτό δίνετε στην κρίση του φορέα να αποτελέσει λόγο διακοπής της τοποθέτησης του ανηλίκου και τοποθέτηση αυτού σε άλλον γονέα.

4. Κατά την τοποθέτηση του ανηλίκου στην ανάδοχη οικογένεια εκτιμάται θετικά η επιμόρφωση των υποψηφίων γονέων.

5. Μετά την πάροδο δύο ετών από την δημοσίευση του παρόντος οι υποψήφιοι γονείς που έχουν υποστεί επιμόρφωση, προτιμώνται έναντι των γονέων που δεν την έχουν υποστεί υπό την προϋπόθεση ότι έχουν όλες τις υπόλοιπες προϋποθέσεις για αναδοχή.

Άρθρο 17

Περιεχόμενο και τρόπος εκπαίδευσης υποψηφίων ανάδοχων οικογενειών

1. Η εκπαίδευση των υποψηφίων αναδόχων γονέων διαρκεί 45 ώρες και περιλαμβάνει :

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση αυτών για τα σύγχρονα σοβαρά κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελληνική οικογένεια και ενημέρωση για το κοινωνικό σύστημα της χώρας. Ανάλυση του όρου « γονική μέριμνα » και τρόπος άσκησης αυτής. Ιδιαίτερες επιπτώσεις στο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον λόγω της ηλικίας του ατόμου (παιδιά-ηλικιωμένα άτομα) ή της αναπηρίας αυτού (άτομα με ειδικές ανάγκες) ή της ειδικής κατηγορίας το κοινωνικού προβλήματος που αντιμετωπίζει (παιδιά φορείς AIDS) (20 ώρες).
- Ειδικές τεχνικές για την ανατροφή παιδιών (βρεφών, νηπίων, παιδιών εφήβων) και μάλιστα παιδιών με ειδικές ανάγκες ή με ειδικά προβλήματα (25 ώρες).
- Η εκπαίδευση των ανάδοχων γονέων γίνεται από τον φορέα που εφαρμόζει το πρόγραμμα σε χώρους ή σε υπηρεσίες του ή σε άλλους χώρους ή υπηρεσίες που έχουν

επιλεγεί απ' αυτόν και που είναι προσιτές στους ενδιαφερομένους.

- Η εκπαίδευση γίνεται από εξειδικευμένους επιστήμονες που ορίζει ο φορέας. Στους εκπαιδευτές αυτούς καταβάλλεται ωριαία αποζημίωση από τον φορέα το ύψος της οποίας καθορίζεται από τον φορέα αυτόν σύμφωνα με τις εκάστοτε διατάξεις.
- Μετά το πέρας της εκπαίδευσης οι υποψήφιοι υποχρεούνται σε εξετάσεις γραπτές ή προφορικές (πρακτικές) ενώπιον τριμελούς εξεταστικής επιτροπής από εκπαιδευτές του προγράμματος, που ορίζει ο φορέας. Η βαθμολογική κλίμακα είναι από 0 – 10. Επιτυχών θεωρείται εκείνος που συγκεντρώνει μέσο όρο τουλάχιστον 5.
- Η συμμετοχή αναδόχων γονέων στο παρόν πρόγραμμα ουδεμία δέσμευση δημιουργεί στον φορέα να τον χρησιμοποιήσει ως ανάδοχο γονέα.
- Κατά το χρόνο της εκπαίδευσης ο φορέας ανάλογα με τις οικονομικές του δυνατότητες δύναται να καταβάλει στους εκπαιδευτικούς συμβολικό ποσό ανά εκπαιδευτική ώρα για στοιχειώδεις δαπάνες συμμετοχής στο πρόγραμμα.
- Μετά το πέρας της εκπαίδευσης και εφόσον αυτή είναι επιτυχής ο φορέας χορηγεί στους ανάδοχους τον « τίτλο » που περιλαμβάνει το όνομα του φορέα, το ονοματεπώνυμο του ενδιαφερόμενου, τον αριθμό εγγραφής στο μητρώο.

Άρθρο 18

Σύμβαση φορέα – αναδόχων γονέων

Πριν από κάθε τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχη οικογένεια συνάπτεται μεταξύ των φορέων και των αναδόχων σύμβαση, σύμφωνα με την οποία ο μεν φορέας αναλαμβάνει να καταβάλλει ανελλιπώς το επίδομα, ο δε ανάδοχος γονέας να επιμελείται, αγαπά και φροντίζει τον ανήλικο δεσμευόμενος για όλες τις υποχρεώσεις που αναφέρονται στο διάταγμα αυτό. Στη βάση γίνεται ρητή μνεία ότι ο ανάδοχος γονέας αποδέχεται ανεπιφύλακτα τους όρους και τις προϋποθέσεις αυτού του διατάγματος .

Άρθρο 19

Τίτλος – τιμητικές διακρίσεις

Ο τίτλος του ανάδοχου γονέα είναι τιμητικός

Ανάδοχοι γονείς που δεν έχουν παραβιάσει ούτε μία κείμενη διάταξη περί τοποθέτησεως ανηλίκων ανάδοχη οικογένεια δικαιούνται να φέρουν τον τίτλο του ανάδοχου γονέα δια βίου.

Οι αρμόδιοι φορείς δύναται να καθιερώνουν ειδικές τιμητικές διακρίσεις ανά έτος για τον ανάδοχο γονέα που επέδειξε ιδιαίτερο και εξαιρετικό ενδιαφέρον πέρα από τις επιβαλλόμενες σε αυτούς υποχρεώσεις, για τον τοποθετηθέντα σ' αυτούς ανήλικο.

Άρθρο 20

Κυρώσεις

- 1.** Ανάδοχος γονέας που παραβαίνει τις διατάξεις του παρόντος Διατάγματος χάνει την ιδιότητα του ανάδοχου γονέα για ένα χρόνο από την έκδοση της σχετικής πράξης του

φορέα. Σε περίπτωση υποτροπής η ιδιότητα του ανάδοχου γονέα χάνεται οριστικά. Ειδικότερα ανάδοχος γονέας που καταδικάστηκε αμετάκλητα σε οποιαδήποτε ποινή για κακοποίηση ή παραμέληση του ανηλίκου ή καταδικάστηκε για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών, καταργείται σε αυτόν η ιδιότητα του ανάδοχου γονέα και δεν μπορεί να ξαναποκτήσει την ιδιότητα αυτή για πάντα.

2. Υπάλληλοι των αρμόδιων φορέων, που παρακολουθούν τις διατάξεις πέρα από τις κυρώσεις που προβλέπουν άλλες κείμενες διατάξεις διώκονται και τιμωρούνται πειθαρχικός κατά τις κείμενες διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα ή άλλων ειδικών νόμων περί παραβάσεως του υπαλληλικού τους καθήκοντος.

3. Διοικήσεις αρμόδιων φορέων που παραβαίνουν με δόλο ή αμέλεια τις διατάξεις του παρόντος Διατάγματος πρέπει να αντικαθίστανται από το αρμόδιο όργανο που το έχει διορίσει χωρίς καμία απολύτως αποζημίωση.

Παράρτημα Β'

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΕΝΑ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 26 Ιανουαρίου 1990 και κυρώθηκε με το Ν. 2101/1992, συμπλήρωσε τις ολιγόλογες συνταγματικές διατάξεις σχετικά με το θέμα των ανάδοχων οικογενειών.

Στην αναδοχή τίποτα δεν είναι αυτονόητο, ούτε οι σχέσεις (ανάδοχου γονέα, παιδιού και φυσικής οικογένειας), ούτε οι παράγοντες που την επηρεάζουν (πολιτική για την οικογένεια, οικογένεια σε ψυχοκοινωνική κρίση, παιδική προστασία). Όλα αυτά πλέων πλαισιώνονται και προωθούνται από τα δικαιώματα του παιδιού όπως αυτά ορίστηκαν από τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού το 1989. Έπειτα απ' αυτό θεμελιώνεται μια σχέση ανάμεσα στο κράτος και κατά συνέπεια στον επαγγελματία και την ανάδοχη οικογένεια η οποία είναι άκρως αναπτυξιακή, και αναβάθμισε την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ο θεσμός αυτός ήρθε να καταρρίψει τον μύθο της αποτελεσματικότητας της ιδρυματικής φροντίδας και μάλιστα σε μια εποχή όπου τα ιδρύματα αδυνατούσαν να καλύψουν τον αριθμό των απροστάτευτων παιδιών. Έτσι λοιπόν η αναδοχή εξελίχθηκε ως η

καλύτερη εναλλακτική λύση. Παρ' όλα αυτά όμως η ποιότητα και η αποδοτικότητα του θεσμού αμφισβητήθηκε.

Επιπρόσθετα μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι, μόνο αν κατανοήσουμε τις έννοιες «παιδικά δικαιώματα» και «παιδική ηλικία» θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε και το τι σημαίνει παιδική προστασία, κι αυτό γιατί μεταξύ τους υπάρχει συνάφεια οντολογική και λειτουργική. Ας έρθουμε όμως στο γεγονός της Σύμβασης του Ο.Η.Ε.

Η 26^η Σύνοδος Ευρωπαϊών Υπουργών, αρμόδιων σε θέματα οικογένειας, με θέμα «Προς μια φιλική για το παιδί κοινωνία» (Στοκχόλμη, 1999), επικεντρώθηκε σε δύο βασικούς άξονες. Πρώτων, ποιοι πρέπει να είναι οι στόχοι και οι προτεραιότητες για την οικογένεια και το παιδί και, δεύτερον ποιες είναι οι δυνατότητες και τα εμπόδια στο δρόμο προς μια φιλική κοινωνία. Η Σύνοδος ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τις συνέπειες της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού και την έννοια της συμμετοχής των παιδιών στον σχεδιασμό και την παροχή των υπηρεσιών φροντίδας, ο οποίος θα περιλαμβάνει και το δικαίωμα έκφρασης παραπόνων ως προς την ποιότητά τους. Στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. στις 20 Νοεμβρίου του 1989 έγινε η πρώτη προσέγγιση του παιδιού με βάση την αυτονομία του και το δικαίωμά του να συμμετέχει στις αποφάσεις που το αφορούν. Προβλέφθηκαν ακόμη θεσμοί που επιτρέπουν την εκπροσώπησή του, στην ανάληψη ευθύνης και τα δικαιώματά του όταν βρίσκεται σε ειδικές συνθήκες (π.χ. παραμέληση, κακοποίηση, εγκατάλειψη) (Μακρυνιώτη, 1993).

Σημεία συνάντησης της αναδοχής με τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.

Το σημείο συνάντησης του θεσμού της αναδοχής με τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού είναι ο ορισμός της παιδικής ηλικίας ως ανεξάρτητης κοινωνικής κατηγορίας με εξειδικευμένες ανάγκες και βασικά ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και η κοινωνική ευθύνη προστασίας της ανήλικης νεότητας. Ο όρος «παιδί» αναφέρεται σε κάθε ανθρώπινο ον κάτω των 18 ετών, εκτός εάν συγκεκριμένη νομοθετική απόφαση σχετική με το παιδί ορίζει με άλλον τρόπο το όριο ενηλικίωσης. Σύμφωνα με τη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού του 1959, το παιδί εξ ορισμού και λόγω της βιολογικής και νοητικής του ανωριμότητας χρειάζεται εξειδικευμένη ασφάλεια και φροντίδα, συμπεριλαμβανομένης και της νομοθετικής προστασίας πριν και μετά τη γέννηση του. Η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού μέσα από τους άξονες παροχές, προστασία και συμμετοχή προσφέρει ένα πολύτιμο εργαλείο για την αναθεώρηση και τον εμπλουτισμό της ανάδοχης φροντίδας ανηλίκων συγκεκριμένα από 0 έως 18 ετών.

Η σύζευξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αναδοχής με στόχο την ευημερία του παιδιού θα μπορούσε να αποδοθεί σχηματικά ως εξής:

- Η αναδοχή παρέχει Δικαιώματα του αναδεχόμενου Παιδιού
- Υποκατάστατο οικογενειακού μη διάκριση / ισότητα Πλαισίου με συνομηλίκους
- Ασφάλεια, εποπτεία, επιβίωση, ασφάλεια Φροντίδα, αγάπη οικογενειακή θαλπωρή
- Προστασία από ποικίλους εκπαίδευση, ανάπτυξη
- Κινδύνους

- Συμμετοχή στην επιλογή πληροφόρηση
- Ανάδοχων γονέων
- Συμμετοχή στην συμμετοχή ελευθερία
- Οικογενειακή δράση έκφρασης γνώμης και
- Δυνατότητα επανασύνδεσης
- Με τη φυσική οικογένεια.

Η Unicef (1998) αναλύοντας το παραπάνω σχήμα παρατήρησε τα εξής :

- Παιδί ορίζεται κάθε άτομο ηλικίας από 0 έως 18 ετών και έχει δικαίωμα στην ανάδοχη φροντίδα όταν παραστεί ανάγκη απομάκρυνσης από τη φυσική ή ακόμα και από τη θετή του οικογένεια (Άρθρο 1).
- Όλα τα παιδιά 0 – 18 ετών είναι ίσα, ανεξάρτητα από το φύλο, τη φυλετική προέλευση, το χρώμα, την γλώσσα, το θρήσκευμα, το κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, τις ιδιαίτερες ανάγκες του (κάθε είδους αναπηρία), ή οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό διαφοροποίησης. (Άρθρο 2).
- Το απόλυτο συμφέρον πρέπει να είναι η βασική προτεραιότητα σε κάθε απόφαση που αφορά την παιδική ηλικία, είτε αυτή λαμβάνεται από δημόσιο είτε από ιδιωτικό φορέα κοινωνικής πρόνοιας, δικαστήρια, διοικητικές υπηρεσίες ή νομοθετικά όργανα. Δηλαδή η ασφάλεια και η ομαλή σωματική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του

παιδιού πρέπει να διασφαλίζεται, ακόμη και με τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια (Άρθρο 3).

- Όλα τα κράτη και τα νομοθετικά, κοινωνικά και πολιτικά όργανα αυτών προκειμένου να διασφαλίσουν τα κοινωνικά, οικονομικά αλλά και πολιτισμικά δικαιώματα κάθε παιδιού, πρέπει να παίρνουν τις κατάλληλες αποφάσεις, τις οποίες θα εφαρμόζουν στηριζόμενα σε συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις. Το κράτος πρόνοιας σε συνεργασία με τις κοινωνικές και δικαστικές υπηρεσίες πρέπει να επιταχύνουν και να διευκολύνουν την απομάκρυνση του παιδιού από ακατάλληλη οικογένεια, καθώς και την άμεση τοποθέτησή του σε κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια, η οποία θα σέβεται το οικογενειακό και πολιτισμικό ιστορικό και την προσωπικότητά του (Άρθρο 4).
- Τα κράτη οφείλουν να αναγνωρίζουν, να σέβονται και να διαφυλάσσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων, της ευρύτερης οικογένειας, των κηδεμόνων / επιτρόπων ή των μελών της πολιτισμικής κοινότητας στην οποία ανήκει το παιδί, με τρόπο που να συνάδει με τις αναπτυσσόμενες δυνατότητες, την ανάγκη αγωγής και τα βασικά δικαιώματά του. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει και τη δυνατότητα εξεύρεσης κατάλληλης υποκατάστασης της οικογένειας η οποία αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες, να διασφαλίσει τα δικαιώματα και να συμβάλει στην ανάπτυξη των ψυχοσωματικών δυνατοτήτων του παιδιού της για ορισμένο χρονικό διάστημα (Άρθρο 5).
- Κάθε κράτος αναγνωρίζει ως βασικό το δικαίωμα κάθε παιδιού στη ζωή, με την έννοια της επιβίωσης και της ομαλής ανάπτυξης. Το δικαίωμα κάθε παιδιού να ζει και να αναπτύσσεται ομαλά, χωρίς

κινδύνους και στέρηση της οικογενειακής θαλπωρής και αγάπης, υπαγορεύει στο κράτος πρόνοιας την άμεση τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια, όταν η φυσική ή η θετή αδυνατεί να τα διασφαλίσει (Άρθρο 6).

- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε όνομα, ταυτότητα και εθνικότητα. Δικαίωμά του είναι επίσης να γνωρίζει ποιοι είναι οι φυσικοί του γονείς, οι οποίοι έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση της φροντίδας του. Ακόμη και εάν κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, ένα παιδί χρειαστεί να φιλοξενηθεί από ανάδοχη οικογένεια, τα παραπάνω στοιχεία που το αφορούν πρέπει να του γίνονται γνωστά αλλά και να εξασφαλίζονται (Άρθρα 7, 8).
- Τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν τη συνοχή της φυσικής οικογένειας. Εάν για λόγους ασφάλειας το παιδί πρέπει να απομακρυνθεί από τη φυσική ή θετή του οικογένεια για ορισμένο χρονικό διάστημα, όλα τα εμπλεκόμενα μέρη πρέπει να είναι ενήμερα, αλλά και να μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους για το θέμα. Επομένως ένα παιδί σε αναδοχή έχει δικαίωμα, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του, να εκφράσει την άποψή του για την απόφαση υποκατάστασης της οικογένειάς του αλλά και την επιλογή της κατάλληλης ανάδοχης οικογένειας (Άρθρο 9).
- Τα κράτη πρέπει να εξασφαλίζουν σε κάθε παιδί τη δυνατότητα να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του για οποιαδήποτε ζήτημα το αφορά άμεσα ή έμμεσα, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του. Η γνώμη του παιδιού πρέπει να ακούγεται σε δικαστικές ή διοικητικές διαδικασίες που το αφορούν, είτε από το ίδιο είτε μέσω του νόμιμου αντιπροσώπου του. Ένα παιδί λοιπόν το οποίο πρέπει να τοποθετηθεί

σε ανάδοχη οικογένεια έχει κάθε νόμιμο δικαίωμα να πει την άποψή του για την κατάσταση που επικρατεί στη φυσική του οικογένεια, αλλά και να επιλέξει την ανάδοχη με την οποία δημιουργούνται θετικοί δεσμοί και ευχάριστη ατμόσφαιρα (Άρθρο 12).

- Κάθε παιδί έχει νόμιμο δικαίωμα στην πληροφόρηση, ως προς την αναζήτηση, πρόσληψη και διάχυση στοιχείων και ιδεών, πέρα από γεωγραφικά σύνορα, μέσω του έντυπου ή ηλεκτρονικού τύπου αλλά και όλων των Μ.Μ.Ε., που προσφέρονται και επιλέγει το ίδιο το άτομο. Κάθε παιδί σε αναδοχή έχει, όπως και κάθε παιδί, το νόμιμο δικαίωμα να πληροφορείται, αλλά και να ανταλλάσσει πληροφορίες με άλλα άτομα με σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή και τον ιδιωτικό χαρακτήρα του ανθρώπινου βίου (Άρθρο 13, 17).
- Τα κράτη πρέπει να σέβονται αλλά και να υπερασπίζονται το δικαίωμα κάθε παιδιού να σκέφτεται ελεύθερα, να εκφράζεται χωρίς φόβο, αλλά και να ασκεί τη θρησκευτική του πίστη. Αυτό σημαίνει ότι οι φυσικοί αλλά και οι ανάδοχοι γονείς πρέπει να καθοδηγούν και να διευκολύνουν το παιδί στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων του, ακόμη και όταν δεν είναι συμβατά με τα πιστεύω ή το θρήσκευμα της ανάδοχης – κυρίως – οικογένειας (Άρθρο 14).
- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να συνεταιρίζεται και να συνευρίσκεται με άλλα παιδιά. Και το ανάδοχο παιδί έχει εξίσου το δικαίωμα να εντάσσεται σε συλλόγους, αθλητικές και πολιτισμικές ομάδες κ.α. ώστε να προάγεται η κοινωνικοποίησή του, αλλά και να ανταλλάσσει γνώσεις και να αναπτύσσει δεξιότητες με τη στήριξη και συμπαράσταση των συνομηλίκων και των εμψυχωτών του (Άρθρο 15).

- Η χωρίς άδεια παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή ενός παιδιού, είτε αυτή αφορά παραβίαση του οικογενειακού του ασύλου, ή της αλληλογραφίας του, είτε αφορά παράνομη επίθεση ενάντια στη φήμη και την τιμή του, είναι παράνομη και διώκεται ποινικά. Ένα παιδί απομακρύνεται λοιπόν από τη φυσική ή ανάδοχη οικογένειά του, μετά από σύμφωνη γνώμη των γονέων του ή με εισαγγελική εντολή, όταν απειλείται άμεσα η ακεραιότητά του. Το παιδί πρέπει να γνωρίζει τους λόγους της τοποθέτησής του, αλλά δεν επιτρέπεται η διάδοση πληροφοριών για την κατάστασή του σε άτομα άσχετα με τη φροντίδα και το περιβάλλον του παιδιού. Κατά τη διάρκεια φιλοξενίας του παιδιού, η ανάδοχη οικογένεια οφείλει, από τη μία, να σέβεται την ιδιωτική ζωή και τον προσωπικό του χώρο, αλλά από την άλλη να το διαφυλάσσει από αδιακρισίες και κακόβουλα σχόλια σε βάρος του (Άρθρο 16).
- Τα κράτη αναγνωρίζουν και διασφαλίζουν με κάθε τρόπο το έννομο δικαίωμα των γονέων στην κηδεμονία, φροντίδα και προστασία του παιδιού τους, έχοντας ως αποκλειστική προτεραιότητα το απόλυτο συμφέρον. Αυτό σημαίνει ότι το κράτος πρόνοιας οφείλει να στηρίζει την οικογένεια σε ευαλωτότητα ή κρίση, με προληπτικά ή παρεμβατικά μέτρα κοινωνικής πολιτικής, ώστε να αποφεύγεται η διάλυσή της. Εάν στα μέτρα αυτά περιλαμβάνεται η προσωρινή φιλοξενία παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια, έως ότου η φυσική επανέλθει σε φυσιολογικά όρια λειτουργίας, τότε καθορίζεται ο προσωρινός χαρακτήρας της φιλοξενίας προς όφελος και του συνόλου του οικογενειακού περιβάλλοντος (Άρθρο 18).

- Τα κράτη οφείλουν να προστατεύουν κάθε παιδί από κάθε μορφή σωματικής ή νοητικής βίας, τραυματισμό ή κακοποίηση, παραμέληση ή ελλειμματική φροντίδα, κακομεταχείριση ή εκμετάλλευση, συμπεριλαμβανόμενης και της σεξουαλικής κακοποίησης, κατά τη διάρκεια της κηδεμονίας του από φυσικούς γονείς, επιτρόπους ή άλλο νόμιμο κηδεμόνα. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει τη δημιουργία προστατευτικών δομών κοινωνικής πολιτικής, με στόχο την πρόληψη, αναγνώριση, καταγγελία, θεραπευτική παρέμβαση, αλλά και μακρόχρονη παρακολούθηση περιπτώσεων παιδικής κακομεταχείρισης. Η ανάδοχη φροντίδα αποτελεί μια από τις δομές προστασίας του κακοποιημένου παιδιού, χωρίς να αποκλείονται περιστατικά κακομεταχείρισης παιδιού στο πλαίσιο ανάδοχης φροντίδας (Άρθρο 19)
- Σε κάθε παιδί το οποίο για προσωρινό ή μονιμότερο χρονικό διάστημα, στερείται το οικογενειακό του περιβάλλον, ή του οποίου το απόλυτο συμφέρον υπαγορεύει την απομάκρυνσή του από τη φυσική ή θετή οικογένεια (π.χ. ακόμα και για παιδιά πρόσφυγες, ορφανά, θύματα πολέμου κ.α., Άρθρο 22), πρέπει να παρέχεται εξειδικευμένη προστασία και βοήθεια από τις κρατικές δομές πρόνοιας. Αυτού του είδους η θεσμοθετημένη φροντίδα περιλαμβάνει δομές όπως η αναδοχή, η υιοθεσία (Άρθρο 21), η ιδρυματική φροντίδα κ.λ.π. Όταν αναζητείται η καλύτερη λύση για κάθε περίπτωση, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η επιθυμία του ίδιου του παιδιού, καθώς και το φυλετικό, εθνικό, πολιτισμικό, θρησκευτικό και γλωσσικό υπόβαθρό του (Άρθρο 20).
- Τα κράτη πρέπει να αναγνωρίζουν σε όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων και αυτών με ειδικές ανάγκες, σωματικές ή

ψυχοκοινωνικές αναπηρίες, ή με προβλήματα συμπεριφοράς, ότι έχουν τα ίδια ακριβώς δικαιώματα στη ζωή, την επιβίωση, την ανάπτυξη, την εκπαίδευση και τη συμμετοχή (Άρθρο 23).

- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην υγεία και την παροχή βασικών αναγκαίων υπηρεσιών υγείας, με τελικό στόχο την υγιή ανάπτυξη και ευεξία του. Στο ανάδοχο παιδί πρέπει να παρέχονται οι ίδιες ιατροφαρμακευτικές και όχι μόνο υπηρεσίες, οι οποίες θα εξασφαλίσουν την υγιή εξέλιξή του (Άρθρο 24).
- Το πλαίσιο φροντίδας κάθε παιδιού, όπως το ανάδοχο, το οποίο έχει τοποθετηθεί σε υποκατάστατη οικογένεια, υπόκειται σε περιοδικό ποιοτικό έλεγχο από τους κατάλληλους κρατικούς φορείς, με στόχο την αξιολόγηση αλλά και τυχόν αναθεώρηση όλων των σχετικών παραμέτρων (Άρθρο 25).
- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε συγκεκριμένες παροχές και υπηρεσίες πρόνοιας, έτσι ώστε να επιτύχει το μέγιστο των δεξιοτήτων του στην πορεία ανάπτυξης και εξέλιξής του. Για παράδειγμα το κράτος, όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο, οφείλει να ενεργοποιεί τη σχετική επιδοματική πολιτική προς όφελος του ανάδοχου παιδιού, με στόχο την κάλυψη ποικίλων αναγκών του (Άρθρα 26, 27).
- Κάθε παιδί έχει το ίδιο δικαίωμα στην εκπαίδευση. Τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν το δικαίωμα αυτό με απόλυτο σεβασμό στις εξειδικευμένες ανάγκες κάθε παιδιού, ανάλογα με το ηλικιακό, νοητικό, ψυχοσυναισθηματικό, γλωσσικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται. Έτσι και για το ανάδοχο παιδί πρέπει να εξασφαλίζεται η εκπαιδευτική συνέχεια και εξέλιξη, με τρόπο που να

προστατεύεται η προσωπικότητα και οι ιδιαιτερότητές του, αλλά και να διευκολύνεται η ανάπτυξη και εξέλιξη των δυνατοτήτων, δεξιοτήτων, ταλέντων και ικανοτήτων του (Άρθρα 28, 29).

- Το παιδί που ανήκει σε εθνική, φυλετική, θρησκευτική ή πολιτισμική μειονότητα πρέπει να απολαμβάνει τα ίδια δικαιώματα με τα άλλα παιδιά καθώς και απόλυτο σεβασμό στις ιδιαιτερότητες του μειονοτικού χαρακτήρα προέλευσής του. Αντίστοιχα, το ανάδοχο παιδί που ανήκει σε κάποια μειονότητα ή ιδιαίτερη πληθυσμιακή ομάδα πρέπει να λαμβάνει την ίδια ακριβώς φροντίδα με όλα τα άλλα ανάδοχα παιδιά. Ταυτόχρονα όσοι το περιβάλλουν πρέπει να έχουν επίγνωση και να δείχνουν σεβασμό στις ιδιαιτερότητες που το χαρακτηρίζουν (Άρθρο 30).
- Τα κράτη αναγνωρίζουν και διασφαλίζουν σε όλα τα παιδιά το δικαίωμα στο παιχνίδι, τον ελεύθερο χρόνο και την ενασχόληση με πολιτισμικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Το ανάδοχο παιδί έχει ακριβώς την ίδια ανάγκη για παιχνίδι, ελεύθερο χρόνο και ψυχαγωγία, με στόχο την ομαλή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και εκδήλωση των ταλέντων και δεξιοτήτων (Άρθρο 31).
- Όλα τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από την οικονομική εκμετάλλευση. Ένας τρόπος επίτευξης αυτού του στόχου είναι η θεσμοθέτηση νόμων, οι οποίοι θέτουν περιορισμούς στο κατώτατο όριο ηλικίας αλλά και στις συνθήκες εργασίας για τα ανήλικα άτομα. Έτσι και το ανάδοχο παιδί πρέπει να προστατεύεται από την παράνομη χρήση του ως εργαζομένου, με στόχο την ομαλή ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη αλλά και την κανονική φοίτησή του στο σχολείο (Άρθρο 32).

- Όλα τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από τη χρήση παράνομων ουσιών με κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα του κράτους. Η ανάδοχη οικογένεια πρέπει να προστατεύει και να ενημερώνει ανάλογα το φιλοξενούμενο παιδί, σχετικά με τις τραγικές συνέπειες των ναρκωτικών και του αλκοολισμού, διδάσκοντάς του τρόπους αποφυγής, αλλά και βοηθώντας το να ξεφύγει από τα << δίχτυα >> των επιτήδειων (Άρθρο 33).
- Όλα τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα σε εθνικό, ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο με στόχο την προστασία του κάθε παιδιού από τη σεξουαλική κακοποίηση (ένδο- και έξω – οικογενειακή) αλλά και τη σεξουαλική εκμετάλλευσή του για εμπορικούς σκοπούς. Συχνά, το παιδί που απομακρύνεται από τη φυσική του οικογένεια έχει τραυματικό ιστορικό αιμομιξίας ή σεξουαλικής κακοποίησης, ή λόγω συνθηκών καθίσταται ευάλωτο σε τυχόν παρόμοιες συμπεριφορές κατά τη διάρκεια της ανάδοχης (μέσα ή / και έξω από το πλαίσιο φιλοξενίας). Γι' αυτόν το λόγο, τόσο οι επαγγελματίες πρόνοιας όσο και οι ανάδοχοι γονείς οφείλουν να είναι ενημερωμένοι και στηρικτικοί σε τέτοιου είδους θέματα που απασχολούν το ανάδοχο παιδί (Άρθρο 34).
- Κανένα παιδί, για κανέναν λόγο και κάτω από κανενός είδους συνθήκες, δεν επιτρέπεται να βασανίζεται, να υποτιμάται ως ανθρώπινη ύπαρξη ή να στερείται την ελευθερία του. Η αναδοχή, συχνά είναι αρωγός στην αποφυγή τέτοιων συμπεριφορών, χωρίς να παραβλέπονται περιστατικά απάνθρωπης συμπεριφοράς προς το παιδί που φιλοξενείται (Άρθρο 37).

- Όλα τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από ένοπλες συρράξεις, καταστάσεις πολέμου κ.λ.π. Πολλές φορές η διακρατική αναδοχή είναι μια λύση που προστατεύει τα παιδιά – μάρτυρες ή θύματα τέτοιων καταστάσεων (Άρθρο 38).
- Τα κράτη μέλη πρέπει να δημιουργούν θεσμοθετημένες δομές και πρακτικές οι οποίες θα λειτουργούν θεραπευτικά για παιδιά που έχουν πέσει θύματα σωματικής, ψυχολογικής και συναισθηματικής παραβίασης, αλλά και οι οποίες θα βοηθούν την ομαλή επανένταξή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Μια τέτοιου είδους θεραπευτική παρέμβαση, αλλά και προσπάθεια επανένταξης, προϋποθέτει ένα περιβάλλον που θα διαπνέεται από σεβασμό για την αξιοπρέπεια του παιδιού – θύματος και θα προάγει την ευεξία και ευημερία του (Άρθρο 39).

(Μαρία Τσαγκάρη, Μεταξία Σταυριανάκη Ε.Ο.Κ.Φ. Ανάδοχη Φροντίδα, 2001).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- & Littner N., «Η τέχνη να είναι ανάδοχος γονέας», Εκλογή 1979.
- & Triseliotis J., «Θέματα ταυτότητας στα παιδιά που μεγαλώνουν χωριστά από τους φυσικούς τους γονείς», Εκλογή 1984.
- & Triseliotis J., Κουσίδου Τ., «Η κοινωνική εργασία στην υιοθεσία και την αναδοχή», Εκδ. Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», Αθήνα 1989.
- & Κουσίδου Τ., «Υποθέσεις και ανάδοχες οικογένειες, Εκλογή 1973.
- & Νασίκα Ρ., «Συμπεράσματα και προτάσεις για το θεσμό της αναδοχής, σήμερα», Εκλογή 1992.
- & Παντελάκη Μ., «Το πρόγραμμα αναδοχής του ΕΟΠ», Εκλογή 1992.
- & Παπαϊωάννου Κ., «Η αναδοχή και η κοινότητα», Εκλογή 1993.
- & Παπαφλέσσα Θεοδώρα, «Βασικά προγράμματα κοινωνικής προστασίας» Α.Τ.Ε.Ι. Αθήνας χ.χ.
- & Παρασκευόπουλος Ν. Ι., «Εξελικτική ψυχολογία», τόμος 4^{ος}, Αθήνα 1981.
- & Πολομαρκάκη Ε., «Το παιδί στην ανάδοχη οικογένεια», Εκλογή 1992.
- & Πτυχιική εργασία με θέμα «Ο θεσμός της ανάδοχης φροντίδας στην Ελλάδα». Τ.Ε.Ι. Πάτας 1987.
- & Τσιαντής Γ., «Ψυχική υγεία του παιδιού και της οικογένειας», Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1991.
- & Internet:

à www.google.gr

à www.in.gr

à www.unisef.gr